

לעומקו של מקרא

דברי עומק
בפרשת השבוע ובמועדים

כי תשא
ומגילת אסתר
ה'תשפ"ה

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לפני בוראו. ולכן יוטעמו איש פֶּפֶר נִפְשׁוֹ במונה דרגא תביר. וממשיך הפסוק לֵה' [בִּפְקֹד אַתֶּם] לֵה' מוטעם בטיפחא, לומר שאחרי נתינתו יהיה האדם קרוב אצל בוראו כטפח, והיא מידה מועטת ככתוב (תהלים ח') וַתִּסְפְּרֵהוּ מֵעַט מֵאֲלֵהִים. מע'ט בגימטריה בכטפ'ח. 119. עם הכולל הוא 120, לרמז שמצוות הצדקה תלויה לאדם עד 120.

ועוד ירמזון הטעמים:

וְלֹא-יִהְיֶה בָּהֶם גְּגָף. המלים מוטעמות במירכא תביר טיפחא.

מירכא, אל תקרי מירכא כי אם ריכא מלשון מלך מלשון מלכות ושררה, תביר הוא מלשון שבירה, (ת' וש' מתחלפות) וטיפחא מלשון טֶפֶח, שהיא מידה מועטת.

וכאומרו: וְלֹא-יִהְיֶה בָּהֶם גְּגָף לומר שהנתון, הוא אשר ישלוט בנגף ולא הנגף ישלוט בנותן. לכן אמר **וְלֹא-יִהְיֶה בָּהֶם**, בנותנים, שום גְּגָף וְשִׁבְרָ, ולכן **בָּהֶם** מוטעם בתביר, יען כי הם מְשִׁבְרִים עצמם על הצדקה. גְּגָף, מוטעם בטיפחא ללמדך שאפילו נגף

כִּי תִשָּׂא אֶת-רֵאשׁ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לִפְקֹדֵיהֶם וְנָתַנוּ אִישׁ פֶּפֶר נִפְשׁוֹ לֵה' בִּפְקֹד אַתֶּם וְלֹא-יִהְיֶה בָּהֶם גְּגָף בִּפְקֹד אַתֶּם (ל'יב')

וְנָתַנוּ.

פירש בעל הטורים, אם תקראנו **למפרע** יה' ג'כ ונתנו, לומר לך כל מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו בשביל זה כלום.

ועוד יש לומר כי גם הטעמים ירמזון לכך. שכן **וְנָתַנוּ** מוטעם בקדמא ואזלא, ואשר יראו גם הם כנקראים ישר ולמפרע.

ועל דרך הרמז והצח, ירמזון גם שאר הטעמים בפסוק, **לדרגת הנתינה.**

כיצד: **וְנָתַנוּ** מוטעם בקדמא ואזלא, שתרגומם: מקדים והולך. לומר לך ששמו של הנותן, מקדימו והולך לפניו.

אִישׁ פֶּפֶר נִפְשׁוֹ מוטעמים במונה דרגא תביר. לומר לך שמקדימה והולכת לפניו הדרגא של הנתינה, כאדם המְשִׁבְרָ (תביר מלשון שבירה) את נפשו ומְנִיחָה (הוא טעם המונח)

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לקחתו אלא אם כן מוסר לו את נפשו כמובא [במועד קטן כח.]. כר' חייא שאמצי ליה נפשיה למלאך והפקיד נשמתו בידו. וכן מובא שם:

ר' חייא לא הוה מצי למיקרבא ליה [לא יכול היה מלאך המות ליקרב אליו], יומא חד אידמי ליה כעניא אתא טריף אבבא [נדמה לו כעני ודפק בדלתו] א"ל אפיק לי ריפתא אפיקו ליה א"ל ולאו קא מרחם מר אעניא [אתה הלא מרחם על העני] אהווא גברא אמאי לא קא מרחם מר. ופירש רש"י שם: אמר לו מלאך המות לר' חייא מדוע אין אתה מרחם עלי דמתפקדנא למייתי ליה למר בההוא עלמא, שנצטויתי להביאך לעולם הבא, גלי ליה אחוי ליה שוטא דנורא, גילה לו ע"י שוטא דנורא שהוא מלאך המות, אמצי ליה נפשיה. מסר לו ר' חייא את נפשו לקחתה. וזו עת הפקודה הראשונה האמורה בעניין.

הפקידה ה- ב', לעת אשר יעמוד בפני בי"ד של מעלה,

הפקידה ה- ג' לעת אשר תעלה נשמתו לגנזי מרומים, להמתין לעת התחייה,

מועט לא יהיה בהם. בפקד אתם. שהקב"ה פוקדם וזוכרם למעשי הנתינה והצדקה.

עוד ירמוז הכתוב למתן השכר בעולם הבא, לנותנים צדקה וכל ענינים שבקדושה, לעת היאסוף הנשמות אל מתחת כסא הכבוד, לעת פקודה לאחר חיותו:

כי תשא, מוטעמת בגרשיים, כאשר נגרשת הנשמה מזה הגוף בזה העולם, ונשאת היא על כנפי השכינה אל מתחת כסא הכבוד, את-ראש להיות עם ראש וראשון לכל הבריאה הוא הקב"ה, לראות פני שכינה, עם כל בני-ישראל, לפקדיהם לעת פקודה, ונתנו יחזירו לו מן השמים כל מה שנתנו האיש עם אקיו בני ישראל, לקב"ה בימי חיותם, להיות פפר נפשו לה' בפקד אתם, ולא-יהיה בהם נגף ככתוב (תהלים צא) על פנים ישאונו פן תגף באון רגלך.

והזכיר הכתוב ד' פעמים פקודה, כנגד ד' פקידות שיש באדם מעת צאת נשמתו ועד החזרתה אליו בתחיית המתים.

הפקידה ה- א' לעת אשר ימסור עצמו לעת פקודה, שאין רשות למלאך המות

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ועוד יש לשאול, **אמאי של אש**, והרי לכאורה טוב שיראה לו מטבע ממש, בגודלה ובצורתה ובמשקלה, אלא רמז יש כאן **כיצד יתנו**, שיתנו **באש קדש של נדבת הלב**.

כאש הזאת העולה למעלה, כן תהיה תרומתם **לעילא ולעילא**, ועל ידי כך אפשר **להוריד** השפע של ברכת ה'. והוא נרמז כנ"ל במילת **וַתָּנוּ אִישׁ**, כשם שנותן כן יקבל, ואמר **אִישׁ**, הן אותיות **אש**, בהשתלשלות של י' ספירות לעילא ולתתא.

ואמר **אִישׁ** בטעם מונח, לרמז שזו ה**אש-קדש** מונחת בלב כל יהודי מישראל.

ועל דרך הצת, שמהנתינה של **זָה** | **תָּנוּ** ירד שפע של נתינה כפולה, שפע של **מָזָה ומָזָה הֵם פְּתָבִים**.

ועל כן נאמר בו **מטבע של אש**. שמנתינה של **אש** תרד תורה של **אש**, תורה שנאמר בה **אש שחורה על גבי אש לבנה**.

^^^

הפקידה ה- **ד'** לעת אשר יחזור לזה העולם לְדַשֵּׁן עצמותיו ויזכה לתחיית המתים.

ועל דרך הצת, פקידה וצדקה הן אותה גימטריה (199), לומר לך שכל אותן **ד'** פקידות **האמורות לעיל**, עד עת תחיית המתים הן בזכות הצדקה שנתן **בארבע** פרקי חייו. בנערותו, בבחרותו, בגרותו ובזיקנותו.

^^^

זָה | תָּנוּ כָּל-הַעֵבֶר על-הַפְּקָדִים
מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקָּדָשׁ
עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל
תְּרוּמָה לַה' (ל, יג').

פירש רש"י זה יתנו. הראה לו **כמין מטבע של אש** ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו **כזה יתנו**.

ויש ליתן טעם בלשון של **כ'** הדמיון. **כמין מטבע כזה יתנו**. היכן רמוז בפסוק **כ'** הדמיון.

ויש לדייק באומרו **זָה** | בטעם מונח מפסיק, לפני אומרו **תָּנוּ**, לומר לך שלא זה **יתנו ממש**, אלא **כזה**, יתנו.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לר' אליעזר אמאי קא בכית אי משום תורה דלא אפשת [לימוד תורה שלא הרבית] שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים.

וכפירוש בעה"ט עשרים גימטרי' עשיר ודל. עשיר בתורה ודל בתורה היינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים היינו גרה. שהוא מלשון חיצים (גירי) שיש לכוונם למטרה. והמטרה היא לשמים. זָה | יתְנוּ עשיר ודל, ויזכו גם שיתנו להם מן השמים מבוקשם כנ"ל.

מְחַצֵּית הַשֶּׁקֶל היינו שכרם של הנותנים לעתיד לבא. והם ש"י עולמות. כיצד: שקל במילואו (ש"ן קו"ף למ"ד) היינו 620. מחצית השקל הוא, איפוא, 310. בגימטרי'ה ש"י.

והם ש"י עולמות כדברי המשנה (עוקצין, ג' יב') אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, עֲתִיד הַסְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְעֶשְׂרֵה עוֹלָמוֹת, שְׁנַאֲמַר (משלי ח), לְהַנְחִיל אֶתְּכִי יֵשׁ וְאַצְרְתִּיהֶם אֲמַלֵּא.

ובזה מתרוממת נשמת הצדיק אל ה', שנאמר תְּרוּמָה לַה'.

^^^^

כָּל-הָעֶבֶר עַל-הַפְּקָדִים, על דרך הרמז, ירמזון אֶלֶין מְלֵיאָ לזמני פקידת האדם, הם המעברים מן העולם הזה לעולם הבא ומן העולם הבא לעולם הזה.

וירצה הכתוב לומר כי גם בעברו בין העולמות יש לו ליתן נתינה ללא סוף. כגון:

זָה | יתְנוּ כָּל-הָעֶבֶר עַל-הַפְּקָדִים כל הָעֶבֶר מחיי עוה"ז לחיי העוה"ב ומחיי העוה"ב של הנשמה לחיי עולם של תחיית המתים:

מְחַצֵּית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקָּדָשׁ, שיתן לפחות חציו לה', והיינו מְחַצֵּית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקָּדָשׁ. מה שְּׁשָׁקֶל ולקח מהקב"ה בהיולדו, יתן לו חציו כל ימי חלדו, ובעת פקודתו יתן את כולו. ובזה יקרא שֶׁקֶל הַקָּדָשׁ. ואף כי הנתינה יסודה בבחירה, והיא בעולם הזה בלבד, מל מקום השמחה שבנתינה כמוה כנתינה, גם בכל העולמות שאין בהם בחירה.

^^^^

עֲשָׂרִים גְּרָה. יכוון למאמרו של ר' יוחנן (ברכות ה.) דאמר ליה ר' יוחנן

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

בשמחה כצפור דרור שבאה לטהר את הבית.

דְרוֹר מלשון בן חורין וכדברי ר' יהושע בן לוי בפרקי אבות פרק ו' משנה ב': 'והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא תרות על הלחת, אל תקרא תרות אלא תרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה.

ורמז הכתוב בזה למשנתו של ר' טרפון (אבות ב' טז) 'לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לפטל ממנה.

שאם תיבטל ממנה הרי אינך בן חורין.

ובשימת לב, תרגום יונתן בן עוזיאל קוראו מִירָא בְחִיר, מור מובחר. ואונקלוס תרגם מִירָא דְכָנָא. מור זך.

ולעומקו של מקרא יאמר כי הלימוד המובחר בהיותו זך וטהור, לשם שמים ללא פניות, הוא הלימוד שמעניק דרור לאדם להיותו בן חורין. ומה הוא בן חורין, בן חורין מיצר הרע. שעל ידי הלימוד משעבד את יצר הרע אליו ולא יצר הרע משעבדו. וכפי שאמרו בברייתא [קידושין ל:]: כך אמר להם הקב"ה לישראל בני בראתי יצר הרע

ואתה קח-לך בְּשָׂמִים ראשׁ מֶר-
דְרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקָמָן-בְּשֵׁם
מִחֲצִיתוֹ חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם וְקָנָה-
בְּשֵׁם חֲמֵשִׁים וּמֵאֲתָיִם: {כד} וְקָדָה
חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשֵׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשָׁמֶן
זַיִת קִינִי: {כה} וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שָׁמֶן
מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ, רִקְחַת מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה
רִקְחַת שָׁמֶן מִשְׁחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה:
[ל, כג-כה]

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.
לעומקו של מקרא ירמוז הכתוב
לקבלת התורה על ידי משה מן השמים.
ואתה, יכוון למשה רבנו כפשוטו,

קח-לך ירמוז לתורה שנאמר כי לקח
טוב נתתי לכם,

בְּשָׂמִים אל תקרי בְּשָׂמִים אלא
בְּשָׂמִים, היא תורה משמים,
ראשׁ אתה הוא ראש וראשון לקבלה,
ועל זה תקנו לומר בשחרית של שבת
ישמח משה במתנת חלקו.

מֶר דְרוֹר שלימדו לזרוק מרה
בתלמידים בעת הצורך, ועל ידי כך
ילמדוה בכובד ראש. רק שיעשה

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

דכתיב ויִישָׁב אֱלֹהִים לְמִנְלֶתֶת הַדָּא הוּא
דְּכָתִיב (איוב כח, כח): וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן
יִרְאֵת ה' הִיא חֲכָמָה, מֵהוּ שְׂכָר
הַיִּרְאָה, תוֹרָה. לְפִי שְׂיִרְאָה יוֹכְבֵד מִפְּנֵי
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָעֵמִיד מִמְּנָה מִשָּׁה,
שְׁפָתוֹב בּוּ (שמות ב, ב): כִּי טוֹב הוּא,
וְנִתְּנָה הַתּוֹרָה עַל יָדוֹ, שְׁנִקְרָאת (משלי
ד, ב): לִקַּח טוֹב. וְנִקְרָאת עַל שְׁמוֹ,
שְׁנִאָמַר (מלאכי ג, כב): זָכְרוּ תוֹרַת
מִשָּׁה עֲבָדֵי. עכ"ל.

ואשר על כן נרמזו דברי ר' יוחנן כבר
בתחילת הפסוק כנ"ל, יִרְאֵת יְהוָה
לְחַיִּים, ואין חיים אלא תורה שנאמר
[משלי ד-כב] כִּי-חַיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם
וכדאמר ליה שמואל לרב יהודה פתח
פיך וקרא בקול כי כך תתקיים בך
התורה ותזכה לחיים ארוכים, שנאמר
כִּי-חַיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם אל תקרי
לְמַצְאֵיהֶם אלא למוציאיהם בפה.

ולכן ירמוז הפסוק למרדכי היהודי
לפי תרגום אונקלוס למור דרור מִיִּרְאֵת
דְּכִיָּא והוא כעין נוטריקון לשם מרדכי,
כפי שמובא בגמרא [חולין קלט:]. ועוד
ירמוז הפסוק ללימודו של מרדכי
היהודי שהיה זך וטהור, שכן תרגום
יונתן בן עוזיאל קוראו מִיִּרְאֵת בְּחִיר,
מור זך.

ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם
עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו
וכדפירש אוה"ח הק' [ויקרא כו, יד]:
הרי כי אין תקוה לינצל מהיצר על ידי
עסק זולת התורה וכשיושלל מהתורה
יטה אזנו ליצרו הרע.

ועל דרך הצת, תבלין הן אותיות
תב-לין. תב מלשון שָׁב בארמית, כי
ש - ת מתחלפות. והכוונה שהלומד
שב ולומד עד שהוא לָן מתוך לימודו.
והיינו תב-לין.

וכפי שאמר ר' חייא א"ר יוחנן [ברכות
יד.] כל הַמְשַׁבֵּיעַ עֲצָמוֹ מַדְבְּרֵי תוֹרָה
וְלָן אין מבשרין אותו בשורות רעות
שנאמר [משלי יט כג] וְשֹׁבֵעַ לֵלִין בַּל-
יִפְקֹד רָע. וְשֹׁבֵעַ מתוך שהוא שֹׁבֵעַ
בלימודו, בל יפקד רע, ואך טוב וחסד
יהיה חלקו.

ובשימת לב לתחילת הפסוק: יִרְאֵת
יְהוָה לְחַיִּים, כאן ירמוז הפסוק מנין
לקח ר' יוחנן שמדובר בְּשֹׁבֵעַ מִתּוֹךְ
דְּבֵרֵי תוֹרָה. שנאמר יִרְאֵת יְהוָה
לְחַיִּים, וְשֹׁבֵעַ לֵלִין בַּל-יִפְקֹד רָע.

וכמובא במדרש רבה [שמות א] אָמַר ר'
בְּרַבִּי בְּשֵׁם רַבִּי חֵיָא בֶן רַבִּי אֲבָא, מאי

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

והוינן בה, מדוע נקטו חז"ל לומר מידה טובה מרובה. היו צריכים לכאורה לנקוט מידת חסד מרובה. שכן הלימוד הוא מנוצר חסד לאלפים.

וי"ל שרצו לרמוז בזה, שמידת החסד היא אב לכל המידות הטובות שבעולם. ואשר על כן נאמר שהעולם עומד עליה. [פרקי אבות, א, ב].

עוד ירמזון באומרם מידה טובה מרובה על התורה עצמה שנקראת טוב, ונקראת חסד. נקראת טוב שנאמר [משלי ז, ב'] פי לקח טוב נתתי לְכֶם תורתִי אֶל תַּעֲזֹבוּ ונקראת חסד, שנאמר [משלי לא, כו'] פִּיהָ פֶּתַח בְּחֻמְקָהּ וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ. ולכן אמרו מידה טובה מרובה. שמדת התורה שנקראת טוב, טובה זו מרובה פי תַּמְשׁ מְאוֹת כמדת החסד שמרובה פי תַּמְשׁ מְאוֹת מכל מידה אחרת כנאמר ועושה חסד לאלפים. וזה שרמז הפסוק: מֶרֶדְרוֹר תַּמְשׁ מְאוֹת.

וְקִנְיָן נוטריקון וקנה מְנִינוּ, ממש רבנו. וכפי שאמרו [משלי כג, כג']. אֲמַת קָנָה וְאֵל תִּמְכַּר חֻמְקָהּ ומוֹסֵר וּבִינָה: ופירושה על התורה כסיפא של הפסוק. שתהיה אצלך התורה קנין עולם. וְאֵל תִּמְכַּר, שהמוכר סחורתו

ועל דרך הצח יש לומר שירמוז הפסוק ליראת שמים שלו שהיתה טהורה, שכן מִירָא ירמוז ליראה. וכן בְּחִיר ירמוז על בחירה, שביטל מעצמו את יסוד הבחירה להיות כל כולו לשם שמים.

ועוד ירמוז ליראת שמים כנ"ל שנאמר בְּשָׂמִים אל תקרי בְּשָׂמִים אלא בְּשָׂמִים. יראה מהיושבי בְּשָׂמִים. כשם שהשמים זכים, כן יראת שמים שלו זכה וטהורה.

תַּמְשׁ מְאוֹת. בזה ירמוז הכתוב, שתטיב עמו התורה לא רק להיותו בן חורין, אלא גם לזכות תמיד למידה טובה מרובה.

וכפירוש רש"י (יומא עו.) מידה טובה מרובה. רבה על חברתה, מידה טובה מרובה על הרעה פי חמש מאות, שבמידה טובה נאמר (שם לד) נוצר חסד לְאֱלֹפִים כלומר לְאֱלֹפִים דור, ובמדת פורענות הוא אומר על שְׁלֹשִׁים ועל רַבְעִים, היינו לארבעה דורות. נמצאנו למדים שמידה טובה מרובה פי חמש מאות. שכן הוא החשבון ארבעה דורות פי חמש מאות מידה טובה, היינו אֲלֵפִים דור.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

בה, וזה חלקו בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב. ומה היא הקרן הם קרני הוד שזוכה בהם הת"ח, והם מעין קרני הוד שהיו למשה.

ועל דרך הרמז מאי מאתים, חלקהו לשתי תיבות. **מאתי -מ.**

מ' ירמוז על ארבעים יום שבהם ניתנה התורה, ויאמר לך הקב"ה **מאתי** אתננה לך. היינו **ומאתים לנטרים את פרייו**.

וקנה-בשם חמשים ומאתים. וקנה. כאן חזר לקניין התורה באמרו **וקנה** אותה ועל ידה תזכה לצאת בשם טוב מן העולם. והחזרה תורה על מעלת החזרה בקניין התורה.

חמשים ומאתים. חזר פעמיים על מספר זה. **שבתחילה אמר וקנמן-בשם** ולבסוף אמר **וקנה-בשם**.

והם שני סוגי קניינים. הבשם האחד הוא **קנמן-בשם** וכנ"ל שהוא נוטריקון קנה ממנו, מהרב שבכל דור, וכר' זירא שחזר על לימודו של ר' יוחנן ארבעין זמנים, וזה קניין על ידי גירסא, **והבשם השני** הוא **קנה-בשם**, הוא

מגלה שאין לו שייכות אליה כלל, ולכן נאמר על התורה קנה ואל תמכור.

בשם, אל תקרי **בשם** אלא **בשם**, כדכתיב (קהלת ז, א') טוב שם משמן טוב. לאחר שקנית ממשה רבנו, עסוק בתורה והיא תהיה לך לשם טוב.

מחציתו, ירמוז לארון העדות שכל מידותיו הן מידות **לחצאין**, ובו משפנה של התורה, וזר זה סביב לכפרת נחשב כתר תורה.

חמשים ומאתים וכן גימטרי' של **ארן** (כתיב בתורה חסר ללא ו'), חמישים ומאתים **ועוד א'** שהוא כנגד אלופו של עולם, וכפי שאמרו **מקום ארון אינו מן המידה**, כשם שאלופו של עולם אינו מן המידה וההגבלה, כן תורתו אינה מן המידה ולכן גם הארון שבה מונחת התורה, מקומו בהיכל אינו מן המידה וההגבלה.

ועוד יש לומר חמישים הם נ' שערי חכמה שנקנים על ידי העיסוק בתורה, **ומאתים** הם כנגד מה שאמר שלמה המלך בשיר השירים, **ומאתים לנטרים את פרייו**, הם פירותיה של לימוד התורה, הם החידושים שהוא מחדש

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

הַן. שמודה על האמת ואומר על לאו
לאו ועל הַן הַן.

שָׁמֶן מְשִׁיחַת-קֹדֶשׁ יִהְיֶה. שמן תורתו
של הת"ח יוכל להאיר אך ורק אם
דיבוריו יהיו רק בה, כדאמרינן בתפילת
ערבית, ובהם נהגה יומם ולילה. ועל
דרך סרסוהו ודרשהו ואל תקרי: אל
תקרי **מְשִׁיחַת-קֹדֶשׁ** אלא **מְשִׁיחַת קֹדֶשׁ**.
ב-ש שמאלית. לשון שיחה, שמשוחח
תמיד בקדש, בדברי תורה הקדושים.

יִהְיֶה. שְׁמִישַׁת קֹדֶשׁ יהיה אור השמן
מאיר לו ולבניו ולתלמידיו ולדורותיו.

או כלך לדרך זו, כפי שאמרו אפילו
שיחת חולין של ת"ח צריכה לימוד,
והיינו אל תקרי **מְשִׁיחַת-קֹדֶשׁ** אלא
מְשִׁיחַת קֹדֶשׁ.

פְּכַל אֲשֶׁר צִוִּיתָהּ יַעֲשׂוּ: וסמך ליה
אֲךָ אֵת שְׁבֹתַי תִּשְׁמְרוּ. סמך פרשת
שבת למלאכת המשכן. **ופירש רש"י**
אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות
המלאכה, שבת אל תדחה מפניה. כל
אכין ורקין מיעוטין, **למעט שבת**
ממלאכת המשכן.

קניין על ידי עיון וחזרה, והאחד
ישלים את השני.

וּקְדָה חֲמֵשׁ מְאוֹת בְּשֶׁקֶל סֵקֶל־קֹדֶשׁ
וְשֶׁמֶן זַיִת הָיוּ: {כה} וְעֲשִׂיתָ אֹתוֹ
שָׁמֶן מְשִׁיחַת-קֹדֶשׁ, רֶקַח מְרֻקָחַת
מֵעֵשָׂה רֶקַח שָׁמֶן מְשִׁיחַת-קֹדֶשׁ
יִהְיֶה:

וּקְדָה. היא אחת מצורות ההשתחוויה,
ושייכת למעלת התורה וכבודה, כפי
שאמרים בעת פתיחת ההיכל והוא מן
הזוה"ק ויקהל ר"ו ע"א, אָנָּה עֲבָדָה
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּסִגְיָנָא קַמִּיה,
וּמְקַמֵּי דִיקָר אֲוִרְיִיתִיה.

וּקְדָה חֲמֵשׁ מְאוֹת יורה כנ"ל על מידה
טובה מרובה, וחזר פעמיים לומר,
שהכרת הטוב היא לא רק לגמול טובה
למיטיבין, אלא שצריך להכיר את
הטוב, כלומר ללמוד ולהכיר את
הקב"ה הנקרא הטוב ואת תורתו
הנקראת לקח טוב, וזה הגמול הטוב
שישלם לכאורה למיטיבים עמו
שנשלחו אליו על ידי הטוב.

וְשֶׁמֶן זַיִת הָיוּ. הין הוא י"ב לוג.
וידרש לעניין התורה, להיות מלשון

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

שהמילה מחשבת מורכבת משתי מלים:
מֵת-שָׁבַת.

^ ^ ^ ^

אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֶיךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (לב, ד')

יש לשאול, מדוע הקפיד הכתוב על מה שאמרו אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, יותר ממה שאמרו לאהרון קוֹם | עֲשֵׂה-לְבִנֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכְּ לִפְנֵינוּ (לב, א'). והרי בעבודה זרה מצרפים מחשבה למעשה, מה גם שהתברר כאן היאך סוף מעשה במחשבה תחילה.

ועוד, מה נשתנה ענשו של חטא זה מכל הענשים שבעולם, שנאמר בו סלחתי כדברריך אך מצד שני וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם עד שאמרו [סנהדרין קב.]. אמר ר' יצחק אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון שנאמר [שמות לב, לד] וּבְיָוִם פְּקֹדֵי וּפְקֹדֹתַי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם,

אלא יש לומר כאן למדך הכתוב את כל תקף הכרת הטוב.

ועל דרך הצח יש לומר, אָף אֶת שְׁבֹתַי תִּשְׁמְרוּ, אָף. בגימטריה כ"א. ציוה הקב"ה על השבת שלא תִּדְחָק מִפְּנֵי מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן בַּפְּרָשָׁה הכ"א מבראשית.

לומר לך, מה במעשה בראשית לא דחיתי שבת מפני מעשה שמים וארץ, שנאמר וַיִּכְלֹו הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם וַיְכַל וְגו' וַיִּשְׁבֹּת. אף עתה לא תִּדְחָק הַשְּׁבֹת עַל יַדְךָ מִפְּנֵי הַמִּשְׁכָּן שהוא כמעשה שמים וארץ.

ובבעל הטורים מובא שסמך שבת למלאכת המשכן לומר לך דילפינן מלאכה האסורה בשבת ממלאכת המשכן. שכל ל"ט מלאכות האסורות בשבת, הן מלאכות שהיו במשכן, להקמתו ולקיומו.

ולעומקו של מקרא יש לומר, דלכן אסרה תורה בשבת מְלֹאכֶת מַחֲשַׁבֶּת (ביצה י"ג.), שכן מצינו במלאכת המשכן (שמות לה, לג') את אותה הלשון: לַעֲשׂוֹת בְּכָל מְלֹאכֶת מַחֲשַׁבֶּת.

ועל דרך הצח יאמר, שלכן נקרא מלאכת מחשבת ולא מלאכת מחשבה,

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

סרוח על צדי המשכן מִזָּה וּמִזָּה לְכַסְתּוֹ (כו, יג). ופירש רש"י לפשוטו של מקרא מִזָּה וּמִזָּה לְכַסְתּוֹ לימדה תורה דרך ארץ, שיהא אדם חס על היפה.

ואמרו [מסכת שבת פרק הזורק צח:] והאמה מזה והאמה מזה בעודף שיריעות העזים היו עודפות אמה על יריעות המשכן מכל צד, לכסות אמה של אדנים ואף של קרשים דברי ר' יהודה, ר' נחמיה אומר לכסות אמה של קרשים בלבד, והאדנים ישארו מגולים.

ולפשוטו של מקרא תלוי הדבר בצורת הקרשים האם היו למעלה בעומק עוביין אמה כר' נחמיה, או כאצבע לפי ר' יהודה. אם היו למעלה אמה כר' נחמיה, כשפרשו יריעות העזים שאורכן 30 אמה האדנים שהיו בחלק התחתון של הקרשים נותרו מגולים אמה מכל צד, שכן חלק עליון של הקרשים שהיה עביו אמה לקח אמה מן היריעות. אך אם צורת הקרשים היתה בשיפוע, למטה עביין אמה ולמעלה כאצבע לפי ר' יהודה, כשפרשו את יריעות העזים שאורכן 30 אמה מעל הקרשים, האדנים גם הם היו מכוסים.

שבאמרם קום| עשה-לנו אלהים אשר ילכו לפנינו, אמנם כפרו במלכו של עולם ר"ל, אך עדיין לא כפרו בעליל בטובו ובחסדיו,

אבל לעומת זאת כשאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוד מארץ מצרים כאן כפרו בטובתו של מקום אשר אמר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מפית עבדים.

ורצה הקב"ה ללמדנו שאין קלוקל במידות יותר גדול מאשר קלוקל בהכרת הטוב, ואשר על כן צריך להימשך ענשו על פני כל הדורות שלא יפרת רישומו של התיקון להכרת הטוב, ויהיה ניכר בכל דור ודור.

~~~~~

ויפן נירד מנשה מן-ההר ושני לקח העדת בידו לקח כתבים משני עבריהם מִזָּה וּמִזָּה הֵם כְּתָבִים: (לב,טו')

לית מילתא דלא רמיזא באורייתא, כתוב אחד אומר מִזָּה וּמִזָּה הֵם כְּתָבִים, וכתוב אחד אומר וְהָאֵמָּה מִזָּה וְהָאֵמָּה מִזָּה בְּעֵדָף בְּאֶרֶץ יְרֵיעַת הָאֵהָל יִהְיֶה

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ולעומקו של מקרא י"ל שאין יפה ומושך את הלב מן הנסתרות, ויהיה אדם חס על היפה, ויכסהו כיריעות העזים את האדנים שהם כנגד השמות הק' לפי ר' יהודה, או יכסה את הקרשים שהם כנגד ענייני המלאכים לפי ר' נחמיה. ואם יש צורך לגלות, הרי יגלה רק העודף מיריעות המשכן על ידי יריעות העזים. ויהיו יריעות המשכן כשכינה הקדושה, ויריעות העזים כנגד ישראל שהם העזים שבאומות, שמעזיזים פניהם כנגד האומות אך לא כנגד השכינה הק' וידאגו תמיד לכסות את היפה גם בעת הגילוי.

ועל דרך הצח והרמז והסוד כן יובן הפסוק בשיר השירים [ו,ה'] שְׁעָרָךְ כְּעֶדֶר הָעֲזִים שְׂגֹלְשׁוֹ מִן הַגְּלֵעָד. שְׁעָרָךְ כְּעֶדֶר הָעֲזִים הן יריעות העזים, שְׂגֹלְשׁוֹ על יריעות המשכן שעל דופן הקרשים, לכסות מה שגילו יריעות המשכן אמה. שיריעות העזים היו עודפות על יריעות המשכן אמה, כאומרו [שמות, תרומה, כו,יג]: וְהָאֲמָה מִזֶּה וְהָאֲמָה מִזֶּה בְּעֵדֶךָ בְּאֶרֶץ יִרְעֵת הָאֲהָלָה יְהִי סֹרֵס עַל-צִדֵי הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסְתּוֹ.

מן הגל-עד. ממה שמתגלה מיריעות המשכן שכנגד השכינה הקדושה והוא

ולעומקו של מקרא יאמר שנרמז בזה שיש סודות המכוסים בשמות ה' והם המכונים לכסות אמה של אדנים, מלשון אדנות. וכן יש סודות המכוסים בשאר חלקי התורה והם המכונים לכסות אמה של קרשים, שהם פשוטים כפשט התורה, שגם בפשט ישנם הרבה דברים מכוסים.

או כלך לדרך זו שבכיווי אמה של קרשים ירמוז על סודות המלאכים כמובא בזה"ק שהקרשים הם כינוי למלאכים ולשרפים, ששניהם נקראים עומדים. (תרומה דף קס"ט עמ' א') וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים. פְּתִיב הֶקָא עוֹמְדִים. וּכְתִיב הֶתָם (ישעיה ו) שְׂרָפִים עוֹמְדִים. מַה לְהִלָּן שְׂרָפִים, אוף הֶקָא נְמִי שְׂרָפִים.

ועל דרך הצח, הקרשים ידמו למלאכים גם כדברי ר' נחמיה וגם כדברי ר' יהודה. כדברי ר' נחמיה ידמו הקרשים למלאכים שהקרשים היו ישרים בגובהם כמלאכים שרגליהם רגל ישרה. וכדברי ר' יהודה שאמר גובה הקרש אצבע ולמטה אמה, ידמו הקרשים למלאכים שהרי הקרש בשיפוע כסולם שבו מלאכים עולים ויורדים כבחלומו של יעקב אבינו.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לוחין, לוחות עצי שטים מכל צד
והחלל באמצע.

ואשר על כן נלמד מעין גזירה שוה,
לחת לחת. מה מזבח עשוי לחת וחלל
באמצע, אף לחת שהוריד משה היו
חלולין בחקיקתו, מצד לצד.

ועוד הוסיף רב חסדא ואמר כתב
שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ
כגון נבוב בובן, בהר רהב סרו ורס.

ויש לומר שלכן המשיך רב חסדא
דרשתו בגמרא שם (שבת קד.) לומר
שהנס היה באות פ ובאות ס בלבד, ולא
בסדר קריאת האותיות. ש"מבפנים"
היינו הקריאה הרגילה שאדם קורא
בתורה, הלוחות היו כתובים ונקראים
מימין לשמאל, כרגיל, ו"מבחוץ" בעבר
השני של חקיקתם, המלים היו כתובות
בסדר הפוך, ונתן רב חסדא דוגמא לכך,
נבוב יקרא בובן.

ומדברי המהרש"א במקום בחידושי
אגדות עולה, שאע"פ שנראה הכתב
הפוך [מבחוץ], לא תקראנו הפוך, אלא
מימין לשמאל כזה: בובן. וכן לא תחוש
לכך שצורת האות ב מן העבר השני
הפוכה, ופניה לצד ימין, אף על פי כן

עד, ולא עד בכלל, ובאו יריעות העזים
וגלשו וכיסו את היפה, שגם עד לא
יתגלה. וזה הוא שגלשו מן הגלעד.
והיינו העלף, שהוא נוטריקון עד-פה.
וכאיוב לח, יא' לים: ואמר עד פה
תבוא ולא תסיף ופא ישית בגאון
גליף כאומר הקב"ה לים עד פה תבוא
וגליך לא יגלו יותר ממה שהורשית
לגלות. רק כדי לקיים גל עיני ואביטה
נפלאות מתורתך.

^ ^ ^ ^

והלחת מעשה אלהים המה
והמכתב מכתב אלהים הוא חרות
על-הלחת: (לב, טז')

א"ר חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס
היו עומדין (שבת קד.).

ופירש רש"י (במגילה, ג.) בנס היו
עומדין, שהיתה חקיקתן משני עבריהן.
הלכך שאר אותיות יש להן מקום דבק
אלא מ"ם וסמ"ך היו באויר.

ולעומקו של מקרא יאמר דלית מילתא
דלא רמיזא באורייתא, שנאמר במזבח
הנחושת נבוב לחת מעשה אתו.
ופירש"י נבוב לוחות. כתרגומו חליל

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ואמנם כי כן הראה לנו הקב"ה
אש שחורה על גבי אש לבנה ככתבה
וכלשונה, בדרך המובנת לנו הכתובה
מימין לשמאל. אלא שלפניו כביכול
היתה כתובה בהיפוך הסדר של
האותיות כמו נבוב בובן. ובעוד יהיה
נבוב כתוב מימין לשמאל כנגד כל
ישראל, יהיה בובנ לכאורה כתוב
לפניו ית', מהעבר השני של אש
התורה.

ולזה התכוון רב חסדא שהיה נקרא
מבפנים ומבחוץ. מבפנים היינו
בפנימיות של התורה, בנסתר. ומבחוץ
היינו בנגלה. וזה שכתב המהרש"א שגם
הכתב ההפוך היתה בו כוונה. ובלשונו:
דאיכא שום כוונה ודרש.

לומר לנו שהנסתר של התורה היא
לפניו, במחיצתו של הקב"ה. ולעומת
זאת, לפנינו - הנגלה. אלא שכאן
נצטרך לפרש בדבריו שמבחוץ היינו
מה שנגלה לעינינו, ומבפנים היינו מה
שנסתר מאתנו והוא הפנימיות של
התורה.

וזוה מה שכתוב מזה אחד ומזה אחד,
במלחמת עמלק. שמלחמת עמלק מגלה
את האחד. שהוא מצד הנגלה אחד ומצד
הנסתר דחא. שהאחד דוחה כל עבודה

יקראנה מימין לשמאל, וכן אל תחוש
לכך שהמשמעות כביכול משתנה,
שהרי סוף סוף כתוב בובן, כי יש בזה
משמעות פנימית. כדלקמן, וכפי שמביא
המהרש"א שהקורא מבפנים אנכ"י -
יהיה פירושו ראשי תיבות אנא נפשי
כתבית יהיבת, והקורא מבחוץ
כבחקיקה יקרא מימין לשמאל יכנ"א -
ויהיה פירושו: יהיבה כתיבה נאמנין
אמריה.

וכבר תמהו תוספות במקום, על דברי
רב חסדא מדוע נקט דוגמאות שאינן
בלוחות כמו: נבוב בהר. סרו. ולא
תירצו.

ולעומקו של מקרא יש לתרץ ולומר
שכוונת רב חסדא, שמכל מקום לכל
מילות התורה יש להן משמעות גם
כשנכתבות הפוך.

ואשר על כן יש לבאר על פי הנ"ל
דברי רב חסדא בדרך נוספת. שבאומרו
נבוב בובן התכוון רב חסדא למה
שאמרו (תנחומא בראשית ומובא
ברש"י דברים ל"ג פסוק ב') שהתורה
היתה לפניו, לפני הקב"ה, אש
שחורה על גבי אש לבנה.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

וזה סוד המגילה של ונהפוך הוא. והמלה הוא, בהיפוך תקראנו אוה. אוה למושב לו. זה הקב"ה ככתוב ה' הוא האלקים. יושב תהלות ישראל. אשר אוה לשבת בתוך עמו בציון, בבנין בית עולמים.

ועל דרך הצח, זה שאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין (שבת קד.). שכוונתו לאותו הס"מ הסטרא אחרא העומד ותלוי בכך אם נהיה ראויים לנס. אזי לא יפריענו.

ועוד על דרך הצח, זה שמסתיימת המגילה בעניין המס אשר שם המלך, הוא מלך העולם אשר מצוותיו הן כתשלום המס לשלוט בס"מ, שלא יפריענו. וכנתינת המס למלך בשר ודם כן היא הנתינה של הצדקה לפני מלך העולם, שבזה תש כוחו של הס"מ, ומתקיים בנו ס' ומ' בנס היו עומדים. שנס פורים אשר בו קבלנו התורה מאהבה, הוא המעמידנו עד בוא משיח צדקנו בב"א.

זרה שבעולם. וכפיוט בחנוכה, דחה אדמון בצל צלמון וכו'.

ועל דרך הסוד, לשיטה זו שהתורה נקראת לפניו כביכול בהיפוך סדר האותיות, כמו כן שם השם י-ה-ו-ה, יהיה, ה-ו-ה-י הוא השם היוצא מסופי תיבות זה איננו שוה לי, והוא השם השולט בחדש תמוז, כמובא בזוה"ק ובאר"י ז"ל, ונרמז ב"מזה ומזה" הם כתובים.

ומה שנראה לפנינו י-ה-ו-ה הוא השם השולט בחדש ניסן זמן גאולתנו, ויוצא מר"ת ישמחו השמים ותגל הארץ, ובנסתר הוא השם השולט בחדש תמוז, אז עולה כח המקטרגים מ"ז בתמוז ועד ט' באב, כפי שיצא מפי המן הרשע:

"וכל זה איננו שוה לי", שכל העולם כולו אינו שווה להם כנגד רשעותם. וזה לעומת זה עשה אלקים להיות שם השולט בחדש תמוז כתריס בפני הפורענות.

אבל אסתר המלכה שיש לה רוח הקדש, אומרת המן הרע הזה. שהמילה הזה נקראת ישר והפוך והנסתר הוא הנגלה.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

היא תקום, שהנס התחיל בזהב וכסף והמשיך בנחישות של מרדכי אשר לא יכרע ולא ישתחוה. **ובתְּרִשֶׁת אֶבֶן** שאמר לה מרדכי לאסתר אם החרש תחרישי [כאבן] בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו והיינו אֶבֶן, שהם אבות ובנים. **לְמַלְאֵת** שאם החרש תחרישי כְּאֶבֶן יוכל המן לְמַלְאֵת את זממו. **ובתְּרִשֶׁת עֵץ** שכל מה שחרש מחשבות רעות על היהודים ועל מרדכי לתלותו על **העץ** הושב לו גמולו בראשו ותלו אותו ואת מחשבותיו החרושות רע על **העץ**. והיינו **ובתְּרִשֶׁת עֵץ**. ועל ידי הנס זכו לְעִשׂוֹת בְּכָל-מְלָאֲכָה, בכל מלאכת המקדש. ולכן לא אמר אחשוורוש עד חצי המלכות לאחר תליית המן. שעד חצי המלכות פירושו בדרשת חז"ל שלא נתן לבנות בית המקדש. ומשהוסר השטן המפריע ונתלה המן ויאמר לה המלך מה שאלתך עוד ותעש. וזה לְעִשׂוֹת בְּכָל מְלָאֲכָה.

בְּשָׂמִים רָאשׁ מֶרְדְּכָיִם. בתרגום **מִירָא דְכִיָּא**. ואמרו חז"ל חולין קלט: מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמינן מִירָא דְכִיָּא. נוטריקון: **מִירָא דְכִיָּא**.

וַיִּזְכֹּר ה' אֶל-מִשְׁנֵה לְאִמְרֵי:
{ב} **רָאָה קָרָאתִי בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹר לְמַטֵּה יְהוּדָה:**
{ג} **וְאִמְלֵא אֹתוֹ רֹיחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָהּ וּבַתְּבוּנָהּ וּבְדַעַת וּבְכָל-מְלָאֲכָה:** {ד} **לְחֹשֶׁב מַחְשְׁבֹת לְעִשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת:** {ה} **וּבַתְּרִשֶׁת אֶבֶן לְמַלְאֵת וּבַתְּרִשֶׁת עֵץ לְעִשׂוֹת בְּכָל-מְלָאֲכָה:** (פרק לא).

ליתא מילתא דלא רמיזא באורייתא.
מכאן לתליית המן מן התורה עם כל השתלשלות הנס:

רָאָה קָרָאתִי בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹר לְמַטֵּה יְהוּדָה: רָאָה הקב"ה בעניים של ישראל והצמיח להם שני מושיעים, מרדכי ואסתר, הוא מרדכי היהודי לְמַטֵּה יְהוּדָה. והיא אסתר אשר נקראה בְּשֵׁם, והם פְּנִשֵׁם המתפשט בכל העולם, והם כתבו המגילה ברוח הקדש, כְּבַצְלָאֵל, שאמר עליו משה בצל אל היית. **בֶּן אוּרִי** שהאירו את העולם בישועתם, ככתוב ליהודים היתה אורה, **בֶּן-חֹר** שהתחיל הנס מחור ותכלית, שתכלית חור היתה להוציא מצאצאיו את מרדכי ואסתר. **לְחֹשֶׁב מַחְשְׁבֹת**, שרבות מחשבות בלב איש ועצת השם

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

באשא מצלהבה. תאכל בו אש השם, כתרגום יונתן. שָׁמֶן מְשֻׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם. לדורותיכם זה נס פורים לדורות ככתוב וזכרם לא יסוף מזרעם. **איש אֲשֶׁר יִרְקַח פְּמַהוּ.** זה המן הרשע שרצה לנהל עניני העולם במקום הקב"ה, **וְאֲשֶׁר יִתֵּן מַמְנוֹ עַל זָר.** על זרע עמלק יתן תהילת ההשגחה, **וְנִכְרַת מְעַמּוֹ.** זה המן הרשע מזרע עמלק שנכרת מעמיו.

וְהִסְתַּלְּ אֶת-כַּפֵּי וְרָאִיתָ אֶת-אֶחָרָי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ (לג, כג)

יש ליתן את הדעת על דרך האמונה והמוסר, מאי **וְרָאִיתָ אֶת-אֶחָרָי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ.** והרי אין לו להקב"ה לא גוף ולא דמות הגוף. ויובן על פי מה שנאמר באברהם בפרשת **וַיֵּרָא** [בראשית, יח, ב'] **וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנִה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרֶץ לְקִרְאתָם.** מאי לקראתם, **אחריהם** מבעי ליה למימר, שהרי היו אצלו והתרחקו. אלא כמבואר בשפתי חכמים **אין גב למלאכים.** וגם בלכתם מעמנו נראים הם באים לקראתנו. כלומר לא יֵרָאָה גְבָם ומכל צד יֵרָאוּ

ועל דרך הצח, פסוק זה ירמוז גם על עוד ענייני המגילה.

וְאִתָּה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רַאשֵׁי רִאשֵׁי ירמוז על אחשורוש. **מִרְדּוּכָה** כנ"ל, **מִרְדּוּכָה** כנגד חמש מאות איש שהרגו בשושן הבירה. **וְקִנְיָן בְּשָׂם.** ירמוז על כך שאסתר לא תבוא אל המלך כי אם **נקראה בְּשָׂם.** ככתוב "כי אם חפץ בה המלך ונקראה **בְּשָׂם**". וקנמן שהיתה כבשמים של הדסים כשם שקנמן מריח טוב למרחוק.

וְקִנְיָן בְּשָׂם ירמוז על מה שהמן קָנְיָן בעשרת אלפים שקלים את גורלו של עם ישראל. וכן **בְּשָׂם** נוטריקון בעשרת אלפים. **וְקִדְדָה** כנגד מה שמרדכי לא קד קדה **להמן.** לא יכרע ולא ישתחוה. שאפילו קידה במנוד ראש לא קד לפניו. **וְשָׂמֶן זֵית הַיָּיִן** כנגד "וליהודים היתה אורה". **רִקַח מִרְקַחַת מְעֻשָׂה רִקַח.** כנגד מה שרקח הקב"ה מעשה רקח כל מעשה המגילה להושיענו. **וּמְשַׁחְתָּ בּוֹ אֶת אֶהָל מוֹעֵד.** כנגד מה שניתנה רשות לבנות את בית המקדש. אע"פ שבתחילה אמר אחשורוש עד חצי המלכות, ופירשו בו עד בנין בית המקדש ולא עד בכלל. **כָּל הַנִּגְעֵי בְּהֵם יִקְדָּשׁ.** כל הנוגע בקדשי ישראל ובישראל עצמם, צאן קדשים יתוקד

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

קצהו לפי מה שהיה בעבר. ולכן אמר **וְרָאִיתְּ אֶת-אֲחֵרֵי**. מה שכבר היה שהוא כמאחורינו, עד עתה. ולכן נא' **וְרָאִיתְּ** בו"ו ההיפוך. אם תתבונן השגחתי במה שראית, אולי תשכיל על פי זה לנהוג לעתיד. ולכן טבע הקב"ה בעולם את כל מדותיו במידה אחת עיקרית והיא **מידה כנגד מידה**. שלפי אשר היה, יקח האדם מוסר ולקח טוב לעתיד.

ובמלאכים אין גב להם ולא תראה את אחוריהם כי בהם אין להתבונן בהשגחה כלל ולו גם על ידי העבר מה שעשו, **כי הם משרתיו עושי דברו ואין להם מעצמם כלום**. ורק לפי מעשיהם **שיעשו בעתיד** הם נבחנים. ולכן כתיב בהו **לֹא יִסְפוּ בְּלִבְתָּם**.

והאדם צריך חשבון הנפש גם לאחור וגם לפניו, שעל מנת כן נאמר בו [תהלים קלט,ה'] **אָחֹר וְקִדְּם צִרְתָּנִי**. ולכן כתיב ביה **וְאִתָּה הִסְבַּתְּ אֶת לִבְךָ אַחֲרֵינִי**. שאינם כמלאכים שנאמר בהם **לֹא יִסְפוּ בְּלִבְתָּם**. וכל מה שיכול האדם להשיג זה רק לפי מה שהיה. וזה מה שנאמר **וְרָאִיתְּ אֶת-אֲחֵרֵי**. על פי העבר יתפלל על העתיד שנאמר **וּפְנֵי לֹא יִרְאוּ**. על כן צוה את האדם להביא קרבנותיו שנאמר [שמות כג,טו'] **וְלֹא-יִרְאוּ פְנֵי רִיבְךָ**. אבל בקרבנותיו **יִרְאוּ**

פניהם, ככתוב: **[יחזקאל י, יא'] לֹא יִסְפוּ בְּלִבְתָּם**.

ולפי זה אפשר לחלק **ג' דרגות של קדושה**. זו למעלה מזו:

ראשונה, שאין למעלה ממנה, קדושת הקב"ה, שנאמר בו וראית את אחורי **ופני לא יראו**.

שניה למטה ממנו קדושת המלאכים **שרק פניהם נראין** ולא יראו אחוריהם והיינו שאין גב למלאכים, ככתוב ופניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתן. ולכן כתיב **[יחזקאל י, יא'] לֹא יִסְפוּ בְּלִבְתָּם**. אינם צריכים להסתובב כי יראו לכל צדדיהם.

וקדושה שלישית למטה מקדושת המלאכים היא קדושה המושגת על ידי **האדם**, וזה וזה, **גם פנים וגם אחור, נראין**, ככתוב [תהלים קלט,ה']: **אָחֹר וְקִדְּם צִרְתָּנִי**. כלומר **יצרתני אחור וקדם**. ואשר על כן אמר אליהו הנביא להקב"ה **הִסְבַּתְּ לִבְּךָ הָאָדָם שְׂאִינוּ כְּמַלְאכִים שְׂנֵאֲמַר בְּהֵם לֹא יִסְפוּ בְּלִבְתָּם**.

ולעומקו של מקרא ההסבר בזה **שלגבי הקב"ה והשגחתו בעולם** אין להבין כיצד יעשה בעתיד, אלא רק אפס

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

בגרשיים, שגם הוא טעם מפסיק, והרי הפסקה אחר הפסקה, ובזה כביכול תיבה הראשונה מטעימה את השניה ומבררת אותה להיות גם היא פְּנִיָה להקב"ה. כעין חצוצרות מקצרות ושופר מאריך. ומצינו בספר שערי אורה לר' יוסף ג'יקיטאלי שפניה זו להקב"ה בשם אֱלֹהֵהּ היא במדת התפארת, והיא כנגד הו' שבשם ה' המחברת בין שמים וארץ, היא הסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, היא החיבור בין האדם ובוראו, וכאילו אומר משה רבנו לקב"ה, שלח נא לי את ראה, המלאך הק', ונחני נא על ידו להגיע למדת אֱלֹהֵהּ, לעלות אֶתֶּה במדת התפארת אל כסא כבודך, לראות חסדיך למצוא חן בעיניך.

^^^^

לעניין המציאת חן.

אמר רבי יוחנן (סוטה מז.). שלשה חנינות הן. חן המקום על יושביו חן אשה על בעלה וכן מקח על מקחו.

ובהסבר הדברים לפי פשטם, שהמציאת חן משפיעה על בחירת האדם ללא הגיון מסתבר על הדעת.

פניו, ובזה יתרצה לו בוראו לתקן את יצרו.

^^^^

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-ה' רְאֵה אֱלֹהֵי אֲמֹר אֵלַי הֲעַל אֶת-הַעָם הַזֶּה וְאֶתֶּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֶת אֲשֶׁר-תִּשְׁלַח עִמָּי וְאֶתֶּה אֲמַרְתָּ יְדַעְתִּיךָ בְּשֵׁם וְגַם-מִצְאָתָהּ חָן בְּעֵינָי: (לג, יב'ד)
רְאֵה אֱלֹהֵי אֲמֹר אֵלַי.

יש לכאורה לתמוה, בפניה של משה לקב"ה, רְאֵה [!] אֱלֹהֵהּ ואע"פ שבכל ביתו נאמן הוא וכו' מכל מקום צריך ביאור. וידויק באומרו ראה בטעם תלישא גדולה, שהיא טעם מפסיק, והוא כפניה להקב"ה. ראה !

ועל דרך הסוד יש לומר שאין כאן ח"ו זילותא. אלא כבוד שנתן משה להקב"ה, בפנותו אליו באחד מהשמות הקדושים של ע"ב שמות היוצאים מהפסוקים של בקיעת ים סוף, ראה. הוא השם קדש היוצא מג' פסוקים של ויסע ויבא ויט, הוא המלאך הממונה להראות תועים דרכם. וכן פירש ר' משה זפונתא, הרמ"ז בספרו שרשי השמות.

ועוד ידויק בטעמים שאומר משה לפני הקב"ה אֱלֹהֵהּ, ובאשר מוטעמת

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

יוחנן, חן מקת על מקחו. והתורה נקראת לקח, כי לקח טוב נתתי לכם.

ומשלשה אלה נגזרים כל החינות שבעולם. וכן הוא אומר בפרשתנו **אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך.** ומשיבו הקב"ה **בְּיָאמְרֵי ה' אֶל-מֹשֶׁה גַּם אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֲעֲשֶׂה כִּי-מִצְאָתָה חֵן בְּעֵינַי וְאֲדַעְךָ בְּשֵׁם.**

^^^

ועוד לעניין הלשון של

מציאת חן

יש לעיין לעניין הלשון של המציאת חן. כפי שאומר הקב"ה למשה רבנו כי מצאת חן בעיני. ולפי הלשון קשה. שהיה צריך כביכול הקב"ה לומר **מִצְאָתִי** את חנך בעיני. ומה זה שאמר **מִצְאָתָה חֵן בְּעֵינַי.** והרי הקב"ה הוא המוצא ולא משה. וכן בכל עניני המציאת חן, לכאורה הלשון הפוך. שאומר משה להקב"ה **אם מצאתי חן בעיניך.** והרי לא משה מוצא אלא הקב"ה מוצא. והיה צריך לומר אם **מִצְאָתָה** את חני בעיניך. ומדוע הפך הסדר.

מדוע יגור אדם במקום מסוים אע"פ שמקום אחר היה אולי יותר ראוי לו, וכן מדוע יקח לאשה דוקא זו ולא אחרת וכן מדוע ירכוש חפץ זה ולא אחר ואפילו בדמים יותר מרובים. **אלא מציאת חן היא שמחליטה את הקניין.**

ולעומקו של דברים יש להבין מאמרו של ר' יוחנן, (ששמו יו-חנן מעיד עליו על מציאת חן המיוחדת אשר לו לפני בוראו). **מדוע נקט דווקא ג' חינות אלו, שמהן כל החינות שבעולם.**

ויש לומר, ה-א' הוא חן המקום על יושביו, המקום הוא הקב"ה הנקרא מקום, שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו. וכל המציאת חן היא מתנת שמים ממנו ית'. וכן הוא אומר בפרשתנו **כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם.**

ה-ב' הוא חן אשה על בעלה. והיא מציאת חן של כנסת ישראל בעיני הקב"ה. וכן הוא אומר בפרשתנו כי **מצאתי חן בעיניך אני ועמך.**

ה-ג' הוא מציאת חן של התורה הקדושה בעיני לומדיה. והיא הנקראת עריבות התורה. וזה שאמר ר'

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לעניין קריאת התורה בשבת חזה"מ בפרשת כי תשא

יש לעיין מדוע נקבעה קריאת התורה של שבת חול המועד "ראה אתה אומר אלי" וגו' (שמות לג, יב) בין בפסח בין בסוכות.

ומובא בחזקוני, מה שקורין פרשה זו בשבת חולו של מועד לפי שהזכרה בה **שבת באמצע הרגלים**.

כלומר: כל פרשה שהזכרה בה שבת ורגלים יחדיו, בדרך כלל **השבת מוזכרת בראש**, משום חשיבותה. ולכן אומרים בקידוש ליל שבת, **תחלה למקראי קדש**, כלומר יום השבת, תמיד ראש וראשון למקראי קדש, לחגים ולרגלים הכתובים אחריו.

פרט לפעם אחת שהזכרה השבת בתוך הרגלים, בין פסח לשבועות. וזה בפרשת כי תשא שקורין בחול המועד. **את חג המצות תשמר וגו' ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת וגו' וחג שבועות תעשה לך וגו' וחג האסיף תקופת השנה** (לד, יח'-כב').

התחיל עם חג המצות, **את חג המצות תשמר**, המשיך עם של שבת **וביום השביעי תשבת**, וסיים עם חג שבועות **וחג האסיף**. הרי שבת שבתוך

ולעומקו של מקרא יש לומר, שכל עניין המציאת חן היא מתנת שמים מאת הקב"ה, לכן לא שייך לומר שהקב"ה הוא המוצא. והרי הוא היוצר של האדם והוא יצר את המציאת חן אצל האדם, לכן לא שייך לומר שהוא המוצא. אלא תיקון הוא כלפי מעלה. לומר מצאתי חן בעיניך ה'.

לכן אומר משה רבנו ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך, למען אמצא חן בעיניך, כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך, והקב"ה משיבו כלשונו, ואומר כי מצאת חן בעיני, וגם מצאת חן בעיני.

כביכול מסכים הקב"ה לתיקון של משה כלפי מעלה שלא יזלזלו הבריות לומר שיש מציאה לפני ה'. שהרי הכל מצוי לפניו, שהוא יוצר הכל, גם את המציאת חן. ואשר על כן ייאמר כן מבראשית ועד אחרית, וכן תעיד התורה ונח מצא חן בעיני ה'. ועל כן יתפלל כל אדם לפני בוראו למציאת חן בעיני המקום שימציא חינו בעיני בריותיו, ושימציא חן תורתו לפניו.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה, ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה **כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם**. (שמות לד, יב-יז).

ולכן י"ל, שלא מצא הקב"ה מקום חביב יותר ל**שבת** שבתוך המועד אלא בפרשה זו שבה יש **מציאת חן של משה רבנו וכל עם ישראל בעיני הקב"ה**.

ואין לך זמן יותר טוב למציאת חן מאשר חולו של מועד, שאז גם החול נהיה קודש והשבת קדש קדשים.

ומציאת חן זו היא יסוד מצוות הראיה שברגלים. וכשם שבא לראות כן בא ל**הקראות**. במידה שאדם מודד כן מודדים לו. כמידת **המציאת חן** בעיני הבא לראות, כן מידת **המציאת חן** של הבא ל**הקראות**. ואפשר לומר שעולת הראיה נקראת על שם זה, שהמציאת חן בעיני ה' מעלה את חשיבות **הראייה** של הבא לראות כשם שבא ל**הקראות**.

ואשר על כן נמצאת פרשת כי תשא, היא פרשת ה"מציאת חן", להיות "אכסניה" מתאימה לשבת שבתוך המועדים, להיות כתובה בתוכה.

^^^

המועדים והוא רמז לשבת חול המועד, הנמצאת בתוך הרגל.

ולפי דבריו, עיקר הקריאה היא כנ"ל, את חג המצות, וביום השביעי תשבות, וחג שבועות, וחג האסיף, **אלא שמתחילין מ"ראה אתה אומר אלי"**, כדי שיהיו מספיק פסוקים לשבעה קרואים.

ועדיין יש לשאול, מדוע נכתבה השבת שבתוך המועדים דווקא כאן, ב"ראה אתה אומר אלי". והרי יכולה היתה השבת להיות גם כאן ראשונה למקראי קדש, ולהכתב בתוך המועדים **בפרשה אחרת**.

ויש לעיין ב"ראה אתה אומר אלי", מה יש בה שאין בפרשות אחרות להיות **אכסניה טובה לשבת שבתוך המועד**.

ונראה בעליל, כי בפרשה זו יש חידוש של **מציאת חן**, לאחר מחילת העוון של מעשה העגל. כגון: ואתה אמרת ידעתך בשם וגם **מצאת חן בעיני וגו'** ועתה **אם נא מצאתי חן בעיניך** הודיעני נא את דרכך ואדעך **למען אמצא חן בעיניך** וראה כי עמך הגוי הזה וגו' ובמה יודע אפוא כי

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

נתן את עבדך בנד אחאב להמיתני:
{א} סי יהוה אליה אם יש גוי וממלכה
אשר לא שלח אנני שם לבקשך ואמרו
אין והשביע את הממלכה ואת הגוי כי
לא ימצאכה: {יא} ועתה אתה אמר לך
אמר לאדניך הנה אליהו: {יב} והנה
אני אלה מאתך ורוח יהוה ישאך על
אשר לא אדע ובאתי להגיד לאחאב ולא
ימצאך והרגני ועבדך ירא את יהוה
מנערי: {יג} הלא הגד לאדני את אשר
עשיתי בהרג איזבל את נביאי יהוה
ואחאב מנביאי יהוה מאה איש חמשים
חמשים איש במערה ואכלכלם לחם
ומים: {יד} ועתה אתה אמר לך אמר
לאדניך הנה אליהו והרגני: {טו}
{טו} ויאמר אליהו סי יהוה צבאות
אשר עמדת לפניו כי היום אראה אליו:
{טז} וילך עבדהו לקראת אחאב ויגד
לו וילך אחאב לקראת אליהו: {יז} ויהי
כראות אחאב את אליהו ויאמר אחאב
אליו האתה זה עבר ישראל:
{יח} ויאמר לא עכרת את ישראל כי
אם אתה ובית אביך בעזבכם את מצות
יהוה ותלך אחרי הבעלים: {יט} ועתה
שלח קבץ אלי את כל ישראל אל הר
הכרמל ואת נביאי הבעל ארבע מאות
וחמשים ונביאי האשרה ארבע מאות
אכלי שלחן איזבל:
{כ} וישלח אחאב בכל בני ישראל
ויקבץ את הנביאים אל הר הכרמל:

הפטרה לפרשת כי תשא

בפורים [דמוקפיון] **שחל בשבת**
מפטירין בשמואל פרק ט"ו מובא
לאחר הפטרת כי תשא

הפטרת כי תשא

בספר מלכים א, מפרק יח פסוק א' עד
פרק יח פסוק לט'
{א} ויהי ימים רבים ודבר יהוה הנה
אל אליהו בשנה השלישית לאמר לך
הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני
האדמה: {ב} וילך אליהו להראות אל
אחאב והרעב חזק בשמרון: {ג} ויקרא
אחאב אל עבדהו אשר על הבית
ועבדהו הנה ירא את יהוה מאד:
{ד} ויהי בהקרית איזבל את נביאי
יהוה ויקח עבדהו מאה נבאים
ויהביאם חמשים איש במערה וכלכלם
לחם ומים: {ה} ויאמר אחאב אל
עבדהו לך בארץ אל כל מעיני המים
ואל כל הנחלים ולי נמצא חציר ונחנה
סוס ופרד ולוא נקרית מהבהמה:
{ו} ויחלקו להם את הארץ לעבר בה
אחאב הלה בדרך אחד לבדו ועבדהו
הלה בדרך אחד לבדו: {ז} ויהי עבדהו
בדרך והנה אליהו לקראתו ויכרהו ויפל
על פניו ויאמר האתה זה אנני אליהו:
{ח} ויאמר לו אני לך אמר לאדניך הנה
אליהו: {ט} ויאמר מה חטאתי כי אתה

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

{ל} ויאמר אליהו לכל העם גִּשׁוּ אֵלַי ויגִּשׁוּ כָל הָעָם אֵלָיו וַיִּרְפָּא אֶת מִזְבַּח יְהוָה הַהַרוּס: {לא} וַיִּקַּח אֵלָיוּ שְׁתֵּימָּם עֲשׂוּרָה אֲבָנִים כַּמִּסְפָּר שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה דָבָר יְהוָה אֵלָיוּ לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמִי: {לב} וַיִּבְנֶה אֶת הָאֲבָנִים מִזְבַּח בְּשֵׁם יְהוָה וַיַּעַשׂ תְּעֹלָה כַּבִּית סַמָּיִם זָרַע סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ: {לג} וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיִּנְתַּח אֶת הַפָּר וַיִּשֶׂם עַל הָעֵצִים: {לד} וַיֹּאמֶר מִלְּאוּ אַרְבַּעַּה כַּדִּים מַיִם וַיִּצְקוּ עַל הָעֹלָה וְעַל הָעֵצִים וַיֹּאמֶר שָׁנוּ וַיִּשְׁנוּ וַיֹּאמֶר שְׁלֹשׁוּ וַיִּשְׁלֹשׁוּ: {לה} וַיִּלְכוּ הַמַּיִם סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ וַגַּם אֶת הַתְּעֹלָה מִלֵּא מַיִם: {לו} וַיְהִי בַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגֹּשׁ אֵלָיוּ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִנְדַע כִּי אַתֶּם אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וַאֲנִי עַבְדְּךָ (וּבַדְּבָרֶיךָ) וּבַדְּבָרֶיךָ עָשִׂיתִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: {לז} עֲנֵנִי יְהוָה עֲנֵנִי וַיִּנְדְּעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי אַתֶּם יְהוָה הָאֱלֹהִים וְאַתֶּם הַסַּבְּתָה אֶת לְבָבְךָ אַחֲרַיִת: {לח} וַתַּפֵּל אִשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת הָעֹלָה וְאֶת הָעֵצִים וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הָעֶפֶר וְאֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּתְּעֹלָה לַחֲכָה: {לט} וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים:

{כא} וַיִּגֹּשׁ אֵלָיוּ אֵל כָּל הָעָם וַיֹּאמֶר עַד מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעָפִים אִם יְהוָה הָאֱלֹהִים לָכוּ אַחֲרָיו וְאִם הַבַּעַל לָכוּ אַחֲרָיו וְלֹא עָנוּ הָעָם אֹתוֹ דָּבָר: {כב} וַיֹּאמֶר אֵלָיוּ אֵל הָעָם אֲנִי נֹתַרְתִּי נְבִיא לַיהוָה לְבַדִּי וְנְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע מֵאוֹת וְחַמְשִׁים אִישׁ: {כג} וַיִּתְּנוּ לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים וַיִּבְחָרוּ לָהֶם הַפָּר הָאֶחָד וַיִּנְתַּחְהוּ וַיִּשְׂמוּ עַל הָעֵצִים וְאִשׁ לֹא יִשְׂמוּ וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַפָּר הָאֶחָד וְנִתְמַי עַל הָעֵצִים וְאִשׁ לֹא אֲשִׁים: {כד} וַיִּקְרָאתֶם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וַאֲנִי אֶקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲנֶה כְּאִשׁ הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ טוֹב הַדְּבָר: {כה} וַיֹּאמֶר אֵלָיוּ לְנְבִיאֵי הַבַּעַל בַּחֲרוּ לָכֶם הַפָּר הָאֶחָד וַעֲשׂוּ רֵאשִׁנָּה כִּי אַתֶּם הַרְבִּים וַיִּקְרָאוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאִשׁ לֹא תִשְׂמוּ: {כו} וַיִּקְחוּ אֶת הַפָּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרָאוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל מִהַבְּקָר וְעַד הַצִּהְרִים לֵאמֹר הַבַּעַל עֲנֵנוּ וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה וַיִּפְסְחוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה: {כז} וַיְהִי בַצִּהְרִים וַיִּתַּח בָּהֶם אֵלָיוּ וַיֹּאמֶר קְרָאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל כִּי אֱלֹהִים הוּא כִּי שִׁיחַ וְכִי שִׁיג לֹא וְכִי דָרָךְ לֹא אוֹלֵי יִשָּׁן הוּא וַיִּקְצֵן: {כח} וַיִּקְרָאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל וַיִּתְגַּדְּדוּ כַּמִּשְׁפָּט בַּחֲרָבוֹת וּבַרְמָחִים עַד שִׁפְךָ דָּם עַלֵיהֶם: {כט} וַיְהִי כַעֲבַר הַצִּהְרִים וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה וְאִין קָשָׁב:

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

המאריכים לקרוא את ההפטרה עד כאן, אך הרוב אין נוהגין כן. ומכל מקום יש ליתן את הדעת מה עניין עצירת הגשמים לנביאי הבעל.

לכאורה בדרך הפשט היה מקום לומר כי עצירת הגשמים הם עונש על עבודה זרה כפי שמפורש בתורה במצוות קריאת שמע [דברים יא, טז-יז] **הַשְּׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְתָרָה אֶף-יְהוָה בְּכֶם וְעָצַר אֶת-הַשְּׁמַיִם וְגו'.** אלא שכאן אליהו הוא שנשבע על עצירת הגשמים, והקב"ה הוא שבא לבטלה, עוד לפני שנעשה הדין ברשעים, כי רבים רחמיו. ואף כי הסכים הקב"ה על ידו של אליהו בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים, מכל מקום נתחכם עמו שיהא אליהו עצמו מבקש לבטל את הגזירה.

וכפי שמבאר המלבי"ם בפרק הסמוך להפטרה **בענין החייאת הילד של האשה הצרפית:** {יז, כא'} **וַיִּתְמַדְד עַל הַיֶּלֶד שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּקְרָא אֶל יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי תִשְׁבֵּב נָא נַפְשׁ הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל קַרְבּוֹ:** {כב'} **וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל אֱלִיָּהוּ וַתִּשְׁבֵּב נַפְשׁ הַיֶּלֶד עַל קַרְבּוֹ וַיָּחִי:** מפרש המלבי"ם: דברי חז"ל ידוע שכאשר הוצרך למפתח של

בביאור ההפטרה

ושייכותה לפרשה

לכאורה עיקר הקשרה של ההפטרה לפרשה הוא מלחמת אליהו בנביאי הבעל ועשיית דין ברשעים כשם שמושה רבנו עשה דין בעושי העגל. **ואשר על כן יש לשאול** מדוע תחילתה של ההפטרה הוא בעניין אחר לכאורה, בעניין הגשמים שנשבע אליהו לעוצרם **וַיְהִי יָמִים רַבִּים וַיְדַבֵּר יְהוָה הֲהִיָּה אֵל אֱלִיָּהוּ בַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לְךָ הֲרָאָה אֵל אֲחָאָב וְאַתָּנָה מְטַר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה:**

וכן יש לשאול על כל פנים, מדוע לא תסתיים ההפטרה בעשיית דין בנביאי הבעל כמובא בפסוק מ' שלאחר ההפטרה: **וַיֹּאמֶר אֱלִיָּהוּ לָהֶם תִּפְשׁוּ אֶת נְבִיאֵי הַבַּעַל אִישׁ אֵל יִמְלֹט מִיָּהֵם וַיִּתְּפְשׂוּם וַיִּזְרְדֵם אֱלִיָּהוּ אֵל נַחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁתַּטֵּם שָׁם:**

ואם משום שאין מפסיקין בפסוק של פורענות, אפילו כנגד הרשעים, מדוע לא תמשיך ההפטרה עוד ששה פסוקים עד פסוק מ"ה בעניין שהתחילה בו, ויהיה נעוץ סופה בתחילתה, בעניין סיום עצירת הגשמים: **וַיְהִי עַד כַּה וְעַד כַּה וַיִּתְּפְשׂוּם הַתְּקַדְרוּ עֲבָדֵי רִוְחַ וַיְהִי גִשְׁמִים גְּדוֹל וַיִּרְכַּב אֲחָאָב וַיִּלְךָ יְיָרְעָאֵלָה:** ואכן למנהג התימנים יש

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לעבודת בוראם. ועניין דבר הפלא והנס שירדה אש מן השמים על המים שעל המזבח ושרפה הכל, הרי מבואר הדבר כי מים נמשלו לתורה ולחסד, שנאמר [משלי לא כו] 'ותורת חסד על לשונה, ונאמר [ישעיהו נה,א'] 'הוי כל צמא לכו למים, והמים הם כוחו של השר מיכאל שבא מצד החסד. ונתינת המים על המזבח הנמשל לבני ישראל, הרי כח התורה והחסד שמכניע את כוחות הדין והגבורה שנמשלה לאש, להסירה מעל בני ישראל ולתתה על ראש הרשעים.

ועל דרך הסוד, המלים וְתָרָה אֶף שְׁבַקְרִיאַת שְׁמַע יְכוּוֹנוֹ לְשֵׁנֵי מַלְאִים מִיָּה וְהוּ מִשְׁמוֹת ע"ב שְׁבַקְרִיעַת יָם סוּף הַיּוֹצֵאוֹת מִשְׁלֵשָׁה פְּסוּקִים וְיִסַּע וְיִבֵּא וַיֵּט [שְׁמוֹת י"ד י"ט] וְהֵם שְׁמוֹת מַלְאֲכֵי רַחֲמִים, יְבוֹא "מִיָּה" וַיִּשְׁקִיט אֶת וְתָרָה, יְבוֹא וְהוּ שֶׁהוּא מַלְאָךְ הַיְשׁוּעָה כְּאוֹמֵרם אֲנִי וְהוּ הוֹשִׁיעָה נָא, וַיּוֹשִׁיעֵנו מִן הַאֵף, וְהָרִי הַמַּיִם הַרְמוּזִים בְּשֵׁם "מִיָּה", יְבוֹא וַיִּשְׁקִיטוּ אֶת הָאֵשׁ שֶׁבַחְרוֹן אֶף. וְהַקְּדִים אֲלֵיהֶם תְּרוּפָה לְמַכָּה שֶׁבַחְזִילָה שֶׁפָּךְ מַיִם עַל הַמְּזֻבָּח, וּבִזָּה הַסִּיר חֲרוֹן אֶף מִיִּשְׂרָאֵל וְנִתְּנוֹ עַל עוֹבְדֵי הַבַּעַל. וְכַפִּי שְׁפִירֵשׁ הַמַּלְבִּי"ם בַּהַמְשָׁךְ:

{לד} וַיֹּאמֶר מְלָאוּ אֶרְבָּעָה כַּדִּים מַיִם וַיִּצְקוּ עַל הָעֵלָה וְעַל הַעֲצִים

תַּחֲזִיהָ הִיָּה מוֹכֵרָח לְהַחְזִיר מִפְתָּח שֶׁל גִּשְׁמִים, וְע"פ דְּרָכֵי הַנָּה תַּחֲלָה סָתַם אֲלֵיהֶם כָּל צִיְנוּרוֹת הַשֶּׁפַע מִקְרִיק מְטָר וְחַיּוֹת, וְלִכֵּן לֹא הִיָּה בְּכַחוֹ עַד עֵתָה לְהַרְיֵק חַיּוֹת עַל אִיזָה דָּבָר, אַחֲרֵי שֶׁבִּזָּה יִפְתָּח הַצִּיְנוּר, אִוֵּלֵם בַּעַת הַחֲזִיהָ אֶת הַיֶּלֶד הִיָּה מוֹכֵרָח לְשׁוֹב מְדַרְכוֹ זֶה הַעוֹצֵר וְסוֹגֵר בַּעַד הַשֶּׁפַע, נִהְפָּךְ הוּא כִּי הוֹצֵרָךְ לְהוֹרִיד שֶׁפַע חַיּוֹת וְחַיִּים עַל הַיֶּלֶד, וּבִזָּה נִפְתָּחוּ כָּל מְקוֹרוֹת הַחַיִּים אֲשֶׁר נִסְגְּרוּ ע"י עֲצִירַת הַגִּשְׁמִים שֶׁמֵּבִיאִים חַיִּים לְעוֹלָם עַכ"ל.

וְעַדִּיין יֵשׁ לִיתֵן אֶת הַדַּעַת מַה עֲנִיין סְמִיכוֹת הַגִּשְׁמִים לְנֶס הַוֹרְדָת הָאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם עַל הַפֶּר שֶׁעַל הַמְּזֻבָּח. וְכֵן יֵשׁ לְבַאֵר בְּנִיית הַמְּזֻבָּח הַהֵרוֹס וְנִתְּיַנַּת מַיִם עֲלָיו וְעַל סְבִיבוֹתָיו עַד שִׁירְדָה אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם כְּמִבּוֹאֵר בְּפִסּוּק {לח} וְתַפְּלֵ אֵשׁ יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הָעֵלָה וְאֶת הַעֲצִים וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הָעֵפֶר וְאֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּתַעֲלָה לְתַכָּה: וּמְדוּעַ תִּסְתִּיֵּם הַהַפְטָרָה בְּקִרְיַת הָאִמוּנָה פְּעַמִּים: יְהוָה הוּא הַאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הַאֱלֹהִים.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי המזבח ההרוס נמשל לשנים עשר שבטי ישראל שהרסום נביאי הבעל בלמדם אותם דרכי עבודה זרה. ועתה בא אליהו לתקן המזבח ההרוס ולבנות את בני ישראל מחדש, שיהיו שלימים

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

וכפירוש המלבי"ם: **ענני באופן שידעו כולם כי ה' הוא האלהים**, כי הגם ששיגו כי אתה אלהים ביניהם ואני עבדך, עדיין לא ידעו כי אלהי ישראל הוא הנמצא האחד מחויב המציאות **שמהוה כל הוה ומקיים כל המציאות**, כי יטעו שכוחו כח מקבל מן הסבה העליונה, ועז"א ענני באופן שידעו כי ה' הוא האלהים.

ולעומקו של מקרא יבואר בטעם דבריו, שלא יטעו לחשוב שכוחות הטבע הם לחוד וכוחות שמעל הטבע הם לחוד, אלא הכל אחד. ולכן אמר פעמיים ה' הוא האלקים.

פעם אחת להדגיש כי ה' הוא האלקים, כלומר ה' שהוא מעל הטבע - הוא האלקים המתגלה בטבע, וכפי שאמרו הטבע גימטרי'א אלהים 86 הוא גימטרי'א של כו"ס, שנאמר בו כוס ישועות אשא ובשם יהו'ה אקרא, **והיינו ה' הוא האלקים**.

ופעם שניה אמר ה' הוא האלקים, להדגיש כי ה' הוא האלקים. כלומר **האלקים** המסתתר בטבע הוא יהו'ה שמעל הטבע והכל אחד.

ויאמר שְׁנוּ וישָׁנוּ ויאמר שלשו וישלשו:

מפרש המלבי"ם: ויאמר מלאו ארבעה כדים מים הנה היה צריך להוריד שפע המטר מן המקור העליון, שידוע כי ארבע חיות נושאים את המרכבה העליונה והתחתונה שדרך שם תעבור השפע, ולנגדם מלא ארבעה כדים להוריד השפע מארבע כנפות הארץ העליונה שבעולם האצילות אל עולם הכסא, ויאמר שנו להריק השפע מארבעה נושאי הכסא אל עולם המלאכים, ויאמר שלשו להוריד המים מן ארבעה חיות שראה יחזקאל במרכבה התחתונה המלאכית אל האופנים שהוא העולם השפל. עכ"ל.

ולביאורו ייאמר, שעל ידי נתינת המים על המזבח פעל ישועות לא רק להוריד האש מלמעלה על העולה ולהסירה מעל ישראל, אלא אף להוריד שפע גְּשָׁמֵי מטר ברכה ונדבה ליתן סליחה ומחילה לישראל.

ובזה ינתן טעם לאמירת ה' הוא האלקים פעמיים בסיום ההפטרה, והוא כנגד מה שאליהו התפלל ואמר פעמיים ענני. {לז} **ענני יהו'ה ענני ויִדְעוּ הָעַם הַזֶּה כִּי אֲתָהּ יְהו'ה הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הִסַּבְתָּ אֶת לְבָבְךָ אַחֲרַיִת:**

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

עניינו של אליהו הנביא להביא את בני ישראל לזאת האמונה כי ה' הוא האלקים והכל אחד ואין עוד מלבדו. ובזה ההפטרה היא כעין המשך אחד לפרשת כי תשא, שמתוך "אם תשא חטאתם" מתקיים בהם "כי תשא את ראש בני ישראל" לשון נשיאות וחיבות, ונשיאות הראש וחיבותם של ישראל שמתבטלים לפניו כנאמר בהם בעומדם לפני אליהו בהר הכרמל: {לט} וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים.

^^^

מפטיר והפטרה

לפורים שחל בשבת

קורין למפטיר בחומש שמות פרק י"ז פס ח' סוף פרשת בשלה ויבא עמלק, ומפטירין בנביא בשמואל פרק ט"ו

למפטיר וַיֵּבֶא עַמְלֵק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בַּרְפִּידִים: {ט} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה שֶׁחָרָה-לִּנְפֹשׁ אֲנִישֵׁי וַיֵּצֵא ה' אֶת עַמְלֵק מִחֹר אֲנֹכִי נֹצֵב עַל-רֹאשׁ הַגְּבֻעָה וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בְּנִדְי: {י} וַיַּעַשׂ יְהוָה עִם כָּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֶם עַם עַמְלֵק וּמֹשֶׁה

ועוד יש לומר שיש בזה רחמים ודין ליתן את של זה בזה ואת של זה בזה, ובאמרו ה' הוא האלקים הרי הוא כאומר רחום בדין, כרש"י על הפסוק בפרשת ואתחנן {ג,כד} אֲדַגֵּי יְהוָה אֶתְּהִלּוֹת לְהַרְאוֹת אֶת-עַבְדְּךָ וְגו' רחום בדין.

ופירש שפתי חכמים בשתי לשונות. לשון אחת אֲדַגֵּי הוא דין, יְהוָה ככתיבתו שם רחמים, ובלשון השני באמרו יְהוָה בכתיבתו הוא רחמים, ובהיגיוו על פי נקודותיו הוא אלקים שהוא דין. זה שאמר רחום בדין, וזה שאמרו לפני אליהו בהר הכרמל פעמיים ה' הוא האלהים.

ועוד יש לומר, שאמר פעמיים כי זו היתה טענתו {כא} וַיִּגַּשׂ אֵלָיו אֵל כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ עַד מָתַי אָתֶם פֹּסְחִים עַל שְׂמֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵם יְהוָה הָאֱלֹהִים לְכוּ אַחֲרָיו וְאֵם הַבַּעַל לְכוּ אַחֲרָיו, וכיוונתו בזה גם בצד הטומאה לא לחשוב שהבעל יש בו ממש וגם, להבדיל, בצד הקדושה לא לטעות לומר ה' לחוד ואלקים לחוד, אלא הכל אחד כאמרו: אם יהוה האלהים לכו אחרינו.

ואשר על כן, בזה מסתיימת ההפטרה שאמרו פעמיים ה' הוא האלקים. כי כל

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

מגמל ועד חמור: (ס) {ד} וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים מאתים אלף רגלי ועשרת אלפים את איש יהודה: {ה} ויבא שאול עד עיר עמלק וירב בנחל: {ו} ויאמר שאול אל הקיני לכו סרו רדו מתוך עמלקי פן אספה עמו ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים ויכר קיני מתוך עמלק: {ז} ויהי שאול את עמלק מחוילה בואף שור אשר על פני מצרים: {ח} ויתפש את אגג מלך עמלק חי ואת כל העם הקרים לפי הרב: {ט} ויחמל שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן והבקר והמשגנים ועל הכרים ועל כל הטוב ולא אבו הקרימם וכל המלאכה נמבזה ונמס אתה הקרימו: (פ) {י} ויהי דבר יהוה אל שמואל לאמר: {יא} נחמתי כי המלכתי את שאול למלך פי שב מאחרי ואת דברי לא הקים ויכר לשמואל ויזעק אל יהוה כל הלילה: {יב} וישכם שמואל לקראת שאול בבקר ויגד לשמואל לאמר בא שאול הפך מלה והנה מציב לו יד ויטב ויעבר ויכר הגלגל: {יג} ויבא שמואל אל שאול ויאמר לו שאול ברוך אתה ליהוה הקימתי את דבר יהוה: {יד} ויאמר שמואל ומה קול הצאן הזה באזני וקול הבקר אשר אנכי שמע: {טו} ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר

אחרו וחור עלו ראש הגבעה: {יא} והנה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר ירים ידו וגבר עמלק: {יב} וידי משה כבדים ויקחו אבן ויעשמו תחתיו וישב עליה ואחרו וחור תמכו בידי משה אחד ומנה אחד ויהי ידיו אמונה עד-בא השמש: {יג} ויחלש יהושע את-עמלק ואת-עמו לפי-הרב: (פ) {יד} ויאמר יהוה אל-משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי-מחה אמתה את-גבר עמלק מתחת השמים: {טו} ויכן משה מזבח ויקרא שמו יהוה נסי: {טז} ויאמר פי-יד על-כס יהי מלחמה ליהוה בעמלק מלך דר:

הפטרה לפורים שחל בשבת

מפטירין בשמואל פרק ט"ו פס' א'-ל"ד
והיא כהפטרת שבת זכור.

{א} ויאמר שמואל אל שאול אתי שלח יהוה למשחה למלך על עמו על ישראל ועתה שמע לקול דברי יהוה: (ס) {ב} כה אמר יהוה צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלתו ממצרים: {ג} עתה לך והפיתה את עמלק והחמתם את כל אשר לו ולא תחמל עליו והמתה מאיש עד אשה מעלל ועד יונק משור ועד שׂה

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

מהיות מלך על ישראל: (ס) {כז} ויסב שמואל ללכת ויחזק בכנף מעילו ויקרע: {כח} ויאמר אליו שמואל קרע יהוה את ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעה הטוב ממך: {כט} וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם: {ל} ויאמר חטאתי עתה ככדני נא נגד זקני עמי ונגד ישראל ושוב עמי והשתחית ליהוה אלהיך: {לא} וישב שמואל אחרי שאול וישתחו שאול ליהוה: (ס) {לב} ויאמר שמואל הגישו אלי את אגג מלך עמלק ויגדו אליו אגג מעדנת ויאמר אגג אכן סר מר המנות: {לג} ויאמר שמואל כאשר שפלה נשים חרבה פן תשפל מנשים אמה וישפס שמואל את אגג לפני יהוה בגלגל: (ס) {לד} ויגדו שמואל הרמיה ושאול עלה אל ביתו גבעת שאול:

בביאור ההפטרה

ושייכותה לפרשה

הפטרה זו כבר נתבארה בפרשת זכור, וכתוספת לפורים דמוקפין, יבוארו בה מספר נקודות נוספות:

שואל המלבי"ם :

מה נשתנה עמלק מכל אויבי ישראל אשר הרעו והצירו להם ורק עליו צוה

למען זבח ליהוה אלהיך ואת היומר החרמנו: (ס) {טז} ויאמר שמואל אל שאול הרף ואגידה לך את אשר דבר יהוה אלי הלילה (ויאמרו) ויאמר לו דבר: (ס) {יז} ויאמר שמואל הלווא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וימשחה יהוה למלך על ישראל: {יח} וישלחה יהוה בדרך ויאמר לך והתרממה את החטאים את עמלק ונלחמת בו עד פלותם אתם: {יט} ולמה לא שמעת בקול יהוה ותעט אל השלל ותעש הרע בעיני יהוה: (ס) {כ} ויאמר שאול אל שמואל אשר שמעתי בקול יהוה נאלף בדרך אשר שלחני יהוה ואביא את אגג מלך עמלק ואת עמלק החרמתי: {כא} וישח העם מהשלל צאן ובקר ראשית החרם לזבח ליהוה אלהיך בגלגל: {כב} ויאמר שמואל החפץ ליהוה בעלות וזבחים כשמע בקול יהוה הנה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים: {כג} כי חטאת קסם מרי ואון ותרפים הפצר יען מאססת את דבר יהוה וימאסה ממלך: (ס) {כד} ויאמר שאול אל שמואל חטאתי פי עברתי את פי יהוה ואת דבריך פי ראתי את העם ואשמע בקולם: {כה} ועתה שא נא את חטאתי ושוב עמי ואשתחנה ליהוה: {כו} ויאמר שמואל אל שאול לא אשוב עמך כי מאססת את דבר יהוה וימאסה יהוה

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ניתן יתר תוקף לרצועת המרדות שלא תבוא כאשר מיישרים עצמנו בדרך ה'.

ועוד יאמר כי בזה יוצאת שמחת פורים מן הכח אל הפועל בעשות עם ה' רצון ה' וכפי שאמרו חז"ל [שבת פח.]. הדור קיבלה מאהבה. שבסיני קיבלנו התורה מיראה ובימי אחשורוש חזרנו וקיבלנו מאהבה. ששמחת פורים היא גילוי כל תוקף של קבלת התורה מאהבה. ובזה מונח כל תוקף מחיית עמלק לכל מי שמבקש לקרר ולצנן האמבטי של אש קיום התורה והמצוות.

ובזה לא אבה ה' סלוח לשאול ליתן יד לקירור האמבטי.

ומרדכי היהודי היהודי שבא משאול [ומיהודה כדוד המלך] בא לתקן עניין זה בפורים ואשר על כן בא דוד המלך תחת שרול לגלות כל תוקף אהבתו לה' בהנחילו זמירות ותשבחות כתהלה לדוד וכו' לרוות צמאוננו של הקב"ה בשירות ותשבחות בכל הדורות ובזה לזמר ולקצץ עבות רשעים כעמלק ולקרב ישראל לאביהם שבשמים עד בוא משיח צדקנו בב"א.

ועוד יבואר כמובא בהפסרת "זכור":

למחות את שמו?, ובמה היה חטא שאול גדול כל כך והוא נלחם בעמלק והכריתו?

ומביא בשם בעל העיקרים (פכ"ד מאמר ד') כי חטא שאול היה בעניני המלוכה במצוה שנצטוה בה מצד **מלכותו, לכן היה הדין שתלקח המלכות ממנו.**

ולעומקו של מקרא יאמר פן נוסף בעניין טעותו של שאול במחיית עמלק: שהרי אמרו במדרש רבה [יט כ.] כי עמלק לעולם **רצועת מרדות לישראל:** מעולם רצועת מרדות היה עמלק לישראל את מוצא כיון שאמרו היש ה' בקרבנו מיד ויבא עמלק.

כלומר שעמלק היא רצועה הבאה כביכול **ליישר דרכנו.** ושאול בחמלתו כביכול בא לבטל הנהגה זו של הקב"ה להיות עמלק רצועת מרדות לישראל, ולכן לא אבה ה' סלוח לו.

ועוד יש לומר לעומקו של מקרא ועל דר המוסר והתיקון, כי בזה באים ימי שמחת הפורים להורות לכל הדורות כי לא סוף דבר שאין לחמול על הרשעים אלא יתירה מכך, **באבוד רשעים רינה,** ועל ידי שמחת הפורים במחיית עמלק

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

וירב בנחל, על עסקי נחל. כביכול בא עמלק לריב עם ישראל על עסקי הנחל אשר היה בדרכם, כטוען "לנו המים", ובזה בא להכשילם, שלא יחשדוהו שבא על ה' ועל משיחו.

וכעין זה מפרש המלבי"ם שבזה טעה שאול, ויבא וכו' וירב בנחל. באשר אין מחוקי המלכים לתגר מלחמה בלא איזה עילה כענין מה לי ולך כי באת אלי להלחם בארצי, בקש שם [שאול] מריבה בנחל שלפני ערי עמלק, ששאול אמר שהנחל והבקעה שייך אליו ועמלק רב עמו על זה עד שזה היה עילת המלחמה, וגם זה מורה שלא קיים המצוה כראוי שלא היה לו לבקש רק סבה מפני שה' צוהו וכמ"ש דוד הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממין אתקוטט, לא ריב אחר אשר לא לה' הוא:

כלומר ששאול טעה בהיותו רב עם עמלק על עסקי הנחל, ולא היה לו להילחם עם עמלק אלא משום מצות השם.

ולעמלק לעומת זאת היה נוח לריב עמו על עסקי הנחל, שבזה הפילו והכשילו כאילו לא בא על ה' ועל משיחו.

בפירוש הפטרה זו העוסקת בעניין מחייט עמלק בימי שמואל הנביא, יבואר כי חז"ל הסמיכו קריאתה לשבת זכור המקדימה את ימי הפורים, לפי שבהם נתגלתה שנאתו של עמלק לבני ישראל וכפירתו באלקי ישראל, כפי שנמשכה אליו עוד מימי עשו זקינו. וכדמפרש המלבי"ם לפשט המקרא בטעם מצוה זו, שהיא משתי סיבות:

א. מחמת הכפירה באלהים [וכדפירש רש"י עה"פ "ולא ירא אלקים" ולא ירא עמלק אלקים מלהרע לך]

ויען שאז שמעו עמים ירגזון מהאותות והמופתים שעשה אז בים ובמצרים, רצה [עמלק] ללחום במ ולהראות שאין ביכולת ה' להושיעם עד שעיקר מלחמתו היתה נגד ה'.

ב. נגעה שנאתו על ישראל מצד אבותיהם ומשטמת עשו (שהיה עמלק מזרעו) אל יעקב, ולכן צוה ה' למחות זכרו.

ולזה באה הפטרה לגלות את דרכיו של עמלק, בבואו להרחיקנו מעבודת ה' יתברך.

וזה אשר מציינת הפטרה את מריבתו של עמלק עם שאול בנחל:

{ה} ויבא שאול עד עיר עמלק וירב
בנחל:

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

הדעת כלל בכל דרך של דמיון את הרוע של עמלק בעולם אם לא נעשה בו כלה.

וכן מה שפירש רש"י על פי המדרש **שחתכו שמואל לאגג לארבעה חלקים**, [מדרש רבה איכה פרשה ג' ת'] **יש לומר על דרך הסוד שלא יהיה בו זכר בכל ארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשייה**. לכן נאמר "תמחה" ו"אמחה". כביכול אומר הקב"ה: אתה **תמחה** את עמלק בעולם העשייה והיצירה, ואני **אמחה** את עמלק גם מעולם הבריאה והאצילות.

ועל דרך הצח יאמר: וישסף הוא נוטריקון: **שעשה בו סוף**. בצורה מוגמרת ביותר, והשין תוספת הריבוי, כעין לשעבד, להעביד ללא סוף. כאן וישסף שעשה בו כלה, גמירא. [וכפירוש רש"י שמות יא, א']. וכפי שנאמר **ראשית גוים עמלק ואחרייתו עדי אבד** [במדבר, כד, כ']. ויִדְרֹש בו שכבר **מראשיתו** נועד להכריתו **באחרייתו**. וזה שנאמר **וישסף שעשה בו סוף**, כן נזכה בב"א.

ולעומקו של מקרא יתבאר עניין הנחל כדבר העומד ברומו של עולם, ולא כדבר של "מה בכך".

ועל דרך ביאורו של ר' אברהם יהושע העשל האוהב ישראל מאפטא, שיש **שני סוגי נחל**. והם ראשי תיבות: האחד מלמטה למעלה: **נפשונו חיכתה לה'**, והאחת מלמעלה למטה "**נוצר חסד לאלפים**". שכך הוא מסביר את הברכה **להדליק נר חנוכה**, שהם ראשי תיבות **נחל**. שעל ידי **נפשונו חיכתה לה'** יורד שפע החסד של "**נוצר חסד לאלפים**".

ועבודת ה' הזאת רוצה עמלק לעקור מתוכנו בכל דור ודור. ואשר על כן ציונו הקב"ה למחות זרעו של עמלק מדור דור כמובא בסוף פרשת בשלח: [שמות יז, טז'] **ויאמר פי-יד על-פס יה מלקמה ליהנ'ה בעמלק מדר דר**.

ואשר על כן נצטוינו לכלותו כפי שנאמר בשמואל בסוף ההפטרה: **וישסף שמואל את אגג לפני יהוה בגלגל: וכפירוש רש"י וישסף חתכו לארבע**. ועוד מוסיף רש"י: ואין לתיבה זו [וישסף] דמיון.

ועל דרך הצח יאמר מה שפירש רש"י שאין לו דמיון, שאין להעלות על

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

המלך אֶחְשָׁרוּשׁ = קודש וחול.

ויש לשאול, והרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, הוא המלך הוא אחשורוש הוא המלך אחשורוש, ולעומקו של מקרא יש לומר על דרך מה שנאמר במשלי [פרק כא פסוק א] **לֵב מֶלֶךְ בִּיַד ה'**, וכדר' ישמעאל. שר' ישמעאל אומר **פְּלִמֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בִּיַד ה'** על פל אֲשֶׁר יִחַפֵּץ יִטְנוּ מה המים הללו כשאתה נותנן בכלי אתה מטה אותן לכל צד שאתה רוצה, כך כשבשר ודם עולה למלוכה לבו נתון ביד הקדוש ברוך הוא. אם זכה העולם, הקדוש ברוך הוא מטה לבו של מלך לגזירות טובות, אבל אם נתחייב העולם, הקדוש ברוך הוא מטה לבו לגזירות רעות. וכל גזירה וגזירה שיוצאה מפיו [של מלך בשר ודם], אינה יוצאה בתחלה, אלא מלפני הקדוש ברוך הוא, ולכך נאמר על פל אֲשֶׁר יִחַפֵּץ יִטְנוּ. יִטְנוּ הקב"ה את לב המלך על פל אֲשֶׁר יִחַפֵּץ.

וכאשר נאמר במגילה אחשורוש, בודאי הוא חול. וכאשר נאמר המלך אֶחְשָׁרוּשׁ יכוון לעתים להקב"ה ולעתים לאחשורוש לפי העניין כנ"ל. כי לב מלך ביד ה'. וכשיאמר המלך בלבד, יהיה פירושו דא קוב"ה. וכדר' שמעון ור' ישמעאל במדרשים הנ"ל.

מגילת-אסתר

וַיְהִי כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ

וַיְהִי בַיּוֹם אֶחְשָׁרוּשׁ הוּא אֶחְשָׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹ וְעַד כּוֹשׁ שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: בַּיּוֹמִים הָהֵם כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אֶחְשָׁרוּשׁ עַל פֶּסַא מְלָכוֹתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשׁוֹ הַבְּיָרָה: (א, א) (ב)

כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אֶחְשָׁרוּשׁ. אמר ר' יוחנן (מדרש רבה פרשה ג' פיסקה י') כל מקום שנאמר במגילה זו הַמֶּלֶךְ אֶחְשָׁרוּשׁ, במלך אחשורוש הכתוב מדבר. וכל מקום שנאמר הַמֶּלֶךְ סתם, משמע [משמש] קדש וחול.

ובזוהר הקדוש פרשת בהר קט. מחלק בלשון אחרת: אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וּבְכָל אֶתֶר "הַמֶּלֶךְ" סְתָם, דָּא "קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא."

ואשר על כן, לפי הזהר הק' הנ"ל אפשר לחלק כך:

הַמֶּלֶךְ סתם שוֹהַ דא קוב"ה .

אֶחְשָׁרוּשׁ סתם = חול בלבד.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

הקב"ה את אחשורוש, שנאמר הוא המלך קרי ביה הוא הקב"ה הוא המלך, והושיב את המלך אחשורוש על פסא מלכותו.

זה שנאמר **כְּשֶׁבַת | הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרֹשׁ** על פסא מלכותו. וירמוז **כְּשֶׁבַת** ליום השבת.

^ ^ ^ ^

שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה (א,א')
במדרש אסתר רבה אומר ר' עקיבא אסתר היא בתה של שרה, **תְּבוֹא אֶסְתֵּר בְּתֵהּ שֶׁל שָׂרָה שְׂחִיתָה שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה שָׁנָה, וְתִמְלֹךְ עַל שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה.**

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. ואשר על כן על דרך הרמז יאמר שנרמזו אילין מליא שאסתר בתה של שרה היתה, במה שנאמר ותתחלהל המלכה אסתר. שיש כאן פעמיים ל"ח. פעם אחת כנגד ל"ח שנה שנחסרו מחיי שרה בעת העקידה, ופעם שניה שכמעט נחסרו ל"ח שנה גם מחיי אסתר בעת שמסרה נפשה לבוא אל אחשורוש מבלי שנקראה, כמעשה אבות סימן לבנים, לולי השרביט שהושיט לה

שִׁמְטָה הַקַּב"ה אֶת לְבוּ שֶׁל הַמֶּלֶךְ לִפִּי מה שראוי לאדם.

ואף על פי שבפשט הדברים כוונתו בכל אלו חול, הרי לעומקן של דברים המלך נתון בידי הקב"ה, עד שהמלך הקב"ה פועל בו בהמלך אחשורוש כפי רצונו. והוא מושלל הבחירה כשם שהיה עם פרעה.

וכל אלו החילוקים הם רק הדרגות שונות במעורבות הקב"ה בהחלטות המלך בשר ודם. לפי מה שמגיע שחר ועונש לענייניו של היחיד או לפי ענייניהם של הרבים, או לפי התשובה והמעשים טובים והתפילות שהאדם שופך שיחו לפני הקב"ה ומבקש לעשות לו רצונו.

ואשר על כן, על דרך המדרש יִדְרָשׁ לעומקו של מקרא: כְּשֶׁבַת המלך הקב"ה על כסא מלכותו למעלה, ראה שפגמו בשבת למטה, וכמובא במסכת מגילה [יב]: ביום השביעי כטוב לב המלך בין אמר רבא יום השביעי שבת היה. הכא נמי יִדְרָשׁ כְּשֶׁבַת, כיום השבת, מיד התקיים וַיְהִי בַיּוֹם אֶחָשׁוּרֹשׁ, שהוא לשון צער [מגילה י:]: צער השכינה כביכול, והמליך

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

חור.

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.
הדא הוא דכתיב **רְאֵה קְרָאתִי בְשֵׁם
בְּצַלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹר** לְמַטֵּה
יְהוּדָה.
וַיִּדְרָשׁ לַעֲנִינֵי הַמְּגִילָה.

רְאֵה הקב"ה בעניים של ישראל
והצמיח להם שני מושיעים, מרדכי
ואסתר, הוא מרדכי היהודי לְמַטֵּה
יְהוּדָה. והיא אסתר אשר נקראה בְּשֵׁם,
כנגד מה שנאמר בבצלאל קְרָאתִי
בְּשֵׁם. והם כְּבִשָׁם המתפשט בכל
העולם.

ומרדכי ואסתר כתבו את המגילה
ברוח הקדש, כבצלאל, שנאמר עליו
בצל אל היית. בן אורי שהאירו את
העולם בישועתם, ככתוב ליהודים
היתה אורה.

בן חור. שהתחיל הנס מקור | [כְּרָפֶס]
וּתְכֻלֶּת שתכלית חור היתה להוציא
מצאצאיו את מרדכי ואסתר. ולעשות
להם נס כבעולי מצרים שהיו ס' רבוא
ויצאו מעבודת פרך. ואשר לזכר הנס
הזה אוכלים בפסח כרפס.

המלך, וכאילו נעקדה על מזבח עֲמָה,
והצילה עם עֲקוּד עֲמָה.

ועל דרך הצח, ל"ח הוא ר"ת לא חיים.
וזה שאמרה אסתר וכאשר אבדתי אבדתי.
שכן מנין אבדתי הוא י"ט. [ת' באתב"ש
הוא אחד, הרי יחד י"ח ועם הכולל י"ט].
ופעמיים אבדתי הוא ל"ח. והיינו
ותתחלחל.

ועוד יש לרמוז בזה, שכשם שנאמר
באסתר ותתחלחל המלכה אסתר, כן
נאמר בשרה ותתחלחל שרה בשמעה
על העקידה, ושרה היא אסתר
בגימטריה קטנה.

כיצד: האות ס' והאות ש' מתחלפות, ת'
בגימטרי' קטנה ד', הרי אסתר היא
שרה.

ונרמז בנבואת ירמיהו באמרו: שְׁרָתִי
בְּמַדִּינֹת הַיְתֵה לְמִס (איכה א, א').
ואמרו במסכת כתובות הַמְּמִיס עצמו
[הַכּוֹבֵשׁ והמעלים עצמו] מְרַעְהוּ, מְמִיס
ממנו חסדים. ולכן לא המיסה אסתר
עצמה, וגמלה חסד עם עמה. ובזה
השלימה רצון זקנתה, שלא המיסה
עצמה על צרת בנה.

~~~~~

חור | כְּרָפֶס וּתְכֻלֶּת וגו' (א, ו')

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ועתה פקד ה' את עמו וראם בסעודת אותו רשע, **ומצא בעל חוב לגבות את חובו** לגלגל עליהם צרת אחשוורוש המתחלת ב"תור | כרפס ותכלת". וזה שכתוב (שמות לב, לד) **וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם.**

ועוד נרמז כאן, שכאשר יחזרו בתשובה, יתקיים בהם "חור" למפרע, והיינו רְנוּחַ. רְנוּחַ והצלה כפי שאמר מרדכי לאסתר רְנוּחַ והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר.

וְכָלִים מְכַלִּים שׁוֹנִים וְגו' (א,ז) **ואמרו במדרש רבה שהיה** משתמש בכלים של בית המקדש. והוציאו דרשתם מן הכפילות **וְכָלִים מְכַלִּים**, שלא נחה דעתו של אחשוורוש עד שמצא את הכלים היפים ביותר והיינו של בית המקדש. **ועדיין יש לשאול**, והרי הרבה דרכים למקום לכפול המלים, ומדוע בחר דוקא בדרך זו.

ועל דרך הצח, יש לומר שהיתה בכוונתו של אחשוורוש לבזות ולבייש ולהכלים קדשי שמים ברבים. ולכן אמר **וְכָלִים מְכַלִּים**. אל תקרי **מְכַלִּים**,

הרי תוקף הנס שסופו מעיד על תחילתו. ותחילתו יעיד על סופו. **סופו מעיד על תחילתו** שכתוב בסוף המגילה בסיומו של הנס **וּמִרְדְּכָי יָצָא מִלְּפָנַי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחֹר וְגו'** יעיד על תחילתו במשתה אחשוורוש, **תור | כרפס ותכלת.** ותחילתו **בשורש הדורות הוא חור למטה יהודה, יעיד על סופו**, הוא מרדכי שנאמר בו **לבוש מלכות תכלת וחור.**

ועוד נרמז כאן שעם צאתו של מרדכי מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת **וחור** וגו', יצאו כל היהודים להיות **בני חורין** מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה שנאמר **בן אורי בן-חור.**

חור. במסורה ח' גדולה. מצא בעל חוב לגבות את חובו. שצרת המן החלה על שהרגו את חור במעשה העגל. ומשה רבינו הפקידו עם אהרון על העדה בעלותו לקבל את הלוחות, **וחור עמד בפרץ למנוע את מעשה העגל והרגוהו.** וזה שכתוב באהרון **ויבן מזבח לפניו.** ודרשו חז"ל **ויבן לשון הבנה, מזבח לשון זבח.** שהבין מחור, מהזבח לפניו, שאם יתנגד להם יהרגו גם אותו וישארו ללא רועה ומנהיג.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

של אותו רשע, אך הסב את חמתו על
אחשורוש, על אשר משתמש ומבזה
ומכלים את כלי המקדש.

וְחַמְתּוֹ בְּעֵרָה בּוֹ. בפשט הכתוב חמתו
של אחשורוש בערה בו. ולעומקו של
מקרא יש לדרוש כנ"ל שחמתו של
הקב"ה בערה בו באחשורוש. ולכן
נתן בלב אחשורוש לקצוף מאד ולהכין
את הנסיבות לבואה של אסתר אל
ארמון המלוכה.

וּמוּבָא בַסְפָּה"ק שֶׁאֵסְתֵּר הִיא בַחֲנִינָה
שֶׁל הַשַּׁבָּת. ואשר על כן, בואה אל
ארמון המלך, יהיה התיקון לפגימת
השבת. והוא גם התיקון לכל אחד
מישראל שישראל בני מלכים הם,
ואסתר השבת באה בדמות אסתר
המלכה לתקן כלימתה.

וְזֶה מֵה שְׁמוּבָא בַזְמִירוֹת שַׁבָּת
בְּפִיּוֹט "שְׁמְרוּ שַׁבְּתוֹתַי" הַמִּיּוּחָס לַר' **שלמה**
אשר חתם שמו בראש החרוזות
"שלמה חזק".

וזה לשון הפיוט:

מְהֵרָה אֶת הַמְּנָה
לְעִשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר
וְחָשְׁבוּ עִם הַקִּנְיָה
לְשִׁלְמֵ אָכּוֹל וְהוֹתֵר
בְּטַחָו בִּי אֲמוּנִי

אלא מְכָלִים. שהיה מְכָלִים ומבייש את
כלי המקדש.

~~~~~

**בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בִּיָּיִן
וּגו' (א, ח')**

בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי. הוא יום השבת. (מגילה
יב:): זה שנאמר לעיל כְּשֶׁבֶת, שנדרש
כנ"ל ליום השבת.

כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בִּיָּיִן. המלך אחשורוש
טוב לבו ביין. ומלך מלכי המלכים
מחכה ומצפה שיקדשו בניו על היין
ביום השביעי.

~~~~~

**וְתִמְאַן הַמֶּלֶכָה וְשִׁתִּי לְבוֹא בְּדָבַר
הַמֶּלֶךְ וּגו' וַיִּקְצַף הַמֶּלֶךְ מְאֹד
וְחַמְתּוֹ בְּעֵרָה בּוֹ (א, יב')**

וַיִּקְצַף הַמֶּלֶךְ מְאֹד. לפשוטם של
דברים קצף המלך אחשורוש. אך כפי
שאמר ר' יוחנן שכל מקום שנאמר
המלך מרמוז גם על הקב"ה, וכפי
שפירש ר' שמעון בַּזוּה"ק המלך – דא
קוב"ה, יש ליתן טעם על קצף זה.

ויש לוֹמַר מלך מלכי המלכים קצף
מאד על בניו על שהשתתפו בסעודתו

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

מְמוּכָן. ואמרו חז"ל הוא המן שמוכן
לפורענות. ורמוז הענין בכתוב ובקריא.
שהרי **כתיב מומכן, וקרינן ממוכן**.

ויש ליתן טעם בשינוי סדר הכתיבה
מומכן במקום ממוכן.

ועל דרך הצח יש לומר: ה-"ו"

שבממלכן היא כנגד **העץ** שעשה
למרדכי ולבסוף נתלה עליו. וזה שדרשו
חז"ל על הפסוק **אשר הכין לו**, תנא לו
הכין, לעצמו. (מדרש רבה פרשה י'),
שנאמר (תהלים ז, טז): **בֹּרַךְ פֶּךָה**

וַיִּקְפְּרֵהוּ וַיַּפֵּל בְּשַׁחַת יַפְעֵל. וה-"ו"

שבקריא (ממלכן) **התקרבה אליו**
ועברה מממוכן בקריא לממוכן בכתוב.
יצאה ממקומה השלישי ועברה למקומה
השני בתיבה. והיינו מה שאמרו [מסכת
מגילה יב:]: **ממוכן זה המן, ומדוע נקרא**
שמו ממוכן, שמוכן לפורענות.

ועוד אמרו שם הדיוט קופץ
בראש. כן גם זה נרמז ע"י ה' שקפצה
לו ה' "ו" אל ראשו תרתי משמע, שהעץ
התקרב אל ראשו כביכול לעבר ראש
המילה. ותלוהו עליו.

ועוד, גם כי שמו מוכיח עליו ממוכן
שמוכן. וגם שהוא מזומן לפורענות העץ
יותר מאשר קודם לכן.

וְשָׁתוּ יַיִן מְשֻׁמְנִי
שבת היום לה'.

ופירושו לעניינינו: **מָהְרוּ אֶת הַמָּנָה**
ככתוב במגילה [ה,ה'] **מָהְרוּ אֶת הַמָּן**
לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר. הוא המן הוא
המנה אשר יאכלו בית ישראל לשם
מצוה ביום השבת לעשות את דבר
אסתר היא שכינת השבת הקדושה.

ועוד ירמוז בפיוט, **וְהָשְׁבוּ עִם הַקּוֹנֵה**,
הוא **המן** שקנה מאחשוורוש את
היהודים בעשרת אלפים שקלים,
לשלם אכול והותר, שישולם גמולו
בראשו מה שרצה לאכול את היהודים,
והותר. ויותר ממה שרצה, שכן גם
עשרת בניו ישולמו בעבור עשרת
אלפים שקלים, שרצה לקנות את בניו
של הקב"ה. ולכן אומר הקב"ה למרדכי
ואסתר ולכל היהודים **בְּטַחֵי בֵּי אֱמוּנֵי**.
וכנגד מה שהשתפתם בסעודתו של
רשע ובמשתה היין אשר לו, עתה
משנגאלתם עשו משתה **וְשָׁתוּ יַיִן**
מְשֻׁמְנִי, ובזה תקנתם את פגימת
השבת, **שבת היום לה'**.

~~~~~

מומכן-ממוכן

וַיֵּאמֶר (מומכן) מְמוּכָן לְפָנַי הַמֶּלֶךְ
וְהַשָּׂרִים לֹא עַל הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ וְגו'
(א,טז)

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

וכאומר: יבוא המתגאה על גאים הוא הקב"ה ויפרע מן המתגאה על ענוים. הוא המן המתגאה על אתם המעט מכל העמים. לכן תִּשְׁבֵּר גאות המן על ידי שיקח את מרדכי על סוס אשר רכב עליו המלך, מלך מלכי המלכים, בצאתו על ים סוף.

ועוד יִדְרֹשׁ: סוס ורוכבו, הוא המן אשר בקש לרכב על סוס המלך, רמה בים, השליכו מעליו אל הרפש של בתו, ואת מרדכי הרים על סוסו.

ומרדכי לעומתו, רמה בים התורה ונשא על כנפי בַּעֲזִים רוחו של עם השופך לבו בתחינה בדמעות ובתחנונים עם נושע בהשם תשועת עולמים.

וזה לעומת זה עשה אלקים. שאין הקב"ה נושא על סוסו אלא את השפלים אשר שק הגורים. משפיל גאים ומגביה שפלים. ומרדכי הוא אותיות **דרך ים**. אשר דורך על במות אויביו, ומתקיים בו ואתה על במותימו תדרוך.

ועוד י"ל, על דרך הסוד, ש"מומ" הוא שם-קדש מע"ב שמות, והוא השם השבעים ושנים במספר. והוא השם-

ועוד י"ל, שמומכן הוא מלשון מום כאן. שמומו של המן היא הגאווה שהיתה בו, ואין לך מום יותר גדול מן הגאווה. מום זה כבר היה מוכן לו מששת ימי בראשית, כפי שאמרו רמז להמן מן התורה מנין שנאמר "המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת?!". וזו היא ה-"י" שאחרי המ"ם: מומכן.

ועוד יש לדרוש שם, המן העץ שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה, אשר צויתך לבלתי אכול ממנו, שצויתך לא לכלות תלמידי חכמים אשר נקראו עץ חיים, אותם אכלת?! אותם רצית לכלות?! על כן קרבת לך את ה"י" הוא העץ אל ראשך.

עוד בענין מומכן

מומכן וכתוב **מומכן**. שכן מומ זה שהיה כאן בהמן מתחילתו, מום הגאווה אשר שברתו, לא כן היה במרדכי ואסתר. שנאמר בהם ולענוים יתן חן, ולכן היתה אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה. וזה הוא שאמר **סוס אשר רכב עליו המלך**. המלך הוא הקב"ה. הסוס הוא סוס ורכבו רמה בים. אשירה לה' כי גאה גאה, שמתגאה על גאים. גבוה מעל גבוה, וכתרגום וגיאותא דיליה היא.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

הנסקל שנאמר בו (שמות כא כח):
סְקוּל יִסְקַל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ,
והוא יִתְּלָה על עץ כדין הנסקלין ויֵאָכַל
בשרו גם יֵאָכַל, על ידי עוף השמים
פֶּשֶׁר האופים, ומרדכי יצא מלפני המלך
כשר המשקים.

^^^

**פִּי יֵצֵא דְבַר הַמֶּלֶכָה עַל כָּל הַנְּשִׁים
לְהַבְזוֹת בְּעֲלֵיהֶן בְּעִינֵיהֶן וּגּו'.** (א,
יז).

לְהַבְזוֹת. בז בן בוזז, שעל זקנו נאמר
וַיִּבֶז עָשׂו אֶת הַבְּכוֹרָה, החזיק אחריו בן
בנו שנאמר בו וַיִּבֶז בְּעִינָיו לְהַרוֹג אֶת
כָּל הַיְהוּדִים, וזה דרכו של הגאה
המשפיל, הוא יבזה את כולם ואין לאף
אחד רשות להבזותו. על כן אמר: פִּי
יֵצֵא דְבַר הַמֶּלֶכָה עַל כָּל הַנְּשִׁים לְהַבְזוֹת
בְּעֲלֵיהֶן בְּעִינֵיהֶן.

**לְהַבְזוֹת בְּעֲלֵיהֶן בְּעִינֵיהֶן בְּאֶמְרָם
הַמֶּלֶךְ אֶחְשׂוּרוֹשׁ אָמַר לְהֵבִיא אֶת
נְשָׂתַי הַמֶּלֶכָה לְפָנָיו וְלֹא בָאָה.** (א,
יז)

עַד כאן העיז המן פניו במלך
אחשורוש, לקרוא לו בשמו לעיני כל
השרים. וכדי להתסיסו אמר כן, כאמרו
המלך **אחשורוש** שכל מי ששומע את
שמו **חש בראשו**, והמלכה ושתי לא

קדש אשר עשה שליחות הקב"ה להכין
את ממוכן לפורענות. וקראו מומ-כן,
לרמז לנו שיש כאן הכונה של השם
הקדוש מו"ם. היוצא מהתיבות של וילך
"מאחריהם", "ויט" משה את ידו,
ויבקעו "המים". הרי לך שנס פורים
כבר טבוע חותמו בנס קריעת ים סוף.

ובעניין זה יש להוסיף שנס קריעת
ים סוף הוא שורש כל הנסים בכל
הדורות. ועל כן השם הק' מו"ם מע"ב
שמות השם, היוצאים מג' פסוקים
שבקריעת ים סוף, הוא אשר נטפל להמן
להומו ולאבדו. ותחת אשר בקש לעשות
ליהודים **להומם ולאבדם**, כן שולם לו
בראשו, **במומו לאבדו.**

^^^

**לֹא עַל הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ עֲוֹתָה וְנִשְׂתִּי
הַמֶּלֶכָה וּגּו'.** (א, טז)

אלו דברי ממוכן הוא המן אשר
נשתעבד למרדכי בעבור **ככר לחם.**

וכן נאמר בלחם: [דברים ח,ג] **פִּי לֹא
עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִתְּנָה הָאֱלֹהִים פִּי עַל-כָּל-**
מוֹצֵא פִּי-ה' יִתְּנָה הָאֱלֹהִים. ובגאותו
התכוון המן לומר כי על כל מוצא פי
המן יחיה האדם, ונרמזה כאן **מפלתו**
שנאמר: **וַיֵּאָכְלֶנּוּ אֶת-הַמֶּן.** בפשט
הכתוב הוא המן שירד לחם מן השמים.
ובְּשָׂרוֹ הכתוב כי גרוע הוא משור

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לפני פורים, אחרי פורים **ולא יַעֲבוֹר**
כתיב!

ולעומקו של מקרא יש לומר שהקפיד
הכתוב לומר **ולא יַעֲבוֹר** כדי ליתן תוקף
לתחילת הנס, שנאמר בו **ולא יַעֲבוֹר**
אַשֶׁר לא תבוא וּשְׁתִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
אַשְׁשֻׁרוּשׁ וגו'.

שחביבה תחילת הנס לפני הקב"ה עד
מאד, שאין איש יודע על כך מלבדו, ורק
עתיד להתגלות אחר כך מה שהיה
בתחילתו בהסתר. ועל כך כל פה יחוזה
הודו ליתן שבח והודיה לשמו. ואשר על
כן נקראת אסתר כך על שם ואנכי הסתר
אסתיר פני וכו', ולכן נקראת כן **המגילה**
שְׁמִגְלָה את ההסתר, ולא יַעֲבוֹר אַשֶׁר
לא תבוא וּשְׁתִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אַשְׁשֻׁרוּשׁ
ומלכותה יתן הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה
מִמֶּנָּה, היא אסתר המלכה המגלה תוקף
תחילת הנס, שנאמר ולא יַעֲבוֹר.

^^^

**עוד בעניין השיבות תחילת תוקף
הנס**

שכאשר באים להודות על הנס,
צריך להזכירו ולהודות עליו **מן**
השורש. שרק אם יש רְאִיָּה כוללת של
הנס כולו, ההודיה יכולה להיות שלימה.
ולכן נפסקה ההלכה שהקורא את
המגילה מאמצעה לא יצא ידי חובתו. כי

עושה דברו! ונראה כאילו דואג לשמו
הטוב של אחשורוש, והוא **כמבזהו**
לפני כולם. וזו היא אומנותו של עשו
אבי עמלק ואבי אביו של המן, לפשוט
את טלפיו ולהיראות כשה תמים כנער,
בעוד כל כולו מקיים את הפסוק
יכרסמה חזיר מיער.

^^^

ולא יַעֲבוֹר אַשֶׁר לא תבוא וּשְׁתִי לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ אַשְׁשֻׁרוּשׁ וגו' (א, יט')

ולא יַעֲבוֹר. נעוץ סופה של המגילה
בתחילתה. ותחילתה בסופה.
שבתחילתו נאמר **ולא יַעֲבוֹר**, וכן נאמר
בסופו **ולא יַעֲבוֹר**:

ולא יַעֲבוֹר להיות עשים את שְׁנֵי הַיָּמִים
הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכַזְּמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

ויש ליתן טעם מדוע הקפיד הכתוב כל
כך **לא לקרוא את המגילה לאחר ט"ו**
באדר, עד שהוצרכו לומר ולא יַעֲבוֹר.
ולכאורה מה בכך אם תהיה המגילה
נקראת גם בי"א י"ב י"ג י"ד ט"ו **וגם**
בט"ז ובי"ז. ומדוע הקפידו מרדכי
ואסתר לצוות לבני עמם **ולא יַעֲבוֹר**,
שאע"פ שיכולים לקרוא בי"א, י"ב, י"ג,

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

באה מהכרה של הטוב מראשיתו ועד סופו. לכן גילתה לנו המגילה לאחר כעשר שנים של אורך הנס, כיצד התחיל הנס. והוא, בסעודת אחשורוש, אשר אמר בה המן על ושתי ולא יעבור. והתחיל הנס להתגלגל, נלקחה אסתר, עלה המן, ולאחר כתשע שנים גזר גזירות, ושנה לאחר מכן נפל בשחת יפעל. עד אשר תיקנו מרדכי ואסתר תקנות לנס פורים שנאמר בהם גם ולא יעבור. שיהיה נעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו, ואפשר לקיים הכרת הטוב בשלימותו, שכך מתגדל שם שמים ביותר.

**לקהיות כל איש שָׁרַר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר
בְּלִשׁוֹן עַמּוֹ: (א, כב').**

וּדְרָשׁוּ במסכת מגילה לולא אגרות ראשונות נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל. והפשט בזה הוא שראו כולם באגרות אלו את טפשותו כי רבה, שהרי ממילא כך הוא כל איש שורר בביתו ואפילו קרחה בביתיה פרדשכא ליהוי, [מגילה יב:]. ולכן לא יחסו רצינות לאגרות האחרונות בהם ציוה להשמיד להרוג ולאבד וכו'.

כדי להודות על הנס יש לראותו בראיה כוללת מתחילתו ועד סופו. רק אז יתכן להבין נפלאות השם, קורא הדורות מראש. וביחוד בנס פורים שארך יותר מתשע שנים. שכן בשנת שלוש למלכו עשה אחשורוש משתה, ובשנת שבע למלכותו נלקחה אסתר אל בית המלך, הרי לך כבר ארבע שנים של אורך הנס, ובשנת שתיים עשרה למלך אחשורוש הפיל המן פור, הרי עוד חמש שנים אשר הם ביחד תשע שנים, ובשנה שאחריה היה נס פורים של ונהפוך הוא. הרי כעשר שנים של אורך הנס. ולשנה האחת עשרה ציוו מרדכי ואסתר לקיים ימי הפורים.

וכעין זה מצינו בהגדה של פסח והוא מהגדת הביכורים בפרשת כי תבוא, שבהביאו פירותיו אל הכהן בבית המקדש צריך ליתן הודאה על כל הטוב אשר גמל אתו הקב"ה וכפירש"י שם שלא יהיה כפוי טובה. ונשאלת השאלה, הרי לשם כך די היה לו לומר תודה על חלקו בארץ ועל פירותיו אשר הצמיחה לו. ומדוע יתחיל מארמי אובד אבי וירד מצרימה ויהי שם לגוי גדול עצום ורב וכו' וכו', אלא הוא הדבר אשר נאמר. כאשר באים להודות לקב"ה, יש להודות מהשורש. שהכרת הטוב בשלימותה

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

זה הדבר המעמיד את ישראל, לשורר ברוח הקדש [תרתי משמע להשרות רוח הקדוש ולשורר ברוח הקדש] ולדבר בלשון התורה ככתוב ודברת במ ולדבר במ. וזה שנאמר בסיום המגילה קימו וקבל(ו), הזור קבלוה באהבה. לשור את השירה הזאת לפני נותן התורה.

והיא שעמדה להם להינצל מהמן הרשע.

^^^

אינש יהודי הנה בשושן הבירה

ושמו מרדכי וגו'

(ב, ה')

ובגמ' חולין קלט עמ' ב' שאלו מרדכי מן התורה מנין דכתיב (שמות לג, כג') מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. שכן מירא דכיא בנוטריקון מרדכי.

ויש לעיין עומק העניין, שדווקא **התרגום** ירמוז על מרדכי. וי"ל שזה עניינו של ההסתר. שכבר מלידתו של מרדכי וקריאתו **בשם**, נועד הוא **לבשם** את העולם בריח הניחוח של נס פורים הגדול הזה, שיצא מן ההסתר אל הגילוי. ולכן נרמז בתרגום בלבד שהוא ההסתר היוצא אל הגילוי בפשט הכתוב.

ועוד דרשו חז"ל כי המלך במגילה רומז לקב"ה. ויעש המלך כדבר ממוכן, כלומר הקב"ה הסכים על ידו. יוצא איפוא, שבסוד הדברים אגרות ראשונות נשלחו גם משמים ע"י מלך העולם.

ואשר על כן יש לשאול, הרי הכל בשום שכל אלקי עליון. והיכן העומק באגרות אלו שהכל היו בזים להן?

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, נאמר, שאכן, עומק נפלא יש באגרות הללו אשר שלח מלך העולם.

להיות כל איש שרר, אל תקרא שרר בשין שמאלית אלא שורר בשין ימנית. וחייב להיות כל איש משורר ומשרה עליו רוח הקדש בביתו, ומדבר כלשון עמו, ולשון עמו היא התורה הקדושה ככתוב והשם נתן לי לשון לימודים. והוא מלשון שורה רוח הקדש, ומלשון שירה היא התפילה.

ולכן לולא עשו זאת נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל בלשון סגי נהור. כי

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ואלו תמישה חושים שהאדם החי מרגיש וחי בהם, והם כנגד חמישה חלקי הנשמה, נר"נ ח"י. נפש רוח נשמה חיה יחידה. ומכולם, חוש הריח הוא אשר הנשמה נהנית ממנו, ועל כן נהנו כולם ממרדכי אשר נתן חיות לנשמתם טרם פרוחה מהם, ולהחזירם למוטב ולארצם ולבנות להם בית המקדש ולהריח בו את הקטרת אשר תשוב לבשם את העולם.

^^^

וְאֵתָהּ קַח-לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁוֹ מֶר-
דְּרוֹר תִּקְחֵשׁ מֵאוֹת וּקְנֹמֶן-בְּשָׂם
מִחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם וּקְנֵה-
בְּשָׂם חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם: וְקִדְּהָ תִּקְחֵשׁ
מֵאוֹת בְּשִׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ וְשִׁמֹן זַיִת
הַיָּיִן: וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שִׁמֹן מְשֻׁחָת-
קֹדֶשׁ רִקְחָ מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רִקְחָ
שִׁמֹן מְשֻׁחָת-קֹדֶשׁ
יְהִיָּה: וְגו' וְקִדְּשֵׁתָ אֹתָם וְהָיוּ קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים כָּל-הַנֹּגֵעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ: וְגו'
שִׁמֹן מְשֻׁחָת-קֹדֶשׁ יְהִיָּה זֶה לִי
לְדֹרֹתֵיכֶם: וְגו' לֹא תַעֲשֹׂוּ כָמֹהוּ
וְגו' אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ נֹאשֶׁר
יִתֵן מִמֶּנּוּ עַל-גֵּר וְנִכְרַת מֵעַמּוּיו:
(שמות, כי תשא פרק ל, כג'-לג').

ועוד י"ל שהרי נָצַר הוא לשמע, שציווה דוד לשלמה להורגו על שקללו קללה נמרצת, אבל לא בחייו של דוד. כי ידע דוד ברוח הקדש שעתיד לצאת ממנו מרדכי להתגלגל הנס על ידו, ובכך ליתן המשך לבית המקדש אשר הוא לא זכה להקימו. וזה מרומז בשמו של שמעי, ששמע דוד לרוח הקדש שבו ולא מיהר להינקם ממנו. וחוש השמע הוא בהסתר לעומת הדיבור שהוא בגלוי.

ובשימת לב, יש כאן שלשה חושים מופלאים. ועוד שניים:

מרדכי בן יאיר בן שמעי. מרדכי הוא חוש הריח, שבו נרמז מירא דכיא, מר דרוו.

יאיר הוא חוש הראיה, כשמו כן הוא. ושמעי הוא חוש השמע גם כשמו כן הוא. וכן מה שנאמר בן קיש איש ימיני.

קיש הוא כנגד חוש הטעם, כהטעם הזה אשר מקיש ומכה בְּחִיף ובלשון, ולכן משטעם שאול טעם המלוכה לא רצה עוד להיפרד ממנה.

ימיני הוא כנגד חוש המישוש כנגד יד ימין.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

אורה". רקח מְרַקֶּמֶת מַעֲשֵׂה רֶקֶת. כנגד מה שרקח הקב"ה מעשה רקח כל מעשה המגילה להושיענו. וּמְשַׁחֶתֶת בּוֹ אֶת אֹהֶל מוֹעֵד. כנגד מה שניתנה רשות לבנות את בית המקדש. אע"פ שבתחילה אמר אחשורוש עד חצי המלכות, ופירשו בו עד בנין בית המקדש ולא עד בכלל. וְהָיוּ קִדְּשׁ קִדְּשִׁים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, צאן קדשים. פֶּלַח הַנוֹגֵעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ. כל הנוגע בקדשי ישראל ובישראל עצמם, צאן קדשים יתקיים בו התרגום: יתוקד בְּאִשָּׁא מְצַלְהָבָה. תאכל בו אש השם, כתרגום יונתן. והיינו יקְדָּשׁ. שְׁמֵן מִשְׁחַת קִדְּשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם. לדורותיכם זה נס פורים לדורות ככתוב וזכרם לא יסוף מזרעם. אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמָהוּ. זה המן הרשע שרצה לנהל עניני העולם כְּמָהוּ, כמו הקב"ה, וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זָר. על זרע עמלק יתן תהילת ההשגחה, וְנִכְרַת מַעֲמִיו. זה המן הרשע מזרע עמלק שנכרת מעמיו.

וּמוֹבָא בַּגְּמְרָא (חולין קלט:): המן מן התורה מנין שנאמר {בראשית ג-יא} הָמָן הָעֵץ, אסתר מן התורה מנין שנאמר {דברים לא-יח} ואנכי הסתר אסתיר, מַרְדֵּכִי מן התורה מנין דכתיב {שמות ל-כג} מר דרור ומתרגמינן מִירָא דכִּיָּא.

וְאַתָּה קַח-לָךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֶר-דְּרוֹר וגו'. (שמות, ל, כג)

מֶר-דְּרוֹר ובתרגום אונקלוס מִיָּרָא דְכִּיָּא. מכאן למדה הגמ' (חולין, קלט:): מרדכי מן התורה מניין. שנאמר מִיָּרָא דְכִּיָּא שהוא כנוטריקון מרדכי".

לִיכָא מִילְתָּא דְלֵא רְמִיזָא בְּאוֹרֵייתָא. ואשר על כן נראה לומר כי פסוקי שמן המשחה והבשמים ירמזון גם על שאר ענייני המגילה.

וְאַתָּה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ. ירמוז על אחשורוש. מֶר דְּרוֹר. כנ"ל, מרדכי. תָּמַשׁ מְאוֹת. כנגד חמש מאות איש שהרגו בשושן הברירה. וְקִנְיָן בְּשָׂם. ירמוז על כך שאסתר לא תבוא אל המלך כי אם נקראה בְּשָׂם. ככתוב "כי אם חפץ בה המלך ונקראה בְּשָׂם". וְקִנְיָן שֶׁהִיָּתָה כְּבִשְׂמִים שֶׁל הַדְּסִים כשם שקנמן מריח טוב למרחוק. וְקִנְיָן בְּשָׂם. ירמוז על מה שקנה המן בעשרת אלפים שקלים את גורלו של עם ישראל. כִּי בְּשָׂם כְּנוֹטְרִיקוֹן בַּעֲשָׂרַת אֲלָפִים. וְקִדָּה כנגד מה שמרדכי לא קד קדה להמן. לא יכרע ולא ישתחוה. שאפילו קידה במנוח ראש לא קד לפניו. וְשָׂמֵן זַיִת הָיִן כנגד "וליהודים היתה

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ובלשון יחיד **אֵהָל**. וכשפירש על דרך הדרש, **אֵהָלִים** לשון בתי מדרש הרי **אֵהָלִים** אמור, ומנוקד **חֹלָם** מעל האל"ף. ובלשון יחיד **אֵהָל**.

ומביא רש"י שם שמצינו **נטיעה באהלים**. שנאמר שנאמר (דניאל יא מה) **וַיִּטַע אֵהָלֵי אֶפְדָּנוּ**. [אפדנו היינו היכל ארמונו, ונדרש לבית המדרש].

ואשר על כן ידויק לענין מרדכי היהודי. מרדכי היהודי היה נטוע באהלה של תורה, ומכאן צמחה לו הישועה. עד שכל העולם כולו **הִתְבַּשְׂמָה** ממנו.

ולכן הביאה הגמרא ראייה מ"מֶר-דְּרֹר" ותרגומו **מירא דכיא**, לְרָמֵז ל**מרדכי מן התורה**. כי על פי הנ"ל אין זה רק ענין של דמיון לשוני, אלא **הִתְבַּשְׂמוּת** העולם ממרדכי נבעה מהיותו **נטוע באהלה של תורה**.

ואע"פ שהיה צריך להמעיט בלימודו משום הצלת נפשות, עד כדי שירד בחשיבותו בעיני חכמי הסנהדרין, מכל מקום **נְשָׂא נטיעתו** החזקים באהלה של תורה עמדו לו ולכל היהודים.

וְהַיְיָ בָּהּ. בשלמא **אסתר** רמוזה באנכי הסתר **אסתיר**. שכן הנס היה בהסתר.

הָמָן רְמוּז בְּהֵמָן הַעֵץ, כי רצה לתלות את מרדכי על **העץ** ונתלה הוא עליו.

אבל אצל מרדכי כשאמרו רמז למרדכי **מְבַשְׂמִים מור דרור** ומלשון התרגום **מירא דכיא**, יש להבין השייכות של מרדכי לבשמים **מַעְבָּר לַדְּמִיוֹן הַלְשׁוֹן**.

ויובן על פי פירש"י על הפסוק [במדבר פרק-כד] **כַּנְחָלִים נָטְיוּ כַּגְּנֹת עָלַי נָהָר כַּאֲהָלִים נָטַע ה'**, **כַּאֲרִזִּים עָלַי-מָיִם**. **אֵהָלִים** פירש רש"י **לפשוטו** של מקרא **מיני בשמים**.

אולם במסכת ברכות טז: פירש"י **אהלים** לשון בתי מדרש. והוא על דרך הדרש. באשר הלך אחרי דרשת הגמרא שם וזה לשונה: למה נסמכו אהלים לנחלים דכתיב {במדבר כד-ו} כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע וגו' לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה אף אהלים [בתי מדרש] מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות.

ובשימת לב, כשפירש רש"י על דרך הפשט, **אֵהָלִים** לשון **בְּשָׂמִים** הרי **אֵהָלִים** מנוקד **בְּפִתַח** תחת האל"ף.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ותוס' למדו מסמיכות הפסוקים על דרך הפשט, שכנחלים ניטו סמוך לפסוק שלפניו מה-טבו אהליך יעקב משפנתיה ישראל. ואלו ואלו ילמדו על נכון: הנטוע באהלי – אפדנו.

כי אין לה אב ואם

ניהי אמן את הדסה היא אסתר בת דוד כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה וקמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת. (ב, ז)

כי אין לה אב ואם

יש לעיין עומק כוונת הכתוב המדגיש לנו כי אין לה אב ואם ועוד הדגיש הכתוב וקמות אביה ואמה. שואלת הגמ' (מגילה יא.) ותו ל"ל, למה לי עוד להדגיש אחרי שכבר אמר הכתוב כי אין לה אב ואם, ומתרצת הגמ' אלא ללמדנו שאפי' יום אחד לא היה לה אב ואם. בשעה שנתעברה אמה מת אביה. וכשילדתה אמה מתה.

ועדיין יש לשאול, תירוץ הגמ' הוא על דרך הפשט. ומה ידרש לעומקם של

ועל דרך הצח, לשון המקרא והתרגום יכוונו שניהם כאחד לפשט ולדרש ברש"י: כי מר דרור הוא לשון חכם העוסק בתורה. מר הוא כינוי לחכם. ודרור הוא לשון חופש, ואמרו אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה. ותרגומו הוא מירא דכיא שהוא בושם. וללמד בא, כנ"ל, שהתבשמות העולם ממרדכי נבעה מהיותו נטוע באהלה של תורה.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלכן הביא רש"י ראייה לדבריו שיש נטיעה באהלים, שנאמר (דניאל יא מה) וישע אהלי אפדנו.

ואשר על כן ידרש על דרך הצח, וכמין חומר וכפי שמובא במסכת ברכות פרק הרואה בדרשם הפסוקים של "אקרוני בחלמי", אל תקרי וישע אהלי אפדנו, אלא אהלי – אפדנו. וכאמרו כבפתקא מן שמיא: מי שיהיה נטוע באהלי – אפדנו.

וכן הוה בנס ההצלה בפורים, כאמרם קדור קבלוה באהבה. וזו תכלית הפדות של פורים. וזה בושם הגאולה, שאפדנו למי שיהיה נטוע באהלי.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ותהי יד המקטרג על העליונה לשלוח את צורר היהודים היונק חיותו ממצות כיבוד אב של זקיננו.

וכנגד קטרוג זה, אין מי שיכול לעמוד אלא רק מי שמעולם לא נכשל במצוות כיבוד אב ואם.

וזה אשר הדגיש הכתוב אצל אסתר המלכה בכפל לשון, **כִּי אֵין לָהּ אָב וְאֵם וְבָמוֹת אֲבִיהָ וְאִמָּהּ, שֶׁאִפִּי יוֹם אֶחָד לֹא הָיָה לָהּ אָב וְאֵם וְלֹא נִכְשְׁלָה מֵעוֹלָם בַּמִּצְוָה זוּ.** ולעומתה עשו שכביכול כן עסק בכיבוד אב, נכשל בזה בכל רגע ורגע, באשר הקל ראשו כנגד אביו ודיבר אליו בגסות. ככתוב **"יקום אבי ויאכל מציד בנו"**. ומובא במדרש רבה תולדות (פרשות סה, סו) **אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹ, אֲתָה אָמַרְתָּ (בראשית כז, לא): יָקָם אָבִי, אֶף אָנִי בּוֹ בְּלִשׁוֹן אָנִי פּוֹרֵעַ לָךְ (תהלים סח, ב): יָקָם אֱלֹקִים יְפֹוצוּ אוֹיְבָיו.**

ומידה טובה מרובה. מִשְׁעֶשֶׂו היהודים תשובה, בעת הצומות וזעקתם, שבו לאביהם שבשמים בכל לבבם, ותיקנו בתפילתם של כ"ב אותיות את הכיבוד אב של כ"ב שנה שהיה יעקב בחרן, וע"י זה הסירו חרון אף מן העולם. וכנגד קטרוג מידת הדין, משכו

דברים, מדוע סובב כך הקב"ה לעניין נס המגילה.

ויש לומר, שכאן טמון סוד הנס. זה לעומת זה עשה אלקים. שהרי אין חיות ואחיזה לכוחות הטומאה כידוע, אלא על ידי יניקה ממקור הקדושה. וטומאת רשעותו של המן יונקת מכיבוד אב שעשה עשו זקיננו כ"ב שנה, בהיעדרו של יעקב אחיו, בהיותו בחרן. ואף כי כיבוד אָם לא היה לו שהרי היה שונא לאמו כמובא ברמב"ן עה"פ אלון בכות, (בראשית לה, ח) אך מכיון שהיה מקיים כבוד אב הרי זה בעקיפין כאילו קיים גם כיבוד אם. ואע"פ שעשה לא לשם שמים אלא מן הפה ולחוך כדי למצוא חן בעיני אביו, לצודו במרמת פיו, בפועל הרי קיים הכיבוד אב. ובזה זכה לו ולזרעיותיו אחריו מזרע עמלק לינוק חיות קליפתם ואחיזתם ממצוה זו.

וכאן מצאה מידת הדין מקום לקטרג. ישנו עם אחד מפוזר ומפורד ודתי מלך מלכי המלכים אינם עושים, ונכשלים בכיבוד אב ואם, כבוד אביהם שבשמים ואמם שכנינה הקדושה.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

בבחינת יש מאכילו פטומות ורואה פני גיהנום. וישראל שכיבדו לאביהם שבשמים ובראשם אסתר שלא חטאה מעולם בקיום מצוה זו, יחד הנחילו נצה עולם לעם עולם, כנגד עשו שזלזל באביו והמן בן בנו שהרשיע לדראון עולם.

^^^

וּבַהֲקִיבֵץ בְּתוֹלוֹת שָׁנִית (ב, יט')

לפשוטו של מקרא, לאחר שנבחרה אסתר קבצו את הבתולות שנית כדי לשלחן לביתן.

ולעומקו של מקרא רמז הוא לקיבוץ גלויות, שלאחר שתיבחר אסתר המלכה שלעתיד לבוא היא השכינה הקדושה בעת הגאולה, יתקבצו הגלויות שנית וישלחו לביתם לעלות לארצם היא ארץ הבחירה. ואז ומרדכי יושב בשער המלך הוא שער הסנהדרין אשר תחזור לישראל בשער בית המקדש הוא שער המלך, בב"א.

^^^

{יד} בְּעֶרְבַּ | הִיא בָּאָה וּבִפְקֹר הִיא
שָׁפָה אֶל-בֵּית הַנְּשִׂימַי שְׁנֵי אֶל-יָד

עליהם חוט של חן וחסד ורחמים. ועל ידי כך נתנו כביכול עוז לאלהים, ליתן עוז ותעצומות לעמו, כמובא בתהלים ס"ח "תנו עוז לאלהים על ישראל גאותו ועוזו בשחקים". וכאשר נופלים ממדה זו ח"ו, הרי נותנים כח לסטרא אחרא לשלוט ר"ל. ובאותו הדור כאשר נהנו מסעודתו של אותו רשע אשר השתמש בכלי המקדש, פגמו בכבוד אביהם שבשמים, ונתנו כח וחיות להמן אשר מזרע עמלק להיות הולך וגדל.

וכאשר חזרו לבכות לפניו ולהתחנן לו ועל ידי כך הוכרזו ברבים יש לנו אב ואם, הם אבינו שבשמים ושכינה הקדושה, ניטל כח החיות מזרע עמלק. ואסתר בחינת כנסת ישראל כנודע ובחינת שכינה הקדושה ורוח הקדש ובחינת שבת. וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. ויקר פירושו כבוד. ומידה כנגד מידה היא, כשהזרו לכיבוד אב ואם נהיו מכובדים בעיני אלקים ואדם.

ועוד יש לומר, שלכן מסיים פרק ראשון במסכת מגילה בעניין כיבוד אב ואם, שגדול עונשו של המתרשל בו, וגדול שכר המקיימו. והיא שעמדה ליהודים כנגד מצות כיבוד אב של עשו, שגם בקיימו את המצוה זלזל בו בלבנו

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

שמע ה', ה' אלקינו ה' אחד. ומה הוא שהכתיב בתורתו לומר שמע ישראל, והרי על ידי כך אין קריאה זו מכוונת אליו ית', אלא אלינו.

וי"ל כדי שלא יהיה לבנו בל עמנו בכל קראנו אליו, תחילה יש לכוון הקריאה אלינו, להחזיר אל לבנו אהבתו ויראתו על ידי שנעיר ונעורר את אהבתנו אליו עד שתחפץ, ולכן הורה לנו בתחילה לומר שמע ישראל. אתה ישראל, ישמעו אזניך מה שאתה מוציא מפיד, ה' אלקינו ה' אחד ואהבת. שתהא חדורה וחרוטה בלבנו אהבתו ויראתו, ובזה יגאלנו ונוכל לעמוד ולרצותו בתפילה, ולקיים בכל קראנו אליו. ואז יהיה חפץ בנו המלך, ויתקיים בנו ונקראה בשם. שעל ידי שקראה שמע ישראל, נקראה כנסת ישראל בשם ישראל, ישראל אשר בך אתפאר.

בְּדָם אֲשֶׁר-בַּסֶּף

שְׁנֵי-סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמַרְי הַסֶּף.
(ב, כא')

שְׁשֻׁשְׁגִזוּ סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ שְׁמַר
הַפִּילִגְשִׁים לֹא-תָבֹא עוֹד אֶל-
הַמֶּלֶךְ כִּי אִם-חֶפֶץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ
וְנִקְרְאָה בְּשֵׁם: (ב, יד')

בְּעָרֵב | הִיא בָּאָה וְבִבְקָר הִיא שְׂכָה
כאן רמז הכתוב שחייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום. והוא תוקף בריאת העולם ויהי ערב ויהי בקר וגו', והוא תוקף המלכת הקב"ה בעולמו, ע"י מצות קריאת שמע בערב ובבקר שנאמר בשכבך ובקומך.

וכן יְדַרְשֵׁ: בְּעָרֵב | הִיא, כנסת ישראל, בָּאָה אל המלך הקב"ה עם "קריאת שמע", ונרמז בפסוק וְנִקְרְאָה בְּשֵׁם, בְּשֵׁם נוטריקון ב' פעמים שמע, וְבִבְקָר הִיא שְׂכָה לומר שמע ישראל.

וכאן רמזה המגילה שלא הרי הקב"ה כהרי בשר ודם. במלך בשר ודם נאמר לא תבוא עוד אל המלך כי אם חפץ בָּהּ המלך. עד כאן מלך בשר ודם. אבל מלך מלכי המלכים יחפוץ בנו תמיד, ושבים אליו תמיד לומר פעמיים באהבה שמע ישראל.

וכאן יש להעיר ולהאיר, לכאורה היינו צריכים לומר ברוב אהבתנו לה' ית'

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

אלא ודאי ענין עמוק יש לגלות כאן. שכל ה"נהפוך הוא" בפורים היה **מן העץ** אשר הכין לו למרדכי, ודרשו: אשר הכין לו, "לעצמו". ועקב מה שאמר חרבונה "וגם הנה העץ", ענה אחשורוש "תלוהו עליו". כלומר מן העץ למדנו גודל ההשגחה של המקום ב"ה והנס של "ונהפוך הוא". ובכן יש ענין להדגיש **תְּלוּהוּ** עליו. וכאומר: **תְּלוּהוּ הוא!** כך יִכְנֶן בעת ציווי המלך. ובסיפור הנס כגון במודים בתפילת העמידה יִכְנֶן בקמץ, כזה: **תְּלוּהוּ** עליו. הוא אמר להכין למרדכי, ונהפוך הוא, המלך אמר **תְּלוּהוּ**, ובמודים נודה להקב"ה שאכן **תְּלוּהוּ** עליו.

והבדל בניקוד יבואר בדרך הצח ועל פי הסוד: המלך אמר **בְּשָׂאָה**, **תְּלוּהוּ** לומר כי המן רשע הוא **שָׂאָה** ולהבל דמה. ובמודים נודה להקב"ה שעשה דין ברשע **במידת הכתר** שניקודה הוא קמץ. **תְּלוּהוּ** עליו.

^^^

כִּי-יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ

האגגי. ואמרו במסכת ברכות (ז:): **שָׂמָא גְרִיבִים**. שמו של האדם גורם לו תוצאות ומפעלות חייו. **ויש להבין כיצד השם אגגי גרם נפילתו של המן**.

הם מלאכי חבלה לחבל במהלך הנס של פורים. ומרדכי התגבר עליהם ע"י מלאכים שיצאו מן המצוה של "הדם אשר בסף" הכתוב **פעמיים**, כליל מכת בכורות. (שמות יב, כב') ו**לְקַחְתֶּם אֶגְדָּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר-בַּסֶּף וְהִצַּעְתֶּם אֶל-הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל-שְׁמֵי הַמַּזּוֹזוֹת מִן-הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף**. אל תקרי **בסף** אלא בסוף.

ופירוש העניין שע"י שהיו ישראל עוסקים במצוה **בלילה ההוא**, כליל **השימורים** של מכת בכורות במצרים, עת נדדה שנתם של בני ישראל כל אותו הלילה, **הוא אותו הלילה שנדדה שנת המלך**, ע"י כך זכו עם ישראל אשר "יִשְׁנֹנוּ" מן המצוות להינצל, **ולדורות**. וכנאמר לעיל [בדרשת מומכן ממוכן] **שנס יציאת מצרים טומנת בחובה ואוצרת בקרבה את כל הנסים שבכל הדורות, עד סוף כל הדורות**.

^^^

**אתר | הדברים האלה גדל המלך
אחשורוש את-המן בן-המצדתא
האגגי וגו'. (ג, א')**

שאלו בגמ' חולין קלט: המן מן התורה מנין. שנאמר המן העץ. ויש להבין, אם בגלל צירוף האותיות הרי יש בפרשת **המן** צירופים כאלה הרבה.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ועוד, שמתחילת בריאתו של המן חתום הוא בשם אבותיו **המדתא האגגי**. כי מדתו היא **הגג**. גאותו גבוהה כגג על ראש המגדל. עד לאבות אבותיו. וזקיננו עשו רמוז בו. **ועשי"ת מעק"ה לגג"ך** בהיפוך אותיות הוא **עשו יתגלגל ממעקך**. וכן **עשו ועמלק מגגך**.

ועוד י"ל: נאמר במזבח הקטרת: וצפית אותו זהב טהור, **את גגו**. וכו'. ופירש"י: זה היה לו גג אבל מזבח העולה לא היה לו גג.

ויִדְרֹש כמין חומר: שעשו הרשע רצה להידמות למזבח הקטרת, **המצופה זהב**. שכן כל מהותו של עשו הוא **ציפוי של זהב**. שצד את אביו בפיו כיצד מעשרים את המלח וכו'. והיו נשיו של עשו מקטירים לע"ז ומזה היו עיני יצחק כהות. ולכן **זה היה לו גג**.

שכתוב **ועשית מעקה לגגך זר זהב סביב**. שעשו היה דבק בגג, "אגג מלכו", בלא זר, בלא גדר ממידת הענוה.

וכדי להתרחק ממדת "אגג מלכו" צריך להתרומם מעלה מעלה. לקיים: "וירום מאגג מלכו". ע"י זר זהב סביב של ענוה, על ידי כך יהיה "מעקה לגגך"

וי"ל על פי מה שנאמר (דברים כב, ה')
כי תבנה בית קדוש וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגַגְךָ
וְלֹא-תִשִּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי-יִפֹּל הַנֶּפֶל
מִמֶּנּוּ.

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. שכן פירש"י שם: ראוי הוא ליפול מששת ימי בראשית. וכן המן. ראוי הוא ליפול מששת ימי בראשית. ונרמז במלים "המן העץ" שבששת ימי בראשית. וזה שאמרו לו זרש אשתו וכל חכמיו להמן בן המדתא האגגי: **"אם מִזְרַע הַיְהוּדִים מְרֻדְכִי אֲשֶׁר הַחֲלוּתָ לְנֶפֶל לְפָנָיו לֹא תוּכַל לוֹ כִּי נֶפֶל תִּפּוֹל לְפָנָיו"**.

אֲשֶׁר הַחֲלוּתָ. מששת ימי בראשית, אז כבר **החלוּתָ**. שמאז כבר היה נכון האדם ליפול מאיגרא רמא של **יצר הרע של גבהות וגאות לבו**, אם לא **ישים מעקה לגגו**. ולכן ועשית מעקה לגגך. גגך ר"ת גבהות גאותך.

והמן לא רק שלא עשה מעקה וגדר לגגו, אלא **הגביה גגו למרומי גאותו**. ובהיפוך אותיות **מעקה לגגך** הוא **העמלק גגך**. וזה שדרשו חז"ל ששפכה בתו שופכין **מהגג**. כי אין לך תועבה גדולה יותר מן הגאווה. והפילה עצמה **מן הגג**, שאין תקומה לפני גבהות הלב.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

תריד וכו'. שעל ידי התפילות והצומות ישראל **מתעלין** מעלה מעלה ועשו יורד מטה מטה. ולא יתקיים כאשר תריד ליעקב אלא כאשר תריד לעשו. שתהיה ירידה לעשו ותקומה ליעקב. ובזכות הצומות וזעקתם ניצל יושב אהלים איש תם, והמן וזקינו עשו יהיו בכלל שגאתי ולא אוהב.

{ו} **נִבְּזוּ בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמַרְדֵּכִי לְבַדּוֹ כִּי-הִגִּידוּ לוֹ אֶת-עַם מַרְדֵּכִי.** (ג, ו')

ותימה, וכי עד עתה לא היה יודע, והרי עבד היה לו למרדכי בטולמא דלחמא. ושמא י"ל כי גאותו נפגעה על כך שהגידו לו. כל זמן שהיה הסוד ביניהם, לא רצה להתנכל לכל עמו. ועתה מאחר והגידו לו, שעתה יצא סודו לעין כל, נתמלא חמה על כל עם מרדכי. דייקא נמי, **כִּי-הִגִּידוּ לוֹ.**

נִבְּזוּ. בן בנו של ויבז. בעשו סבי סבו נאמר **ויבז עשו** את הבכורה. ובבן בנו נאמר **ויבז בעיניו וכו'.** עשו ביזה את הבכורה, והמן את **לומדי התורה.** ותחת האגגי הנופל, נושע בני בכורי ישראל.

עמלק גגך, "ואתה על במותימו תדרוך".

ואולי לכן יובן בדרך רמז מדוע נדחה מעשה מזבח הזהב עד סוף תצוה, שכן אין הכסא שלם וכו' עד שימחה שמו של עמלק בסוף יומיא.

ועוד על דרך הצה נאמר בעמלק: ראשית גויים ואחריתו עדי אובד: [במדבר כד, כ'] **ראשית גוים עמלק וְאַחֲרֵיתוֹ עֲדֵי אָבֶד.** ויהיה פירושו כפי שפירש רש"י בנופל מן המעקה: ראוי הוא ליפול מששת ימי בראשית. וכנ"ל שראוי הוא ליפול משום גאוותו. היינו ראשית גויים עמלק. אל תקרי גויים אלא גאים. ראש וראשון לכל התגאים. ולכן אחריתו עדי אובד. כבר מראשית עֲדֵיו להכרית באחרית.

ועוד יש לשאול, וכי מרדכי לא ידע מה שידעו ה"חכמים" וזרש אשתו שעתיד הוא ליפול לפניו? ומאי כולי האי, הצומות והתפילות וכו'. ויש לומר כי מרדכי ידע גם ידע, גם מה שהם לא ידעו. כי גם לרבקה נאמר ורב יעבוד צעיר. ואף על פי כן לא נמנע יעקב מהתפלל להקב"ה שיצילהו מיד עשו. כי יש תנאי של והיה כאשר

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

**הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין-שְׁנָה
לְהַנִּיחָם. (ג, ח')**

קטרגה מידת הדין לפני הקב"ה: ישנו עם. פעם הוא היה אחד. גוי אחד בארץ. עכשיו נהיה מפזר ומפורד בינו לבין עצמו. ולכן נהיה מפוזר ומפורד בין העמים. ולמלך אין שווה. אינם מקיימים למלך שויתי ה' לנגדי תמיד, ולכן למלך אין שווה להניח להם עד אשר יקיימו שויתי ה' לנגדי תמיד.

מיד נשלח המן לקטרג עליהם לפני אחשורוש, ישנו עם שכל מעיניו במלכם האחד. מפוזר ומפורד בין העמים ואינם מקיימים שויתי המלך אחשורוש לנגדי תמיד. ולכן למלך אחשורוש אין שנה להניחם. ולכן יכתב לאבדם.

~~~~~

**וְלַמֶּלֶךְ אֵין-שְׁנָה לְהַנִּיחָם
(ג, ח').**

יבואר בדרך רמז על פי מה שאמרה הגמרא במסכת ברכות ו. שהקב"ה מניח תפילין. ומה כתיב בהו (דברי הימים א יז-כא) ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ.

**בְּחֵדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן הוּא חֵדֶשׁ נִסָּן
בְּשָׁנָה שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה לַמֶּלֶךְ
אַחַשְׁוֵרוּשׁ הַפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל
לְפָנָי הֵמָּן מִיּוֹם לְיוֹם וּמַחֲדָשׁ לְחֵדֶשׁ
שְׁנַיִם עֲשָׂר הוּא חֵדֶשׁ אָדָר: (ג, ז')**

יש ליתן טעם למה שהדגישה המגילה לומר הוא חֵדֶשׁ נִסָּן. הוא חֵדֶשׁ אָדָר. ויש לומר שרצה המן לעקור מן השרש מה שנאמר בתורה הק' ראשון הוא לכם לחדשי השנה. ולכן גם אמר על אדר הוא. שכך רצה שהראשון ייהפך לאחרון.

ולא היא. כשם שהראשון אינו נעקר, כן האחרון לא יעקר. לא החדשים ולא העם השומר אותם. ולא ידע המן כי הכח של ניסן מהחדש הזה לכם, הוא הכח של אדר, שיתקיים בו ונהפוך הוא, להיות גם הוא חדש של נסים. לכן פרסם הכתוב את נס פורים בלשון הוא. ונהפוך הוא. שחדש אדר נהיה אדיר במרום, לאחר ששאב כוחותיו מחדש ניסן. לרמז על הקב"ה הוא ראשון והוא אחרון.

~~~~~

**יִשְׁנֹוּ עִם-אֶחָד מִפְּזָר וּמִפְּרֵד בֵּין
הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלְכוּתָךְ
וְדַמְיָהֶם שְׁנוֹת מִפְּל-עִם וְאֶת-דַּתִּי**

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ישראל. ואף כי כתוב בפתח לְהַנִּיחָם כוונתו לְהַנִּיחָם, בקמץ ויבואר לקמן.

אם על המלך טוב יִפְתָּב בתפילין של מארי עלמא מילה אחת, "לאבדם", במקום אשר כתוב מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

אמר הקב"ה שומע אני קול תינוקות של בית רבן, מבית מדרשו של מרדכי היהודי. השיבה מידת הדין, עשרת אלפים ככר כסף **אשקול** על ידי עושי המלאכה. על ידי **שאשקול** נוטריקון **אשתיק את אש-קול**, תכבה האש של קול התינוקות שהם הקול קול יעקב.

ועשרת אלפים **ככר** כסף כנגד **ככר** אחד לחם שהאכיל יעקב לעשו זקני כדי לקחת את ברכתיו. ועשרת אלפים כסף כנגד עשרת אלפים אלופים, אלופי עשו שלא יכלו ליעקב.

ובאמרו: ועשרת רמז לשם זקנו עשו. "ועשרת אלפים" הם נוטריקון **עשו תר אלופים**, עשו חפש אלופים להשתיק **אש-קול ככר כסף**, להשתיק **אש-קול ככרו של יעקב שנכסף לבכורה.**

ושואלת הגמ' האם **משתבח קוב"ה בשבחייהו דישראל ועונה: כן, דכתיב (דברים כו-יז) את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם.**

ומסבירה הגמ': אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר (דברים ו-ד) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. וכן כתוב בתפילין של הקב"ה **ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.**

ועל פי זה יובן על נכון מה שרמוז בדברי המן לאחשורוש, וכביכול מכוון הדברים למלך העולם, שבאה מידת הדין לפני הקב"ה לקטרג על ישראל.

לְשָׁנוּ עִם אֶחָד, לְשָׁנוּ מִן הַמְצוּוֹת. **אין הם מקיימים ייחוד השם, ואין הם עושים חטיבה אחת בעולם לקב"ה, ולכן גם להקב"ה אין מה להשתבח בהם, ולכן אין למלך שְׁנָה לְהַנִּיחָם.** אין למלך העולם שְׁנָה לְהַנִּיחָם לתפילין של מארי עלמא, שכתוב בהם מי כעמך

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ועל דרך הצח, יציע המן: ועשרת אלפים שקל כסף אשקול על ידי עושי המלאכה, להחליף התפילין של "מי כעמך", בתפילין של "לאבדם". שנאמר יכתב לאבדם.

^^^^

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהִמָּן הַכֹּהֵן הַגִּיד לִי
וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ. (ג, יא')

נראה לומר על פי מה שאמרו במסכת סנהדרין ז. שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה. שנאמר וְאַתֶּם כְּתָבוּ עַל-הַיְהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם (ח, ח). והמלך הוא רמז לקב"ה. לכן כנגד שאמר המלך להמן לפני שעשו תשובה כטוב בעיניך, כן אמר הקב"ה למרדכי ואסתר לאחר שעשו תשובה כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם. ורמז הוא שטוב בעיני הקב"ה התשובה שעשו.

^^^^

פְּתַשְׁגֹּן הַכֹּתֵב לְהַנְתֵּן דָּת בְּכָל
מְדִינָה וּמְדִינָה וּגּו' לְהִיּוֹת עֲתִידִים
לַיּוֹם הַזֶּה: (ג, יד').

לית מילתא דלא רמיזא באורייתא. היינו דנאמר ליעקב בנבואה בחלום

ויש להאיר: במגילה נאמר להַנְיָחַם והרי יש הבדל בין להַנְיָחַם בפתח תחת הה"א, ובין להַנְיָחַם בקמץ תחת הה"א. שלהַנְיָחַם בפתח הכוונה להניח להם. ולהַנְיָחַם בקמץ הכוונה להניח אותם. ולכן בהלכות תפילין אנו מוזהרים לא לברך בפתח, שהרי אז המשמעות תהיה להניח להם לתפילין מללבשן. וכאדם האומר להניחן בכיסן. אלא יש להקפיד לברך בקמץ, להניח תפילין, שאז המשמעות היא להניח אותם על היד ועל הראש.

ומעתה יובנו על נכון דברי המן. בפשט הדברים אמר ולמלך אין שווה להניחם, ליהודים. אין שווה להניח להם, אלא להרגם.

אבל לעומקו של מקרא יכוון לתפילין של מארי עלמא שאין שווה להניחם בקמץ, משום שדתי המלך אינם עושים.

ועוד כוונה נוספת יש כאן, שלא סוף דבר שאין שווה להניחם ליהודים בפתח ולפתוח להם שערי שמים, אלא אפילו בקמץ, בקצת שבקצת, בלי לפתוח להם שערי שמים, גם אין שווה למלך להניחם ליהודים. שאין הם עושים כביכול חטיבה אחת, לא בשמים ולא בארץ. כי הם עם מפוזר ומפורד וכו'.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

נשמעין. כדאמרו בגמ' (ברכות ו עמ א) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר {קהלת יב-יג} סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו'.

ומרדכי לא היה ירא ממלך בשר ודם שכתוב ולא קבל. על כן היו דבריו נשמעים בסוף המגילה שנאמר וקבל היהודים וגו' את אשר כתב מרדכי אליהם.

^^^^

ותקרא אסתר להתן וגו' ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: (ד, ה')

יש לשאול מה הוא שאמרה לו באלו המלים: מה זה ועל מה זה

שלחה לו, והרי ממך למדתי שהיום אין לנו לא מקדש ולא כהן ולא אפר פרה ולא מזה ולא מזה בן מזה, כלומר כהן גדול בן כהן גדול ואין לנו מי שייצג אפר הפרה וכו'. ומה לנו לעשות בגלות האפילה הזאת, כי אם לכוף ראשנו אל מול צרינו.

ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו, שבמקום שיש "קרהו" הוא עמלק אשר קרר את האמבטי ראשון מבין האומות, יש חילול ה' הגדול והנורא, ועל זה אין

הלילה, ויאמר שא נא עיניך וראה כל העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברכים פי ראיתי את כל אשר לכן עשה לה.

ולעומקם של דברים כאילו נאמר ליעקב בנבואה כי כן יהיה עם כל העתידים לקום על צאן קדושים, להיות להם נס כצאן יעקב מפני לבן.

^^^^

(ותבואינה) ותבואינה נערות אסתר וסריסייה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל: (ד, ד')

(ותבואינה) כתיב. מלא עם יו"ד. היו"ד רמז לקב"ה ששלח אותן לאסתר כדי לגלגל על ידיהן את הנס. ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל. מאי ולא קבל. היה יכול לומר ולא שמע אליהם וכו'. מאי ולא קבל.

נעוץ סוף הנס בתחילתו ותחילתו בסופו.

בתחילתו מה הוא אומר ולא קבל. בשכר ולא קבל זכה ל"וקבל ה'יהודים את אשר החלו לעשות נאת אשר פתב מרדכי אליהם". וזכה שיהיו דבריו

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ועוד יש לומר, כפי שאמרו בגמ' [מגילה טו.] א"ר אלעזר אמר ר' חנינא צדיק אבד - לדורו אבד. משל לאדם שאבדה לו מרגלית כל מקום שהיא - מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה.

והנה, ר"א אמר את מימרתו **לכאורה** ללא כל שיוך לפסוק זה או אחר, אלא כדרך הגמרא ששזרת המאמרים בשם אומרם. אך ודאי בהעמקה תמיד ניתן לראות קשר עמוק לסדר הדברים בגמרא אשר יסדוה רב אשי ורבינא.

ולכן יאמר, לפשט דבריו שצדיק אבד אבד רק לדורו. **אבל לדורות הבאים לא.** כאותה מרגלית שאבדה לבעלה, אבל בכל מקום שנמצאת, מרגלית שמה. ולא אבדה אלא לבעלה.

כן אסתר אבדה לבעלה, ואבדה לדורה, אך בכך הצילה את כל עם ישראל, ובכך היא קיימת לדורות כפי שבקשה: "כתבוני לדורות".

~~~~~

וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש המלך כדבר ממוכן: (ד, כא').

בג' מקומות נאמר וייטב. כאן, וכן [ב,ד'] והנערה אשר תיטב בעיני המלך

לכוף את הראש, אפילו בפני אחשוורוש. כי הוא שותף להמן במכירתם של היהודים. ככתוב **וְאֵת פְּרִשְׁתַּת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הֶמֶן לְשָׂקוֹל עַל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ (ביהודיים) בַּיהוּדִים לְאַבְדָּם.** קריא יהודים וכתוב יהודיים. בשני יודים. שכוונתו **ביוד אחת ליהודים וביוד השניה ליוצרים.** וזה חילול השם שאין לכוף הראש כנגדו.

~~~~~

וְכַאֲשֶׁר אָבְדְתִי אֶבְדְתִי: (ד, טז')

יש ליתן טעם מהו שאמרה פעמיים אבדתי. **ופרש רש"י** כאשר התחלתי לילך לאיבוד אלך ואמות ומדרש אגדה כאשר אבדתי מבית אבא אובד ממך שמעכשיו שאני ברצון הריני אסורה לך. עכ"ל.

ועל דרך הרמז י"ל שאמרה פעמיים אבדתי כנגד מה שאמר מרדכי להתך **"אֲשֶׁר אָמַר הֶמֶן לְשָׂקוֹל עַל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ (ביהודיים) בַּיהוּדִים לְאַבְדָּם"**.

וכנגד שאמר בלשון רבים **לְאַבְדָּם**, אמרה גם היא אבדתי אבדתי שתי פעמים, **שקבלה עליה את אבדון הציבור.**

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

דבריו הם **עד ולא עד בכלל**. וכל השנה כולה מה שאנו יכולים להשיג בדעתנו זה גם **עד ולא עד בכלל**. ובכדי להגיע אל **מעבר לדעת הרגילה, להגיע אל הדעת העליונה** שהיא כמו רוח נבואה, **שהיא עד ועד בכלל**, זה אפשר רק בפורים במשתה היין כציווי חז"ל **עד דלא ידע**.

ועל ידי משתה היין כשאנו מגיעים בדעתנו **עד ועד בכלל**, מתקנים אנו בזה את "עד ולא עד בכלל של **עד חצי המלכות**", והוא עוד נדבך בבנין בית המקדש שיבנה בב"א. שעל ידי היין מגיעים לדרגא של בניין בית המקדש. והרי **תקנתו קלקלתו** כפי שאמרו [תענית יז]. ופירש רש"י שם דהוי כמה שנים שלא חזרה בירה, וקלקלה זו [שאינן בית מקדש] זו היא תקנתו [של הכהן שיכול] לשתות יין בהדיא, ולשמא יבנה לא חיישינן. וכוננתו בזה לעומקו של מקרא שלא חוששין עתה בעת היותו בגילופין שמא יבנה בית המקדש, אבל **ודאי על ידי "עבודת היין" בפורים, מהרה יבנה**.

ואפשר לומר עוד, שזה כוונת אומרם חיב איניש לבסומיה **עד דלא ידע** בין ארור המן לברוך מרדכי. והם הם הדברים. חיב איניש לבסומיה **עד ועד בכלל**. **עד הידיעה שלא נדע**. והוא

תמלך תחת וְשָׂמִי וַיֵּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן. וכן [ה,יד'] נתאמר לו זָרַשׁ אֶשְׁתּוֹ וְכָל אֲהָבָיו יַעֲשׂוּ עִין גְּבַהּ חֲמֻשִּׁים אִמָּה וּבִבְקָר אָמַר לַמֶּלֶךְ וַיִּתְּלוּ אֶת מַרְדֳּכָי עָלָיו וּבָא עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמְּשֻׁתָּה שָׁמָּה וַיֵּיטֵב הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּן וַיַּעַשׂ הָעֵץ.

ולעומקו של מקרא י"ל: **אלו ג' הטבות שעשה הקב"ה עם עם ישראל. א' שהרג את ושתי. ב' שהביא את אסתר במקומה אל ארמון המלך. ג' שעשה המן את העץ כדי שיתלוהו עליו.**

והיינו שאמרו בגמ' להגיד ג' **הטבות וג' הפיכות** בהטבת חלום.

כדי לקיים בשוב ה' את שיבת ציון **היינו כחולמים**.

~~~~~

עד חצי המלכות

עד דלא ידע

מהרה יבנה

מה שאמר אחשוורוש, עד חצי

המלכות, (ה, ג', ו') (ז, ב')

דרשו בזה חז"ל **עד בניין בית המקדש**. את זה אחשוורוש לא יתן. כלומר תוקף

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר
אחריו ביום שמא עשה תשובה. שמא
סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה.
אמרה אסתר: עד מחר ודאי יעשו כל
עם ישראל תשובה ואין דבר העומד
בפני התשובה.

~~~~~

וְכָל-זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵה לִי (ה, יג')

וְכָל-זֶה. מלמד שכל גנזיו של אותו
רשע חקוקים לו על לבו. [מגילה טו:]
ומה שקנה עבד קנה רבו, ולכן כל זה
העושר אינו שלי, אֵינְנוּ שׁוֹהֵה לִי.

ועל דרך הרמז, התכוון המן לדברי
זקיננו, עשו, באמרו: (בראשית כז, לו')
וַיֹּאמֶר הָכִי קְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה
פְּעָמַיִם.

וברכו אביו באמרו: וְהָיָה כְּאִשְׁרַי תִּרְיֵד
וּפְרֻקְתָּ עָלָיו מֵעַל צְוֹנָאָרָה. ופירש"י תריד
מלשון צער ובכי, כשתצטער שלקח את
הברכות ולא מגיע לו, אז ופרקת עולו
מעל צוארך.

וכאן בא המן בטענה, הרי עם
מרדכי "לְשָׁנוֹ" מן המצוות. ועברו על
"מִזְבֵּה וּמִזְבֵּה" הם כתובים, ואין צער
כצערי, וגם הברכה שקבל זקיני כאשר

ביטול האני. ועל ידי ביטול האני,
ממילא נודע חביבותיה דעם ישראל
שהם בעלי הענוה, כנגד עמלק שהוא
בשיא רום פסגת הגאווה.

~~~~~

יְבוּא הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן הַיּוֹם

(ה, ד')

ר"ת שם יה'ויה'.

יְבוּא הַמֶּלֶךְ וְהֶמֶן הַיּוֹם.

שהזמינה אל המשתה את הקב"ה.
ובמשתה עצמו אמרה יְבוּא הַמֶּלֶךְ
וְהֶמֶן אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר אֲעֲשֶׂה לָהֶם
וּמִחֵר אֲעֲשֶׂה כְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ.

ובשימת לב, כאן במשתה לא נרמזה
ה' אחרונה שבשם השם, אלא רק י'ה'ו'
שכביכול אמרה להקב"ה במשתה היין
שאין השם שלם עד שימחה שמו של
עמלק. ולכן ראתה להזמין למחר,
למדה ממשה רבנו שאמר ליהושע
להילחם בעמלק מחר. "וַיֵּצֵא הַלָּחֶם
בְּעַמְלֵק מִחֵר [שמות י"ז]. שמחר ימחה
שמו של עמלק ויהיה ה' שלם, והכסא
שלם, היינו בית המקדש.

ועוד יש לומר, מה ראתה להזמין
למחר, כפי שאמרו מסכת ברכות-דף יט
תנא דבי ר' ישמעאל אם ראית תלמיד

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הֲמֵן בְּלִבּוֹ לְמִי יִחְפֹּץ
הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי (ו'),
(ו')

ויבוא המן. יבוא בן יבוא. נאמר בהמן
ויבוא ונאמר בעמלק ויבוא. ויבוא
עמלק וילחם עם ישראל ברפידים. [סוף
בשלח].

מה נאמר במלחמת עמלק באמונה
נצחונה. ויהי ידיו אמונה עד בוא
השמש. ותרגום הפסוק: בצלו.
בתפילה. שהיו ידיו אמונה הכוונה
פרושות כלפי מעלה בתפילה. גם כאן
להמן, בתפילה ניצחונה.

ויסוד הדבר שעמלק והמן הם סמל
הגאווה. וכפי שאמר למי יחפוץ לעשות
יקר יותר ממני. וכנגד הגאווה אפשר
להילחם רק עם חרב הענוה. וחרב
הענוה היא חרב פיפיות בידם. שאין
דרגה יותר גדולה מהענוה שהיא תפילה
ככתוב תפילה לעני כי יעטוף.

^^^^

וַנִּתּוֹן הַלְּבוּשׁ וְהַסּוּס עַל יַד אִישׁ
מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתִימִים (ו', ט')

יש להבין מי הם הפרתמים שהמן כל
כך רצה שימלאו את התפקיד.

תריד ופרקת, גם היא לא מתקיימת. לכן
אמר וְכַל-הָהָה.

וכנגד מה שאמר המן וְכַל-הָהָה, אמרה
אסתר איש צר ואויב המן הרע הָהָה.

וכנגד טענת המן אֵינְנוּ שׁוֹהֵה לִי אמרה
אסתר וְאֵלוֹ לְעֹבְדִים וְלַשְׁפָּחוֹת נִמְכָּרְנוּ
הַחֲרָשִׁיתִי כִּי אֵין הַסֵּךְ שׁוֹהֵה בְּנֹזֵק הַמֶּלֶךְ:
וכשאמרה אין הצר, התכוונה בפשט
הדברים לצער שיגרם למלך. אך
לעומקם של דברים התכוונה להמן,
איש צר ואויב, שאינו שׁוֹהֵה בְּנֹזֵק הַמֶּלֶךְ.
ובכך המרידה עבד על אדונו, עד
ששמעה תלווה עליו יוצא מגרונו.

^^^^

לא-נעשה עמו דבר (ו', ג')

החזירו נערי המלך לשה"ר על המן
מידה כנגד מידה. המן אמר "יִשְׁנֹנוּ" מן
המצוות. והם מעידים עליו שגם הוא
ישן ממצות המלך, מלהיטיב עם
מיטיביו. וזה שאמרו לא נעשה עמו עם
מרדכי דבר, ואע"פ שאמרו בלשון
נסתרת "לא נעשה" והתכוונו להמן
שמעל בתפקידו להיטיב עם מרדכי
שהיטיב למלך.

וַיְבֹא הֵמָּן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מַה
לַעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

אל-תַּפֵּל דְּכָר מִפְּל אֲשֶׁר דִּבְרַת:

(ו, י')

גם זה מנפלאות מידותיו של הקב"ה שאינן אלא מידה אחת, מידה כנגד מידה. שכאן רמז לו על נפילתו. שתהיה נפילה גוררת נפילה. כנגד הפיל פור, נאמר נופל על המיטה. ורמז לו בזה שתפול בתו מהגג, ככתוב "וירום מאגג מלכו" והיינו אשר החילות לנפול לפניו נפול תפול לפניו.

^^^^

**וְאֵלוּ לְעִבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכָּרְנוּ
הַחֲרֹשְׁתֵּי כִּי אִין הִצָּר שְׁנָה בְּנִזְק
הַמֶּלֶךְ. (ז, ד')**

בשימת לב, ג' פעמים שנה נכתבו במגילה. וְלִמְלָךְ אִין- שנה להניקם. (ג, ח'), וְכַל-נָה אִינְנוּ שְׁנָה לִי. (ה, יג'), כִּי אִין הִצָּר שְׁנָה בְּנִזְק הַמֶּלֶךְ. (ז, ד').

פעמיים בדברי המן, ופעם אחת בדברי אסתר. וכאן חכמת אסתר שידעה להבדיל בין ישראל לעמים, ולהראות גאות המן אל מול ענוות ישראל. כי כן יחשבו הגויים, מה שנה לי ומה אינו שנה לי. עיקר דאגתם לי. ואילו אסתר תאמר שאין הצר שווה בנזק המלך. וכונתה שדאגתה לזולתה. ואע"פ שמחלוקת היא אם אחשורוש טפש היה

וי"ל על דרך הצח, שהפרתמים הם שרי המלך העושים שליחות המלך נאמנה, ומקריבים עצמם על שליחות המלך כהקריב פר תמים.

מיד אמר לו המלך אתה הפר התמים, המעמיד פני תמים אשר בחרתי להקריב על זה המזבח. מיד קח את הסוס והלבוש וגו'.

^^^^

**וְקִרְאוּ לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ
אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (ו, ט')**

כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ. זה שכתוב לקמן, ומה ראו על ככה (י, כו) ומה הגיע אליהם. מה ראו על ככה, שהמן התכוון לעצמו. ומה הגיע אליהם, שנתהפכה כוונתו והקב"ה סובב הדברים על מרדכי. שנאמר ככה יעשה לאיש למרדכי. ומאי ומה הגיע אליהם. מה השכר שהגיע להם, על שראו את הנסים הנסתרים כגלויים לפניהם. שהנהפוך הוא שהמן הוא זה שהכריז על מרדכי "ככה וגו'", שנס ה"נהפוך הוא" ימשיך עד תומו. שכל המבחין בנס ומודה עליו, הקב"ה ממשיך לו ניסיו, נס על גבי נס.

^^^^

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

^^^

הָאֲחַשְׁתְּרֻפְנִים הָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים

יש ליתן טעם לשרי המלך הנקראים הָאֲחַשְׁתְּרֻפְנִים [ח, י], וכן לשרי המלך הנקראים הָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים [ט, ג] וכן מי הם בני הרמכים וכן מי הם רכבי הרכש.

ושמא יש לומר על דרך הצה, ששמש יעיד עליהם ויוכיח על תפקידם. האחשתרנים. חלק את התיבה לשתיים: אחש-תרנים. אחש יודיע על שייכותם לאחש-ורוש, והחלק השני של המילה תרנים יעיד על שרי חוץ, התרים בכל המדינות לידע מה הדבר אשר יעשון. האחשדרפנים, בדומה לקודמיהם, הם שרים השייכים לאחש-ורוש, רק הם שלוחים ושדרים לעניני פנים.

בני הרמכים, הם הרואים ומכים. שניתן להם שלטון להכות כפי ראות עיניהם.

רכבי הרכש, הרכש הם הסוסים. ולהבדיל מסוס אחשורוש הנקרא בפי כל סוס, קראו לסתם סוסים הרכש. שסוסיהם הם רכושו של אחשורוש. שאין לאף אחד חזקה עליהם. כנאמר אצל יוסף, בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו וגו'.

או חכם, מכל מקום דברי אמת נכרים, והעדיף את אסתר שדואגת לאחשורוש ולעמו, על פני המן הדואג לעצמו ולא לזולתו.

^^^

תלוהו עליו. (ז, ט')

ליכא מלתא דלא רמיזא באורייתא. אשר על כן תרמוז הפרשה של שר המשקים ושר האופים בבית הסהר, למלחמת מרדכי היהודי בהמן הרשע. כי שר המשקים הוא כוחו של מרדכי היהודי שְׁשָׁחַט ענבים על ידי כל באי המשתה, ואת המן תלה אחשורוש על עץ. הוא העץ אשר ניבא עליו יוסף בעין של צדיק. ע"ץ נכתב בעי"ן צדי"ק. בעין יוסף הצדיק קמה הנבואה של שר האופים בהמן, ושל שר המשקים במרדכי היהודי.

^^^

וַיִּתְּלוּ אֶת הַמֶּן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הָכִין לְמַרְדֳּכָי וְחַמַּת הַמֶּלֶךְ שְׂכָכָה (ז, י')

מאי שְׂכָכָה. י"ל אשרי העם שְׂכָכָה לו אשרי העם שה' אלקיו. שמיד כאשר שככה חמת המלך מיד נתקיים בעם אשרי העם שככה לו אשרי העם שהק' אלקיו.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

המלך ודתו מגיע לבכל מקום, יהיה מעין עולם הבא, מְשִׁתָּה יוֹם טוֹב וְרַבִּים מְעֵמִי הָאָרֶץ מְתִיבֵדִים. כי יפול פחד היהודים עליהם. וזה שאמרו אין בין העולם הזה והעולם הבא אלא שעבוד מלכויות.

^^^^

ועוד, רמז לפורים שנאמר "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק". יצחק מלמד על שמחה, הגמל אותיות מגלה, משתה גדול כפשוטו. וזה שאמרו פורים לא בטל עולמית. שגם לעתיד לבוא יתקיים "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק".

^^^^

{יד} הַרְצִים רַכְבֵי הַרְקָשׁ
הָאֲחַשְׁתְּרָנִים יָצְאוּ מִבְּהֵלִים
וְדַחֲפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהִדָּת נִתְּנָה
בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה (ח, יד).

מִבְּהֵלִים וְדַחֲפִים פִּירֵשׁ"י
ממהרים. שהיה להם להקדים את הרצים הראשונים להעבירם. וכוונתו שאלו הם רצים שניים והיו ממהרים להשיג את הרצים הראשונים שנשלחו עם האגרות של להשמיד ולהרוג ולאבד, כדי לבטלם.

ולכן אמר הרצים בסוסים, הרצים על ידי סוסים הם רכבי הרכש, הם האחשתרנים. שסוסים אלו שרצים בהם האחשתרנים הם רכוש אחשורוש.

ולעומקו של מקרא ייאמר, כי מלאכים המוני מעלה, הם אראלי אש, סייעו להם להגיע לכל מקום כדי לבטל את הגזירה, וזה הכוונה רכבי הרכש רכבי רכב אש.

^^^^

וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וְעִיר
מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ
וּגו' (ח, יז)

מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ הוּא דַבַּר מֶלֶךְ
הָעוֹלָם. וְדָתוֹ הִיא הַתּוֹרָה הַק', מַגִּיעַ,
והוא היסוד של ויפוצו מעינותיך חוצה,
שְׂמִתָּה וְשִׁשׁוֹן לְיִהוּדִים. יש לעיין,
בפסוק שלפניו נאמר לְיִהוּדִים הִנֵּתָה
אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשִׁשׁוֹן כְּתִיב חֶסֶד בְּלִי
ו"ו. ומיד לאחריו נאמר שְׂמִתָּה וְשִׁשׁוֹן
מלא עם ו"ו. וזה החילוק בין השתא
לעתיד לבוא. השתא אכתי עבדי
אחשורוש אנן, עדיין נכתב ששן בלי
ו"ו. אבל לעתיד לבוא כשיתקיים בנו
עבדי הם ולא עבדים לעבדים, יהיה
שְׂמִתָּה וְשִׁשׁוֹן לְיִהוּדִים. מלא עם ו"ו.
שלעתיד לבוא בכל מקום אשר דבר

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לכן אמרה (לעיל ה,ח') יבוא המלך וְהָמָן אֶל הַמֶּלֶךְ וְאָשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָהֶם וּמָחָר אֶעֱשֶׂה כְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ; וּרְמִזָּה בזה, מחר אעשה לעמלק כדבר מלך מלכי המלכים כדאמר משה וְצָא הַלָּחֶם בַּעֲמֶלֶק מִחָר.

ולכן אמרה ינתן גם מחר לעשות כדת היום, ועל ידי כך כביכול חטפה את החרב מידו של עמלק להורגו. חרב המחר. ואותה מידה שמשתמש בה לאסור את המצב, אותה מידה של מחר תהיה מפלתו.

ויש להאיר בזה, שאינו נוהג כך משום עצלות **אלא כשיטה של עמלק**. שהרי מצינו שאדרבה, כדי לבצע את זממו מקדים ומזדרז לכך מאד ולכן נקרא ראשית גויים, וכמו שמצאנו שנזדרז להיזקק לישראל במדבר ולקרר את האמבטי, וכן מצאנו בהמן שאמרו עליו הדיוט קופץ בראש.

ודווקא בשושן שהוא כנגד ששון, בחילוף אותיות, וששון הוא כנגד ברית המילה, וכמו שדרשו אורה ושמחה וששון ויקר, ששון זו המילה ולכן **ששן** כתיב ללא ו"ו בגלל צער התינוק, והוא כנגד עמלק, שעשו אבי עמלק איחר את מילתו והחמיץ את המצווה ונשאר ערל.

ויש לשאול, הרי הגזירה נועדה לשנה הבאה, ולמהירות זו מה זו עושה. **ויש לומר**, על דרך מה שאמרו מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, כי מי יודע אם לעת כזאת כבעוד שנה תהיה אסתר במלכות.

~~~~~

ותאמר אסתר אם על המלך טוב ינתן גם מחור ליהודים וכו' יתלו על העץ. (ט, יג)

גם מחר. כי כן דרכו של עמלק מחר. והוא לשון חרם. שעל ידי המחר אפשר יהיה להחרימו. ככתוב בחר-לנו אנשים וְצָא הַלָּחֶם בַּעֲמֶלֶק מִחָר (שמות יז, ט'), ומהו המחר, כי כן דרכו של עמלק להכות בנחשלים **אחריך** ולאחר את המצב, והיינו ששאל יצחק את עשיו אבי עמלק מה זה מהרף למצא בני (בראשית כז, כ'), והרי שהכיר את יצר הרע של עמלק להתנהל בעצלתיים ולהחמיץ את המצוות שלו ושל אחרים, ואע"פ שטבוע בו להיות ראשון לכאורה, שנאמר ראשית גוים עמלק: (במדבר כא, כ'), אין הוא חש לכך, וכמורד בטבעו נאמר וְאַחֲרֵיתוּ עֲדֵי אֲבָד (שם), זה כוחו להיות אחריתו אך זה גם הכוח להאבידו שנאמר ואחריתו עדי אוֹבֵד (שם),

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

אע"פ שדָּבָר שנכתב בספר ונחתם בטבעת המלך אין להשיב, בכח התפילה אפשר להשיב הכל על כנו. וזה שנאמר ובבאה לפני המלך ישוב מחשבתו הרעה. שבבואה של אסתר לפני המלך היא כנסת ישראל אשר באה בתפילה לפני בורא עולם, **אמר מרדכי**, עם הספר, **למרות הספר** שנכתב בטבעת המלך, ישוב מחשבתו הרעה, מכח תפילתה של כנסת ישראל לפני המלך, הוא מלך העולם. שבכח התפילה להפך את הגזירה מדין לרחמים.

^^^

קִימוּ וְקִבְלוּ

(ט, כז)

כתיב **וקבל בלא ו'**

וקרי **וקבלו עם ו'**

ולעומקו של מקרא יבואר: **במסכת** שבת פח. **אמר רבא** אעפ"כ קדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר. ופירש רש"י שם קדור קיבלוה מאהבת הנס שנעשה להם. כלומר חזרו וקבלוה. ורצה לומר שחזרו לקבל שנית את התורה מאהבה. קימו וקבלו בימי אחשורוש **מאהבה** מה שקימו וקבלו עד עתה **מסיני מיראה**.

וזה ענין גבעת הערלות שמל שם יהושע את העם היוצאים ממצרים ואשר לא מלו בדרך, (יהושע ה, ג') שהזדרז למצווה, **כנגד עמלק שרצה להחמיץ מצוותם של כל בני ישראל ולזרוק את עורלתם כלפי מעלה**, לומר אין בהם חפץ. והוא ענין של ותיקין המחבבים את המצוות ומזדרזים לעשותן, כנגד עמלק שדרכו לאחר ולהחמיץ את המצוות.

^^^

פְּנִימִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם. (ט, כב')

שמכיון שפגמו בקדושת השבת ככתוב, כשבת המלך על כסא מלכותו, אל תקרא **פְּשֻׁבַת** אלא **פְּשֻׁבַת**. כשבת שנאמר בה **וינח ביום השביעי**.

עתה התיקון הוא לעשות את פורים ביום אשר **נָחוּ בָהֶם**.

^^^

ובבאה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ: (ט, כה')

יש להבין הפסוק, מי אמר עם הספר, ומה הוא עם הספר.

ולעומקו של מקרא יש לומר שכך הוא ערך הדברים. שמרדכי לא התייאש,

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

מגודל הנסים שנעשו להם. לכן קדור קבלוה בימי אחשורוש **לבסוף מאהבה**. ומן השמים רחמו שבזכות הקבלה מאהבה, לא תאבד ה"ו" לגמרי, אלא תעבור מן סוף התיבה לתחילתה. ובמקום **קבלו** כתיב **וקבל**. ולפי זה לא חסרה ה"ו" **אלא עברה מאחרית לראשית**.

וכאשר נצרף שתי התיבות קימו וקבל, כך: **קימווקבל**, ה"ו" בתחילת וקבל תהיה מיותרת ואפשר יהיה **להחזירה למקומה בסוף התיבה**, כך: **קימוקבלו**. שה"ו" בסופה של **קימו** הוא ה"ו" בתחילתה של **קבלו**. ומכאן ואילך לא תחסר ה"ו" ונוכל לקרותה קימו וקבלו, כמו הקריא. ומעתה אין צריך ל"ו" של קבלו שתעתק ממקומה.

ורמז הוא לכך שקבלו באחרית באהבה מה שקבלו מראשית ביראה.

ולעומקם של דברים, אם נצרף את האונס והרצון יחדיו, נוכל להחזיר את ה"ו" למקומו בסוף התיבה, ויהיו השנים גם יחד גם ה"קימו" וגם ה"קבלו" באהבה. כגון: **קימוקבלו**. וכנ"ל. ומכיון שהמגילה נצחית היא כפי שאמרה אסתר "כתבוני לדורות", נכתב ברוח הקדש וקבל. שנדע בכל דור ודור שיש לצער עצמנו על התורה

ובמסכת מגילה ז. **אמר שמואל** להביא ראייה שהמגילה נכתבה ברוח הקדש: קימו וקבלו, קימו **למעלה** מה שקיבלו **למטה**. והם הם הדברים שאמר רבא. אלא ששמואל אמרם בבחינת **צדיק גוזר והקב"ה מקיים**. שמרדכי ובית דינו קימו וקבלו וקבעו את ימי הפורים למטה **מאהבה**, והקב"ה ובית דינו החזירו להם אהבה וקיימו דבריהם למעלה. וכפי שתקנו בתפילת אהבה רבה **לקיים** את כל דברי תלמוד תורתך **באהבה**.

ובכך יבואר **בדרך הצצה והסוד** מדוע חסר ה"ו" בקבלו. **וקבל כתיב**. שה"ו" מראה על חיבור להקב"ה. והוא הבריח התיכון המקשר בין שמים וארץ. הוא ה"ו" של היסוד הבוקעת ועולה דרך התפארת והדעת אל מקום רום הכתר העליון, ומחברת את החולם הנכסף הוא קוצו של יו"ד עליונה עם האדנות והמלכות בארץ מקום התגלות השכינה. וכעין ה"ו" שבשם השם המחבר "ה" עליונה עם "ה" תחתונה. ובימי אחשורוש היה החיבור לוקה בחסר, ולכן **קבל כתיב חסר**. שבתחילה **קימו וקבל** קצת **בכפיה ובאונס המן** את דברי הצומות וזעקתם. ואע"פ שקימו בתחילה באונס, **קבלו לבסוף באהבה**

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

דרכים לקבל התורה. הדרך האחת היא על ידי מתנה. כפי שקבלה משה רבנו. והדרך השנית על ידי עמל ויגיעה, גם כפי שקבל משה רבנו. שנתיגע בה ארבעים יום וארבעים לילה, לחם לא אכל ומים לא שתה. ובכח יגיעה זו נהיתה לו ולכל עם ישראל תורת חיים.

ואלו הן שתי הבחינות של **קימו וקבל**. קימו מה שקבלו. קימו מאהבה מה שקבלו בעמל וביגיעה. שהגיעה אין לה הפסק. וקבלו קבלו וחזרו חלילה. וככל שאין לה הפסק כן אין סוף לאור הרוחני והאהבה בלימודה. לכן נאמר **קימו וקבל**, כאשר ה"ו" של הקימו הוא גם ה"ו" של הקבל, ומעתה ה"ו" יכולה לעבור חזרה לסוף וקבל ולהיות נכתבים כפי שהם נקראים: "קימוקבלו", ובזה מתקיים את והב בסופה, אתהבו בסופה, וכך קימוקבלו וקבלו וחזרו חלילה.

ועוד י"ל שירמוז קבלו וקבל על הכלל והפרט. שכל יחיד ויחיד המקבל עליו את הלימוד באהבה, רבים צריכים לו לבוא ולשתות בצמא את דבריו. ויהיו הרבים מקיימים מה שקבל זה עליו באהבה. לכן כתיב קימו בלשון רבים וקבל בלשון יחיד. קימו הרבים מה שהיחיד קבל מאהבה. זה כוח של קדור קיבלוה מאהבה שכל המקבל באהבה

והיא ה"ו" בתחילה, כדי לקבלה לבסוף מאהבה, ולכן הקרי הוא עם ו"ו בסופה. **ולזה** דרשו חז"ל בקידושין ל: על הפסוק: "כי ידברו את אויבים בשער" [תהלים קכז], מאי את אויבים בשער אמר רבי חייא בר אבא אפי' האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים **אויבים זה את זה** ואינם זזים משם **עד שנעשים אוהבים** זה את זה שנאמר {במדבר כא-יד} **את והב בסופה** אל תקרי **בסופה** אלא **בסופה**. ולפי דרכנו נאמר **בסופה** של התיבה תהיה "ו" החיבור של **את והב**. וירמזון המלים **את והב** למשא ומתן בהלכה בדרך זו: "**את**" בא לרבות, ו"**הב**" בא למעט. כאומר הב הב. וביחוד, **את והב** היינו לרבות ולמעט והיינו משא ומתן ונעשים אויבים זה את זה. זה יאמר בכה וזה יאמר בכה עד שלבסוף נעשים אוהבים זה לזה וה"ו" תעבור לסופה של התיבה, ויהיה **אתהבו**. והיינו שיתאהב הלימוד על ידם ויתאהבו זה בזה. ומכה אהבת הלימוד גם ה' של ה"קבלו" יתקבל באהבה. שעל ידי הלימוד מאהבה מתחזק הקשר הוא ה-ו' עם הקב"ה.

וכאן יש להאיר באור יקרות ענין קבלת התורה מאהבה. שכידוע יש שתי

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

דברי שלום ואמת לקיים את ימי הפרים האלה

(ט, לא')

**בשימת לב, כתיב לקיים בשני
יודי'ן. ויש ליתן את הדעת מהו לקיים
בשני יודי'ן.**

ולעומקו של מקרא יאמר לקיים שני
עניינים, **ענין הא'** כאשר קיים עליהם
מרדכי ואסתר, **וענין הב'** כאשר קיימו
על נפשם ועל זרעם ככתוב פאָשֶׁר קים
עֲלֵיהֶם מְרַבֵּי הַיְהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה
וְכֹאשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דְּבָרֵי
הַצְּמוּת וְיַעֲקֹתָם:

כן מאמר אסתר לקיים לעתיד לבוא.
בשני יודין, אחד בעוה"ז ואחד לעתיד
לבוא.

ולעומקם של דברים שהייתה עליהם
רוח הקודש של צירוף הווי"ה ואדנות,
שבזה נקרא שם השם, יו"ד בתחילתו
ויו"ד בסופו,

כזה: **י'א'ה'ד'ר'נ'ה'י'**

והיינו שני יודי'ן. בתחילה ובסוף.

שבזה מרמז הקב"ה לדורות, אני ראשון
ואני אחרון וזה שנרמז בחז"ל שפורים
לא יתבטל לעולם. ולכן מסתיימת
המגילה: דורש טוב לעמו ודובר שלום
לכל זרעו, לדורות עולם.

אהבתו היא הדר לו, וקרני ראם קרניו,
קרני הוד שהיו על פני משה רבנו וראם
כל העם, הם נחלתו מאת ה' אשר יאהב,
וקדור הוא לפני קונו כבן אשר ירחמנו
האב.

^^^

ממוכן-מומכן וקבל-קבלו

יש להתבונן כיצד זה לעומת זה עשה
אלקים. שהמגילה נכתבה ברוח הקדש.
והמן נקרא במקום אחד **ממוכן** ובמקום
שני **מומכן**. ודרשו שהוא מוכן
לפורענות. וה"ו" שהיתה באמצעה של
מילה התקדמה אל עבר ראש המילה
לרמז שמוכן לפורענות של עצמו,
שיתלוהו בראשו. על כן התקדמה ה"ו"
אל עבר ראשו. ולעומת זאת, אצל עם
צאן קדושים, ה"ו" עברה מתחילתה
לסופה. מ"וקבל" ל"קבלו". ונצרכו זה
לזה ונרמזו זה בזה. מתוך שממוכן נהיה
מומכן כי היה מוכן לפורענות, כן
ישראל מתוך ה"וקבל" ביראה, עברו
להיות "קבלו" מאהבה.

^^^

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

שני הסעיפים הוא אינו לא בכלל הארורים ולא בכלל הברוכים, ועל כך שזכה שיאמר בפי אליהו הנביא "גם הנה-הָעֵץ" נאמר עליו וגם חרבונה זכור לטוב כפי שאומרים על אליהו הנביא זכור לטוב, במהרה יבוא ויבשרנו בשורות טובות ישועות ונחמות, אכי"ר אמן ואמן.

ועוד יש לשאול, מדוע אמר אחשוורוש תלוהו עליו רק לאחר ששמע את חרבונה אומר וגם הנה העץ וכו'. הרי העץ לא היה דבר חדש למלך. ובודאי ידע מה נעשה במלכותו. ובודאי ידע שהמן הכין אותו בעבור מרדכי. אם כן מדוע חכה עד עתה.

ולעומקו של מקרא יש לפתור כנאמר בגאולת מצרים. וגם אני שמעתי וכו'. ונתפרש שם מאי וגם, אלו מ"ט שערי טומאה שהיו ישראל שקועים בתוכם. שכן וג"ם בגימטרי' מ"ט. ועוד שער טומאה אחד ולא היו נגאלים לעולם. לכן נאמר וגם אני שמעתי. לכאורה אני מיותר כי שמעתי כולל כבר את המילה אני. אלא אני מרמז על שער ה"נון" של טומאה. שכן א' מורה על אחד, לומר לך עוד שער אחד – נ'. לכן נאמר אני, שהיו"ד שבסופו יורה על שם ה' כי לא יטש ה' עמו. וזה אשר פתח פתח לתפילת

~~~~~

וגם חרבונה זכור לטוב.

ועוד יש לשאול, מה נשתנה חרבונה שאינו לא בכלל הארורים ולא בכלל הברוכים בפיוט של שושנת יעקב. וגם מה הוא ה"וגם" שנאמר אצל חרבונה. ויש לומר שחרבונה היה בעצה אצל אחשוורוש מתחילת הנס ועד סופו. שבתחילה יעץ להרוג את ושתי ולבסוף קטרג על המן שעשה העץ ואמר "גם הנה-הָעֵץ אֲשֶׁר-עָשָׂה הָמֶן לְמַרְדֵּכִי אֲשֶׁר דָּבַר-טוֹב עַל-הַמֶּלֶךְ" עד שאחשוורוש אמר תלוהו עליו. ולכאורה אינו מובן, שהרי אמר ר"א אף חרבונה היה באותה עצה, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברה. ואם כן, כיצד אמר "גם הנה העץ". ויש לומר שמיד ברה חרבונה, ובמקומו הופיע בדמותו אליהו הנביא זכור לטוב ואמר "גם הנה העץ" עד שהמלך אמר "תלוהו עליו". וכפי שהופיע לפני המלך והשרים להושיע את נחום איש גם זו באומרו "גם זו לטובה". [תענית כא.]. מכל מקום, נאמר שהוא גם היה בעצה לתלות את מרדכי על העץ, אלא שברה. אם כן נמצא חרבונה מגמגם ופוסה על שתי הסעיפים. זהו ה"וגם". עד שהתגלה אליהו הנביא בדמותו לומר "גם הנה העץ". ולכן על כך שגמגם ופוסה על

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

ובכך הוציאם משער המ"ט אשר כמעט היה ל"נון".

ובשימת לב על דרך הרמז והסוד יִרְאֶה כי בגאולת מצרים גאלם משער הנון באות י' שנאמר וגם אנ"י. וכאן גאלם באות ה' שנאמר גם הנ"ה. הרי י"ה משם ה'. אבל עדיין אין ה' שלם והכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. ונס פורים הוא ההכנה לשם השלם לו"ה.

ועם הא' להשלים את הכס לכסא, הרי יחד הו"א. ומובא בשערי אורה שהו"א היא מידת הרחמים העליונים, והוא שם אהיה הק', שם הכתר העליון, שם החולם הנכסף לעת נאסף.

ויש עוד להעיר בזה, שנדרש וג"ם למ"ט שערים אע"פ שבפסוק כתוב גם הנה העץ. אלא הו' של ויאמר חרבונה, מצטרף לחשבון וגם להיות מ"ט.

וכשם שהוציאנו ממ"ט שערי טומאה וגאלנו משער הנון, כן יביאנו למ"ט שערי קדושה וטהרה, עד הגיענו לנ' שערי בינה, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ועל כל פשעים תכסה אהבה, ויתקיים בנו הנה הנם. הוא השם הק' מע"ב הממונה על הגאולה. מנה. וזה שפייט הפיטן בזמירות שבת מהרו את

המנה לעשות את דבר אסתר.

הרבים ואמר ה' וג"ם אנ"י שמעתי וגו' ואזכר את בריתי.

הכא נמי, נאמר וגם הנה העץ. אלו מ"ט שערי טומאה שהיו ישראל שרויים בתוכם, ואשר על כן הביא עליהם את המן הרשע. והעץ יורה על שער ה"נון", שכן העץ היה גבוה נ' אמה, והנון סופית היא גבוהה כעץ. וכן יורה העץ על שלא עסקו ב"עץ חיים היא למחזיקים בה". ולכן אמר הנה שהאות ה' לפני הנון והאות ה' שלאחרי הנון הן רמז שלולא ה' עוזרם היו נשארים בגלות המר הזה. ואשר על כן אמר ויאמר המלך. ולא נאמר אחשורוש. ואמרו במדרש כל מקום שנאמר המלך הכוונה למלכו של עולם.

~~~~~

וַיֹּאמֶר חֲרַבְוֹנָה אֶחָד מִן הַסְּרִיסִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה הָמֶן לְמַרְדְּכָי אֲשֶׁר דָּבַר טוֹב עַל הַמֶּלֶךְ עִמָּד בְּבֵית הָמֶן גְּבוּהַ תְּמַשִּׁים אִמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תְּלַהּוּ עָלָיו.

ועל כן אמר המלך, תלוהו עליו. כל גאולת ישראל תלויה עליו. על העץ. תלוהו עליו, את המן, ויהיו ישראל תלויים בלימוד התורה שהיא עץ חיים.

לעומקו של מקרא כי תשא-ומגילת אסתר

לפשוטו של הפיוט אסתר היא בחינת השבת, והמנה הוא לקדשו במן, להכין את המנה הראויה לסעודה, ועל דרך מהרו את המן לעשות את דבר אסתר. ולעומקו של מקרא יאמר, שבזכות השבת מבקשים מהקב"ה למהר את המנה, הוא המלאך הממונה על הגאולה, להחיש גאולתנו ופדות נפשנו שנאמר ישעיהו מא, פס' כז, {כז} ראשון לציון הנה הנהם ולירושלם מבשר אתן: אמן סלה ועד.

~~~~~

